

**Seletuskiri
äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu
juurde**

EELNÕU SISU JA VÖRDLEV ANALÜÜS

I. osa. ÜLDOSA

1. peatükk. ÜLDSÄTTED

Paragrahv 2 lõike 3 täiendamine

Paragrahvi 2 lõiget 3 on TsÜS § 45 lg 2 eeskujul täiendatud selliselt, et juriidilise isiku (õigusvõime) lõpp ei oleks seotud tema registrist kustutamisega, vaid lisaks vara puudumisega (nagu käsitlus nt Saksa õiguses). See võimaldaks õigussuhteid paindlikult käsitleda ka registrist kustutatud isikute puhul, mh vältida kohtumenetluse lõppemist ainuüksi registrist kustutamise tagajärjel. Samuti ei muudaks see vara peremehetuks ka teoreetiliselt, vaid üksnes raskendaks käsutamist.

Seadustiku täiendamine §-ga 6¹

Muudatusega nähakse ette uued reeglid kontsernide jaoks. Eelkõige puudutavad muudatused kontserni juhtimist, emaettevõtja vastutust ja tütarvõtja juhatuse liikme vastutust.

Esimeses lõikes sätestatakse selgelt, et emaettevõtjal on õigus anda tütarvõtja juhtorgani liikmele juhiseid. Kontsernisuhetes on selliste juhiste andmine tavaline ja nende andmist ei ole võimalik keelata. Selle asemel on mõistlik reguleerida olukordi, kus juhiste andmise ja nende täitmisega tekitatakse kahju. Emaettevõtja juhiste järgmine on tütarvõtja juhtorgani liikmetele kohustuslik. Juhiseid ei pea järgima need juhtorgani liikmed, kes ei ole ametisse saanud emaettevõtja häältega (nt võib olla tegu nõukogu liikmega, kelle määramise õigus on põhikirjaga antud vähemusaktsionäridele), samuti sõltumatud juhtorgani liikmed (Hea Ühingujuhtimise Tava p 3.2.2). Korralduste andjat ei ole sätestatud, kuna elulised olukorrad võivad olla erinevad. Põhimõtteliselt on võimalik, et korraldused antakse vertikaalselt (nt seda teeb emaettevõtja juhatuse) või ka horisontaalselt (nt seda teeb emaettevõtja juhtimisfunktsiooniga töötaja).

Muudatusega tuuakse seadusesse kontsernihuviga arvestamine. Kontsernihuvi on tunnustanud ka Riigikohus (otsus tsiviilasjas 3-2-1-129-15). Üldise põhimõtte järgi peab iga äriühingu juhtorgani liige tegutsema eelkõige selle äriühingu huvides. Kontsernisuhete korral võib aga tekkida olukord, kus nn oma äriühingu huvides tegutsemine võib olla vastuolus kontserni kui terviku huvidega. Seega võib juhtorgani liikmele pandud kohustus lähtuda enda juhitava ühingu huvidest tuua kaasa olukorra, kus üldisemad ja olulisemad huvid võivad saada kahjustatud. Kontsernihuvist lähtumisel näeb muudatus ette küll kindlad piirid ning juhtorgani liiget ei loeta oma kohustusi rikkunuks üksnes juhul, kui samaaegselt on täidetud kolm tingimust: kontsernihuvi peab olema äratuntav, tehing tuleb teha kohase vastusooritusega ja tütarvõtja ei tohi tehingu tulemusena muutuda maksejõuetuks. Seega on keelatud näiteks anda tagatiseta laenu teisele kontserni kuuluvale ühingule, mis on makseraskustes. Samuti ei tohi selline tehing tekitada tütarvõtjale endale makseraskuseid.

Paragrahvi kolmanda lõikega nähakse ette emaettevõtja vastutus olukorraks, kus tütarvõtjat on juhitud tema korralduste alusel ja see tütarvõtja satub makseraskustesse. Eelduslikult on siin tegu olukorraga, kus makseraskused tekivad emaettevõtja korralduste täitmisega. Sellises olukorras on emaettevõtjal kohustus rakendada abinõud maksejõuetuse vältimiseks, otsustada tütarvõtja lõpetamise või pankrotiavalduse esitamise. Emaettevõtja peab seega kas tütarvõtja uuesti kapitaliseerima või tuleb selle tegevus lõpetada. Need reeglid kaitsevad eelkõige tütarvõtja võlausaldajaid, vähemusosanikke või -aktsionäre, samuti tütarvõtja töötajaid.

Neljandas lõikes on sätestatud, et kui emaettevõtja rikub nimetatud kohustusi, vastutab ta tütarettevõtja kohustuste eest, mis tekkisid pärast makseraskuste ilmnemist. Makseraskuste ilmnemise aeg on objektiivne ja ei sõltu sellest, millal emaettevõtja neist teada sai, vaid millal korraliku hoolsusega tegutsev ettevõtja oleks pidanud neist teada saama. Emaettevõtja vastutus on veelgi laiem olukorras, kus emaettevõtja on andnud juhiseid, mis ei ole kooskõlas kontserni kui terviku huvidega. Sellisel juhul vastutab emaettevõtja ka tütarettevõtja nende kohustuste eest, mis on jäänud täitmata selliste juhiste andmise tõttu. Kontserni huvidest mitte lähtuvad juhised on näiteks sellised, mis lähtuvad üksnes emaettevõtja huvidest.

Lõige 5 sätestab sarnaselt teiste samalaadsete olukordadega, et tütarettevõtja pankroti väljakuulutamisel saab nõudeid esitada üksnes tütarettevõtja pankrotihaldur. See piirab üksikute võlausaldajate õigust panna oma nõudeid emaettevõtja suhtes maksma, mis on kooskõlas pankrotimenetluse eesmärkidega.

Täpsemalt on kontsernide reguleerimisega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni osas 10.5.

Paragrahvi 14 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 14 kehtetuks tunnistamise põhjuseks on asjaolu, et filiaali ärinimes sõna „filiaal“ märkimine on eksitav, kuna filiaal ei ole iseseisvaks õigussubjektiks – tsiviilkäibes osaleb sõltumata filiaali Eestis registreerimisest ikkagi välismaa äriühing ise. Seetõttu ei ole vaja ärinimes filiaali registreerimise asjaolu ka mainida. Ärinimega seonduvat on täpsemalt analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 3.2.7.-3.2.8.

Seadustiku täiendamine §-iga 15¹

Paragrahviga 15¹ viiakse seadusesse sisse ärinime broneerimise võimalus. Lisatava sätte kohaselt saab enne äriühingu äriregistrisse kandmist võib äriregistris broneerida asutatavale ühingule ärinime. Broneerijaks saab olla nii füüsiline kui juriidiline isik, kes kavatab tulevikus asutada äriühingu. Nimi peab vastama ärinime üldistele nõuetele. Lõike 2 kohaselt tekib ärinime broneerimise korral ärinime broneerinud isikul ainuõigus kasutada broneeritud ärinime tema poolt asutatava äriühingu ärinimena, kui äriühing asutatakse 6 kuu jooksul ärinime broneerimisest. Lõike 3 kohaselt saab ärinime broneerida kuni 6-ks kuuks. Kui ärinime broneerimisest 6 kuu möödumisel ei ole broneeritud ärinimega äriühingut äriregistrisse kantud, kustutab registripidaja broneeringu automaatselt. Sättega seonduvalt on täiendatud ka riigilõivuseadust ja ette nähtud ärinime broneerimisel kohalduv lõiv 50 eurot.

Ärinime broneerimise küsimust on täpsemalt analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktis 3.2.6.3.jj.

II. osa. ÄRIREGISTER

4. peatükk. REGISTRILASED ÜLDSÄTTED

Paragrahvide 22-71 kehtetuks tunnistamine

Muudatus on tingitud kõigi äriregistri pidamist puudutavate sätete koondamises eraldi äriregistri seadusesse, mille eelnõu on samuti ühinguõiguse revisjoni töörühma poolt välja pakutud. Neid muudatusi on täpsemalt põhjendatud ja selgitatud äriregistri seaduse seletuskirjas ning ei ole otstarbekas neid põhjendusi siin kordama hakata.

III. osa. FÜÜSILISEST ISIKUST ETTEVÕTJA

Ühinguõiguse revisjoni töörühma ettepanek on äriregistrist välja jätta füüsilisest isikust ettevõtjad ja kajastada neid edaspidi majandustegevuse registris ja maksukohustuslaste registris. Erinevalt äriühingutest ei ole FIE-de õigusvõime seotud registriga. Avalikkuse ja teenuse saajate jaoks ei anna FIE-de äriregistrisse kandmine midagi, mh turvatunnet tehingu täitmise osas, sest FIE-de majanduslikku võimekust oma kohustusi täita kui ka erialast kvalifikatsiooni ei kontrollita. Sisulist järelevalvet ei teostata selle üle, kas isikud on FIE-na registreeritud, kui nad peaksid seda olema, ega selle üle, kas FIE-na registrisse kantud isik sellena ka tegutseb (seda tehakse sisuliselt vaid MTA kaudu), olgugi et AS § 59 lg 3² sellise kohustuse registripidajale paneb. Kui FIE soovib oma ettevõtte vara koormata kommertsandiga koormata, tuleks võimaldada kommertsandide seadmist ja sellega seonduvat registreerimist kommertsandiregistris. Maksukohustuslaste registrisse on olnud kantud mh mitteresidentid FIE-d, notarid ja kohtutäiturid. Sarnaselt saaks sinna kanda ka residentidest FIE-d ning võimaldada ka FIE-dele TuMS-is sätestatud maksunduslikult soodsamat regulatsiooni, mis laieneb nt

notaritele ja kohtutäituritele. Majandustegevusega alustamine tuleb registreerida majandustegevuse registris. Sellest tulenevalt võiks FIE-d jätta äriregistrist välja ning kajastada neid edaspidi majandustegevuse registris ja maksukohustuslaste registris, võimaldades seejuures lihtsat andmete riskasutust (täpsemalt on FIE-de äriregistris registreerimise vajalikkust analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktis 4.8.5.5.1). Eelnõus on FIE kohta sätted jäetud alternatiivselt siiski sisse esialgu, kuni otsus FIE kohta registris tehakse.

Hetkel on eelnõus tehtud muudatused paragrahvi 75, mis on tingitud äriregistri seaduse eelnõust lähtudes registriandmete osas, mis sisalduvad seal. Töögrupi ettepanek on FIE väljajätmine äriregistrist, mis tähendaks tervikuna § 75 kehtetuks tunnistamist.

IV. osa. TÄISÜHING

12. peatükk. TÄISÜHINGU MÕISTE JA ASUTAMINE

Paragrahvi 82 teise lõike muutmine

Muudatusega sätestatakse selgelt, et täisühingu osanike vahelistes suhetes kehtib seaduse dispositiivsuse põhimõte. See tähendab, et osanikevaheliste suhete korralduses lähtutakse ühingulepingust ning seaduses sätestatud kohaldatakse üksnes juhul, kui osanikud ei ole ühingulepinguga teisiti kokku leppinud. Seni on seaduses sisuliselt sama põhimõtet suures osas järgitud, kuna täisühingu paljude sätete juures on kirjas, et ühingulepinguga võib teisiti kokku leppida. Täisühing on olemuselt lepinguline ühing ja sarnaneb õiguslikul kõige rohkem seltsinguga (VÕS 7. osa, § 580 jj). Seltsingule kohaldub VÕS § 5, mis sätestab seaduse dispositiivsuse põhimõtte.

Ühingulepingu prioriteetsus kehtib kõigis küsimustes, mis on reguleeritud ÄS 13. peatükis „Osanikevahelised suhted“ kahe erandiga. Neist esimene on § 85, mis sätestab osanike võrdsuse põhimõtte ja millest ei ole ühingulepinguga objektiivselt võimalik kõrvale kalduda. Teine erand on § 97¹ lg 1¹-3, milles on sätestatud majandusaasta aruande esitamise kohustus ning mõned sisulised nõuded selle aruande koostamisele. Sisuliselt ei reguleeri viimased normid osanikevahelisi suhteid, vaid täisühingu ja kolmandate isikute vahelisi suhteid ning on sattunud varasema seaduse muutmise käigus ilmselt valesse peatükki.

Paragrahvi 83 muutmine

Paragrahvi lõike 1 muutmine ning lõigete 1¹ ja 2 kehtetuks tunnistamine tingitud äriregistri osas tervikuna töörühma poolt välja pakutud muudatustest, sätted viiakse sisuliselt üle äriregistri seadusesse. Muudatusi on täpsemalt põhjendatud äriregistri seaduse eelnõu seletuskirjas.

Paragrahvi 84 muutmine

Paragrahvi muutmine on tingitud äriregistri osas tervikuna töörühma poolt välja pakutud muudatustest, sätted viiakse sisuliselt üle äriregistri seadusesse. Muudatusi on täpsemalt põhjendatud äriregistri seaduse eelnõu seletuskirjas.

Paragrahvi 93 lg 3 muutmine

Paragrahvi 93 lg-s tehtava muudatuse sisuks on täisühingu osaniku hääleõiguse piirangu laiendamine tagamaks selle laiendamise nii juhtudele, kus vaidluse algatajaks on ühing kui ka juhtudele, kus vaidluse algatajaks on osanik. Kehtiva regulatsiooni kohaselt (kehtiv ÄS § 93 lg 3) ei võta täisühingu osanik osanike otsuse hääletamisest osa ja tema hääled arvatakse kvoorumi hulgast välja juhul, kui otsustatakse konkreetse osaniku vabastamist kohustustest või vastutusest, osanikuga tehingu tegemist või osaniku vastu nõude esitamist. Kavandatava muudatusega laiendatakse hääleõiguse piirangu ulatust selliselt, et osanik ei võta osanike otsuse hääletamisest osa olukorras, kui otsustatakse osanikuga õigusvaidluse pidamise üle ja selles vaidluses, samuti osaniku poolt täisühingu vastu algatatud õigusvaidluses täisühingule esindaja määramist. Teisisõnu ei kohaldu hääleõiguse piirang enam üksnes olukorras, mil tehakse otsus osaniku vastu nõude esitamise kohta, vaid piirang kehtib laiemalt kõikides olukordades, kus otsustatakse osanikuga õigusvaidluse pidamisega seotud küsimusi, sh olukorras, kus osanik on esitanud ühingu vastu hagi ning ühingule on vaja määrata esindaja.

Kõnealuse muudatuse laiemaks eesmärgiks on tagada, et ühingu osanik ei võtaks osanike otsuse tegemisest osa olukorras, kus osanikul on huvide konflikt, st esineb oht, et osanik ei lähtu otsuse tegemisel üksnes ühingu huvidest. Kavandatav muudatus on läbiv mh teiste juriidiliste isikute

osanike/aktsionäride üldkoosolekute puhul. Eelnõu autorid on eelneva põhjendatust analüüsinud analüüs-kontseptsiooni alapunktis p 7.2.3.

Paragrahvi 98 lõike 3 muutmise

Muudatuse eesmärgiks on selgelt ette näha võimalus avaldada äriregistri kaudu see, et juhtima õigustatud osanikud on andnud täisühingu esindamise õiguse kolmandale isikule. Tänapäevane seadus võimaldab sellist asjaolu nähtavaks teha üksnes prokuura vormis. Muudetud säte näeb ette, et juhtima õigustatud osanikud võivad ühiselt anda täisühingu esindamise õiguse kolmandale isikule ja lasta selle kanda äriregistrisse.

Paragrahvi 127 lõike 1 muutmise

Muudatus on seotud sellega, et tööühing on teinud ettepaneku koondada äriregistri pidamist puutuvad sätted eraldi äriregistri seadusesse. Tegemist on sisuliselt tehnilist laadi muudatusega, tulevikus sätestab usaldusühingu kohta äriregistrisse kantavate andmete loetelu äriregistri seadus.

Paragrahvi 136 teise lause tühistamine

Muudatusega tühistatakse norm, mis näeb ette, et osaühingu osakapital peab olema vähemalt 2500 eurot. Muudatusega on seotud § 140¹ tühistamine.

Osaühingu miinimumkapitali nõue on AS-s kehtinud alates selle jõustumisest 1995. aastal. Algne nõue oli 40 000 krooni (2556 eurot), euro kasutusele võtmise järgselt on see summa olnud 2500 eurot. Miinimumkapitali suurus on seega seaduses olnud sisuliselt muutmatu 24 aastat. Arvestades üksnes inflatsiooni on selge, et selle nõude olemus on ajas oluliselt muutunud. 2011. aastal jõustusid AS muudatused, mis võimaldasid teatud juhtudel (eelkõige kui asutajateks on füüsilised isikud) asutada osaühing sisse makseid tegemata (§ 140¹). Sisuliselt tähendas see, et osaühingu asutamisel tuli küll kokku leppida osakapitali suurus ja see pidi olema vähemalt 2500 eurot, kuid sisulise investeerimise tegemise aega oli võimalik edasi lükata. Iseenesest lahendas see probleemi ühingu asutamisel juhtudel, mil ühingu algne kapitaliseerimine ei olnud asutamise hetkel seaduses sätestatud miinimumkapitali ulatuses vajalik. Kuna seadus ei ole sätestanud selliste ühingute jaoks sisse makse tasumise tähtaega, on võimalik ka olukord, kus sisse makseid ei tasuta kas väga pika aja jooksul või siis ei tasuta üldse. Samas on selliste ühingutega seotud mitmeid probleeme. Näiteks on olukordades, kus sisse makseta asutatud osaühingus on mitu osanikku, praktikas tekkinud osanike vahelisi vaidlusi nt seetõttu, et üks osanik täidab sisse makse tasumise kohustuse ja teine ei täida. Samuti on ebaselge, kuidas toimub sellistes ühingutes netovara testidele kehtivate nõuete rakendamine, kuna need testid tuginevad raamatupidamise andmetele ning seega võib tulemus sõltuda mitte tegelikust seisust, vaid sellest, kuidas toimub tehingute kajastamine raamatupidamises. Lahendatud ei ole ka probleem seoses ühingutega, millel puudub sisuline kapitalivajadus, näiteks võib selline vajadus puududa ühingutel, mis tegutsevad teenusmajanduse valdkonnas juhul, kui ühingu tegevuse jaoks on kõige vajalikumad seal tegutsevad inimesed.

Miinimumkapitali nõude olemasolu või puudumise küsimus on täna Euroopa riikides lahendatud erinevalt. Näiteks ei ole Ühendkuningriigis seda nõuet kunagi olnud. Prantsusmaa on sellest nõudest loobunud palju aega tagasi. Viimaste näidetena riikidest, kus on ühinguõigust viimasel ajal reformitud, saab nimetada Hollandit ja Belgia, mis on miinimumkapitali nõudest samuti loobunud. Saksamaal on miinimumkapitali nõudest loobunud olukorras, mis on mõneti sarnane meie sisse makseta asutatud osaühinguga. Üldine suund on tänases Euroopas osaühingute kohta käivate reeglite lihtsustamine ja miinimumkapitali nõudest loobumine oleks üks võimalus seda teha. Miinimumkapitali nõue on puudunud ka EL väikeste suletud ühingute reguleerimise algatustes.

Miinimumkapitali nõudest loobumine oleks ühtlasi ka lepinguvabaduse suurendamine. Sellisel juhul saaksid ühingu asutajad või osanikud leppida kokku osakapitali suuruses, mis on tegelikult ühingu jaoks vajalik. Miinimumkapitali nõude olemasolu seaduses on loonud iseenesest huvitava olukorra, kus selle suuruse üle ühingu asutamisel eriti ei mõeldaks ning osaühing asutatakse automaatselt seaduses sätestatud miinimumiga. Sellel puudub aga asutatava ühingu tegeliku kapitalivajadusega igasugune seos, kuna seadusandja ei tea ega saagi teada, milline on konkreetse osaühingu kapitalivajadus. Seega toob nõude puudumine kaasa pigem olukorra, kus ühingu asutajad võiksid tegelikule kapitalivajadusele tähelepanu pöörata ning leppida kokku vajaliku osakapitali suurus.

Arvestades asjaolu, et osa minimaalne nimiväärtus on üks euro (ÄS § 148 lg 1), saab osaühingu minimaalne osakapital faktiliselt olla üks euro. Siiski on eelnõus valitud võimalus mitte kehtestada miinimumkapitali nõuet ja jätta selle minimaalne suurus faktiliselt kujunevaks, kuna riikide võrdluses on see pigem positiivne näitaja.

Mingeid suuremaid probleeme miinimumkapitali nõude kaotamine kaasa tuua ei tohiks, kuna ka täna on võimalik osaühing asutada seda sisuliselt kapitaliseerimata. Küll peaksid muutuma mitmed asjad selgemaks. Näiteks kui kehtiva õiguse alusel on osaühing asutatud sissemakseta, ei ole välistatud, et tema osakapitali suurusena on bilansis kajastatud 2500 eurot ja seega on netovara testide nõuete täitmiseks võimalik, et selline ühing ei ole midagi rikkunud olukorras, kus tal on tekkinud kahjum 1250 eurot, kuigi sissemaksed ei ole tasutud ning sisuliselt on ühing varatu. Kui miinimumkapitali nõue puudub ja osaühingu osakapitali suurus on 1 euro, siis saab ta samu teste rakendades kanda kahjumit suuruses 50 senti ning suurema kahjumi tekkimisel tekib rikkumine. Kui osaühingu asutamisel on vaja teha mingeid kulusid, siis tuleb leppida kokku neid arvestava suurusega osakapitalis, maksta see sisse ning teha kulud selliselt saadud raha arvelt. Kui tegeliku kapitalivajadusega ei ole arvestatud, siis võib sellest tuleneda võimalus esitada osaühingu asutajate vastu kahju hüvitamise nõuded (ÄS § 146).

Miinimumkapitali nõude kaotamine vähendab ka osaühingu kapitali moodustamise kulusid ja muudab kapitali edaspidise moodustamise mõistlikumaks. Sissemakseta asutatud osaühingule täna kehtivad normid ei näe ette võimalust et osakapitali oleks võimalik moodustada selle kasumi arvel mida ühing on teeninud. Samas oleks see igati põhjendatud, eriti juhul kui tegu on kasvava äritegevusega. Käesoleva eelnõuga on küll ette nähtud, et enne nende muudatuste jõustumist sissemaksed tegemata asutatud osaühingutes tekib võimalus tasaarvestada osaühingu sissemaksed saamise nõue osaniku vastu osaniku nõudega osaühingu vastu, kui osaühing on teeninud kasumit ja osanikud on otsustanud dividende maksta (eelnõu § 520¹ lg 4). Kuigi neid dividende ei maksta välja, toimub tasaarvestuse korral dividendimaksede maksustamine selliselt, nagu dividendid oleksid välja makstud. Seega tekib tulumaksu maksmise kohustus. Kui osaühing asutatakse näiteks ühe euro suuruse osakapitaliga, siis saavad edaspidi kapitali suurendamised toimuda tavalises korras. Näiteks kui soovitakse kapitaliseerida teenitud kasumit, on võimalik osakapitali suurendada fondiemissiooniga, millega ei kaasne maksukohustus.

Täpsemalt on miinimumkapitali nõude kaotamist analüüsitud analüüs-kontseptsiooni osas 10.4.2, sissemakseta asutatud osaühingu probleeme osas 10.3.2.

Paragrahvi 139 täiendamine lg-ga 1¹

Paragrahvi 139 lg 1¹ eesmärk on võimaldada osaühingu sarnaselt tulundusühistuga asutada ka tähtajaliselt, nt mingi äriprojekti realiseerimiseks. Sel juhul puudub vajadus tähtaja möödumisel otsustada osaühingu lõpetamine, vaid ühing satub automaatselt likvideerimise faasi.

Paragrahvi 140¹ tühistamine

Muudatusega nähakse ette tühistada paragrahv, mis võimaldas teatud juhtudel asutada osaühingu sissemaksed tasumata. Muudatus on seotud § 136 teise lause tühistamisega, millega on seni ette nähtud, et osaühingu miinimumkapitali suurus on vähemalt 2500 eurot. Miinimumkapitali nõude tühistamisega kaob vajadus selliseks erandlikuks võimaluseks, nagu on tühistatavas §-s 140¹ ette nähtud.

Paragrahvis 140¹ ette nähtud erandeid kasutades asutatud osaühingutele ei ole kavandatud kehtestada mingeid muutuseid ja kõik nendega seonduv jääb kehtima. See tähendab muu hulgas, et kokkulepitud sissemaksed tasumise tingimused jäävad endiseks, samuti laienevad neile jätkuvalt piirangud, mida seadus seni ette nägi (nt keeld suurendada või vähendada osakapital või teha osanikele väljamakseid kuni kõik sissemaksed on täielikult tasutud). Varasema korra kehtima jäämiseks on seadusesse lisatud § 520¹, millesse on võrreldes senise seadusega tehtud üks sisuline muudatus, lubades sissemaksed tasuda ka nõuete tasaarvestusega.

Paragrahvi 143 muutmise

Paragrahvi 143 lõige 3 ja lõike 7 teine lause tunnistatakse eelnõuga kehtetuks. Muudatusega tühistatakse nõue, et teatud juhtudel peab osaühingus mitterahalise sissemaksed hindamist kontrollima

audiitor. Mitterahalise sissemakse hindamise kohustus on juhatusel (ÄS § 143 lg 1). Kehtivas õiguses on ette nähtud, et lisaks peab mitterahalise sissemakse hindamist kontrollima audiitor juhul, kui osaühingu osakapital on vähemalt 25 000 eurot ja mitterahalise sissemakse väärtus ületab 1/10 osakapitalist või kui sellise osaühingu kõik mitterahalised sissemaksed moodustavad üle poole osakapitalist. Vastav nõue on seega rakendatav üksnes erandjuhtudel, mille kõige üldisem eeldus on see, et nõue kehtib üksnes osaühingutele, mille osakapital on 25 000 eurot või suurem.

Nõue, et mitterahalise sissemakse hindamist peab kontrollima audiitor, on Eesti õigusesse võetud üle 2. äriühinguõiguse direktiivist, mis kohaldus aga üksnes aktsiaseltsidele. Seega ei ole Eestil tulenevalt Euroopa õigusest kohustust näha vastav nõue ette ka osaühingutele. Muudatuse tulemuseks oleks suurem paindlikkus ja kulude vähenemine. Muudatusel ei ole negatiivset mõju osaühingule ega temaga seotud huvigruppidele, kuna sellega ei muudeta §-s 143 lg 4, mille kohaselt vastutavad mitterahalise sissemakse ebaõige hindamise tagajärjel tekkinud kahju eest juhatuse liikmed solidaarselt sissemakse tegemiseks kohustatud isikuga. Tähelepanuväärselt ei ole kehtivas õiguses selle kahju hüvitamise erikoosseisu juures nimetatud audiitori vastutust. Seega kui mitterahalise sissemakse väärtus on määratud ebaõigesti, on isikul, kellele sellega tekitati kahju, õigus nõuda kahju hüvitamist nii juhatuse liikmetelt kui ka isikult, kes selle sissemaksega oma osa eest tasus.

Paragrahvi 144 muutmise

Paragrahvi 144 lg-t 1 on muudetud äriregistri seaduse eelnõust lähtudes registriandmete osas, mis sisalduvad seal.

Lõike 2 täiendus täpsustab, et registripidajale ei ole vaja esitada andmeid registreeritud vara üleandmise kohta, kui registripidaja saab ise andmeid kontrollida.

Paragrahvi 145 muutmise

Paragrahvi 145 on pakutud muuta äriregistri seaduse eelnõust tulenevalt, kuhu on koondatud kõik eraõiguslike juriidiliste isikute põhiregistriandmed.

Paragrahvi § 148 muutmise

Paragrahvi § 148 lg-s 1 ja 2 välja pakutud muudatustega vähendatakse osa väikseimat nimiväärtust ühel eurolt ühele sendile. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis võimaldab osakapitali muutmise korral säilitada lihtsamalt osanikele kuuluvate osaluste senised proportsioonid.

Paragrahvi § 148 lõike 4¹ lisamisega soovitakse kehtestada põhimõte, mille kohaselt võib juhul, kui osaühingu osad on vabalt võõrandatavad, põhikirjaga näha ette, et osaühingu osakapital on jagatud võrdse nimiväärtusega osadeks. Tegemist oleks erandiga ÄS § 148 lg 4 esimeses lauses sätestatud üldpõhimõttest, mille kohaselt kuulub igale osanikule reeglina üks osa, mistõttu on ka osadel erinevad nimiväärtused. Selle põhimõtte tõttu ei ole osaühingu osad käsitletavad liigitunnustele vastavate väärtpaberitena (erinevalt nt. aktsiaseltsi aktsiatest, mille puhul sama liiki aktsiad omavad võrdset nimiväärtust või arvestuslikku väärtust). Osaühingu osad ei vasta seetõttu kaubeldava väärtpaberi tunnustele. See on üldpõhimõttena taotluslik, sest osaühing kujutab endast reeglina suletud äriühingut, mille osad ei ole vabalt võõrandatavad ega kaubeldavad. Osakapitali jagamise võimalust võrdse nimiväärtusega osadeks ja põhimõttest üks osanik, üks osa loobumist on täpsemalt analüüsinud Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktides 6.2.1.1.1 ja 6.3.1.1.1. Selles on otstarbekaks peetud, et osaühingu puhul, mille põhikirja näeb ette, et ühingu osad on vabalt võõrandatavad (vt eelnõuga välja pakutud ÄS § 149 lg 1 ning selle kolmandat lauset), võiks põhikirjaga lubada võrdse nimiväärtusega liigitunnustele vastavate osade emiteerimist, mis kujutaksid endast kaubeldavaid väärtpabereid (vt. analüüs-kontseptsiooni alapunkt 6.4.1.1.1). Vastav põhimõte on ette nähtud eelnõuga välja pakutud § 148 lg-s 4¹. Sellega on seotud eelnõuga välja pakutud ÄS § 182¹ lg 1, millega nähakse ette, et osaühingu osad võib Eesti Väärtpaberite Registris või muus deponitooriumis registreerida ning osanike nimekirja pidamise deponitooriumile üle anda üksnes osaühing, kelle osad on vabalt võõrandatavad ja kes on kasutanud § 148 lg-s 4¹ sätestatud võimalust emiteerida võrdse nimiväärtusega osasid.

Paragrahvi § 148 lõike 7 kehtetuks tunnistamine on tingitud ÄS täiendamisest §-ga 182¹, mis hakkab koondama kõiki sätteid, mis seonduvad osaühingu osade registreerimisega Eesti Väärtpaberite Registris või muus deponitooriumis. Sealhulgas hakkab § 182 lg-e 1 reguleerima osaühingu osade Eesti Väärtpaberite Registris või muus deponitooriumis registreerimise eeldusi, mida kehtivas seaduses reguleerivad § 148 lg 7 ning § 182 lg-d 3-6.

Paragrahvi § 149 muutmine

Osa võõrandamise lubatavus ja võõrandamisrežiimid

Paragrahvi § 149 lg-s 1-3 tehtud muudatused ning sättesse uue lg-e 3¹ lisamine on kantud vajadusest täpsustada, millised reeglid kohalduvad osa võõrandamisele juhul, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud teistsugust korda osa võõrandamiseks ning milliseid osa võõrandamise režiime on võimalik ette näha osaühingu põhikirjaga. Osa võõrandamise lubatavust ja korda on analüüsitud täpsemalt analüüs-kontseptsiooni alapunktides 6.2.1.1.2 ja 6.3.1.1.2 Muudatused vastavad revisjoni käigus tehtud ettepanekutele (vt. analüüs-kontseptsiooni alapunkt 6.4.1.1.2). Lõike 1 kehtetuks tunnistamine on tingitud vajadusest viia lg-s 1 sätestatud põhimõtte üle lõikesse 2 (eelnõuga välja pakutud lg-e 2 uus esimene lause). Lõigete 1 ja 2 ühendamise mõtteks on tuua senist paremini esile asjaolu, et nendes sätestatud põhimõtted moodustavad osa tavapärase võõrandamisrežiimi, mis kehtib juhul, kui põhikirjas ei ole ette nähtud teistsugust korda osa võõrandamiseks. Kehtivas õiguses tekitas lg-te 1 ja 2 vahekord segadust seoses lõikega 3, eelkõige seoses küsimusega, kas lõikes 3 sisalduvaid põhikirjalisi piiranguid osa võõrandamisele saab kehtestada ka juhul, kui osanik võõrandab talle kuuluva osa teisele osanikule. Pärast lõike 1 kehtetuks tunnistamist ning selles sisalduva põhimõtte üleviimist lg 2 esimeseks lauseks on selge, et lõikes 3 nimetatud piirangud on võimalik põhikirjaga kehtestada ka osanike vaheliste osa võõrandamise tehingute suhtes. Kuna põhikirjaga osa võõrandamisele lõikes 3 nimetatud piirangute kehtestamine võib oluliselt piirata osanike käsutusõigust neile kuuluvate osade suhtes on lõiget 3 täiendatud reegluga, mille kohaselt on pärast osaühingu asutamist sellise põhikirja muudatuse vastu võtmiseks, millega nähakse ette lõike 3 esimeses lauses nimetatud piirangud, vajalik kõigi osanike nõusolek (lg 3 viimane lause).

Pärast eelnõuga kavandatavate muudatuste jõustumist sisaldab lõige 2 osa võõrandamisele kehtivat korda juhaks, kui põhikirjaga ei ole osa võõrandamiseks ette nähtud teistsugust korda. Selline teistsugune kord võib eelkõige seisneda suletud osaühingu loomises vastavalt lg-le 3, mille puhul on osa võõrandamine lubatud üksnes teiste osanike, juhatuse, nõukogu või muu isiku nõusolekul või muu põhikirjas nimetatud tingimuse täitmisel. Teistsugune kord võib aga seisneda ka põhikirjaga põhimõtte kehtestamises, mille kohaselt on osa vabalt võõrandatav, millisel juhul ei kohaldu ei lg-s 2 nimetatud ostueesõigus ega ka lg-s 3 nimetatud nõusoleku või muu eeltingimuse täitmise nõue. Vastav reegel on kehtestatud eelnõuga välja pakutud uues lg-s 3¹. Lõike 3¹ kehtestamisel muutub ebavajalikuks ka senine lg-e 3 teine lause, mis tunnistatakse eelnõuga kehtetuks.

Osa võõrandamise tehingute vorminõuded

Paragrahvi § 149 lg-s 4 välja pakutud muudatused on seotud vajadusega muuta ja leevendada osa võõrandamise tehingutele kohalduvaid vorminõudeid. Osa võõrandamisel kohalduvate vorminõuete otstarbekus ning leevendamise vajadust on täpsemalt analüüsitud analüüs-kontseptsiooni alapunktides 6.2.1.1.3 ja 6.3.1.1.3. Eelnõus välja pakutud lahendused vastavad analüüs-kontseptsioonis tehtud ettepanekutele (vt. analüüs-kontseptsiooni alapunkt 6.4.1.1.3).

Kehtiva õiguse kohaselt (§ 149 lg 4) peab nii osa võõrandamise kohustus- kui käsutustehing olema notariaalselt tõestatud. Sisuliselt tähendab see mõlema tehingu tõestamise vajadust Eesti notari juures (TsÜS § 82 2. lause). Notariaalse tõestamise nõue ei kohaldu EVR-s registreeritud osade puhul (§ 149 lg 5). Sisuliselt on EVR-s registreeritud osade võõrandamise tehingud vormivabad. EVKS ning selle rakendusaktid kehtestavad vorminõudeid üksnes EVR-s registreeritud ning seega väärtpaberikontodel hoitavate väärtpaberite väärtpaberülekannetele. Väärtpaberülekande teostamisel kontrollib kontohaldur sisuliselt üksnes ülekandekorralduse olemasolu ning seda, kas korralduse andnud isik on õigustatud käsutama väärtpaberikontot, millel ülekantavaid väärtpabereid hoitakse. Väärtpaberite ülekandmise aluseks oleva kohustustehingu ning käsutustehingu olemasolu ei kontrollita. Reeglina kujutabki väärtpaberülekande endast samaaegselt ka (konkludentset) käsutustehingut ülekantavate väärtpaberite võõrandamiseks.

Osa võõrandamise tehingutele niivõrd rangete vorminõuete kehtestamine takistab osade õiguskäivet, kuna osa võõrandamise tehingute notariaalse tõestamise vajadust peetakse kohmakaks ja praktiliselt keeruliseks, eelkõige osaühingute puhul, mille osanikud on välismaise taustaga. Probleeme tekitab asjaolu, et lisaks tavapärasele osa müügilepingutele kohaldub notariaalse vormi nõue ka kõigile osanike vahelistele kokkulepetele, mille osaks on otsene või kaudne osade võõrandamise kohustus, nt optioonilepingutele ja osanike lepingutele, mille notariaalset tõestamist ei peeta mõttekaks ja soovitatavaks, eriti kui vastavad lepingud soovitakse sõlmida inglise keeles. Notariaalse tõestamise nõude vältimiseks kasutatakse seetõttu kehtiva seaduse alusel väljakujunenud praktikas varianti, kus osaühingu osad registreeritakse EVK-s. Sellist lahendust ei saa siiski pidada rahuldavaks, sest eriti välismaise taustaga osanike jaoks kaasneb osade EVK-s registreerimiseks vajalike väärtpaberikontode

avamise ning pidamisega olulisi probleeme, mille tõttu soovitakse osade EVK-s registreerimist pigem vältida. Äriühingu väärtpaperite EVK-s registreerimise võimalus peaks olema mõeldud suuremate äriühingute jaoks, kelle osalustega kaubeldakse regulaarselt kapitaliturgudel, selline lahendus ei sobi ka sisuliselt suletud struktuuriga osaühingute jaoks, eriti juhul, kui vastava osaühingu osad ei ole vabalt võõrandatavad. Osade õiguskäibe lihtsustamiseks on seetõttu soovitav osa võõrandamise tehingutele kehtivaid vorminõudeid leevendada, selline ettepanek on tehtud ka ühinguõiguse revisjoni raames (vt. analüüs-kontseptsiooni alapunkt 6.4.1.1.3).

Osa võõrandamise tehingule kehtestatud vorminõude eesmärki arvestades ei saa pidada põhjendatuks vorminõude kehtestamist osa võõrandamise kohustustehingu suhtes. Vastav vorminõue oli algselt kehtestatud osa võõrandava osaniku suhtes hoiatus- ja nõustamisfunktsiooni täitmiseks. Olukorras, kus seadusandja ei ole hoiatus- ja nõustamisfunktsiooni säilitamist pidanud vajalikuks EVR-s registreeritud osade puhul, puudub objektiivne põhjendus, miks vajavad EVR-s registreerimata osaühingu osanikud, kes oma osa võõrandada soovivad, sootuks erinevat kaitset osa võõrandamise tehingule notariaalse vorminõude kehtestamise näol. Sellest vorminõudest tuleks seetõttu loobuda ning § 149 lg-t 4 tuleks muuta selliselt, et selles sätestatud vorminõuded ei laieneks osa võõrandamise kohustustehingule.

Käsitustehingule kehtestatud vorminõue on iseenesest põhjendatud s.t osa võõrandamise tehingu puhul tuleks tagada, et oleks tuvastatud vähemalt osa võõrandanud isik ning käsitustehingu tegemise aeg. Vaieldav võib olla, kas vorminõuet õigustava tõestamisfunktsiooni täitmiseks tuleks ette näha käsitustehingu notariaalne tõestamine (nagu kehtivas õiguses) või võiks piisavaks pidada ka muu tehingu pooli vähem koormava vorminõude kehtestamine, nt. käsitustehingu notariaalse kinnitamise (TsÜS § 81) või elektroonilise vormi s.t sisuliselt tehingu digitaalallkirjastamise (TsÜS § 80) ette nägemine. Praktilises plaanis tuleb seejuures eelkõige arvestada, et kui notariaalse tõestamise nõudmise korral saaks käsitustehingu tõestada üksnes Eesti notar (TsÜS § 82 teine lause), siis notariaalse kinnitamise korral on vastava vorminõude täitmine võimalik ka välisriigi notari või sarnaseid tõestamisfunktsioone täitva ametiisiku juures. Notariaalse kinnitamise ette nägemine vorminõudena võimaldaks seega osa võõrandamise käsitustehinguid kehtivalt sõlmida ka välisriigis Eesti notari juurde ilmumata. Notariaalsele kinnitamisele sarnaseid funktsioone oleks võimalik täita ka osa võõrandamise käsitustehingut lihtsalt digitaalselt allkirjastades (s.t elektroonilise vormi ettenägemisel). Notariaalse tõestamise nõudest loobumine lihtsustaks seega osade õiguskäivet, eelkõige väljaspool Eestit asuvate osanike puhul. Samas ei väheneks notariaalse tõestamise asemel notariaalse kinnitamise või digitaalse allkirjastamise nõude ette nägemise korral õiguskindlus, sest ka nimetatud vorminõuete järgimine tagab osa võõrandamise käsitustehingule vorminõude ette nägemise eesmärgi täitmise s.t võimaldab tuvastada milliste isikute vahel ning millisel ajal käsitustehing tehti. Notariaalne tõestamine ja notariaalne kinnitamine erinevad teineteisest ka vastavate tõestamistoimingute sisu poolest. Notariaalse kinnitamise puhul kontrollib notar või muu tõestamistoimingut läbiviiv ametiisik üksnes tehingu sisu väljendava dokumendi allkirjastanud isiku isikusamasust (s.t kinnitab tehingu teinud isiku allkirja). Notariaalne kinnitamine võimaldab seega tuvastada, et kindel isik allkirjastas kindlal ajahetkel teatava dokumendi. Oluline on siiski, et notariaalne kinnitamine ei hõlma allkirja õigsuse kinnitamise korral tehingu sisu ega tehingu tegemise eelduste ja lubatavuse kontrollimist. Notariaalse tõestamise korral kontrollib notar lisaks tehingu teinud isikute isikusamasusele ka tehingu tegemise eeldusi ja sisu ning tõestab tehingu üksnes juhul, kui sellise sisuga tehingu tegemine on lubatav, tehingu eeltingimused on täidetud ning tehing on kehtiv (TsÜS § 82).

Kui notariaalse kinnitamise nõude ettenägemine osa võõrandamise käsitustehingule (mille võib teatud juhtudel võrdsustada käsitustehingu digitaalse allkirjastamise nõudega) on miinimumnõue, sõltub notariaalse tõestamise nõude ettenägemise otstarbekus eelkõige sellest, kas käsitustehingu tegemisel tuleks tagada ka tehingu sisu ning tehingu tegemise eelduste ja lubatavuse kontrollimine. Tehingu sisu, selle tegemise eelduste ja lubatavuse kontrollimine on oluline eelkõige seoses osanike nimekirja pidamisega ning peab tagama selle, et osanike nimekirja kantud andmed osanike ning neile kuuluvate osade kohta oleksid õiged. Kas ja millises ulatuses tuleks juba käsitustehingu tegemisel tagada selle sisu, tegemise eelduste ja käsitustehingu lubatavuse kontrollimine, milleks tuleks ette näha käsitustehingu notariaalne tõestamine, sõltub seega olulisel määral sellest, kes peab osanike nimekirja ning millisel viisil ja kelle poolt tehakse selles muudatusi. Kui osanike nimekirja andmed sisalduvad äriregistris, nagu on ette nähtud välja eelnõuga ÄS § 145 lg-sse 1 lisatavas punktis 7¹, peaks vastavate andmete õigsust kontrollima äriregistri pidaja. Osa võõrandamise tehingu puhul peaks äriregistri pidaja seega kontrollima, kas osanike nimekirjas muudatuse tegemise aluseks olev käsitustehing on kehtiv ja kas osa võõrandamise eeldused olid täidetud. Eelkõige osanike nimekirja andmetele tuginedes osa heauskse omandamise võimaluse ette nägemise korral, nagu seda on välja pakutud eelnõuga ÄS § 182 1 lisatavas lg-s 1³, tuleb tagada, et osanike nimekirja andmed ning nendes erinevate käsitustehingute tulemusena tehtavad muudatused oleksid dokumenteeritud sisuliselt õigesti ja

võimalikult täpsel ja usaldusväärsel viisil. Osa heauskse omandamise võimaldamise korral näib seetõttu olevat põhjendatud, et seadusandja näeb osa käsutustehingutele ette kas notariaalse tõestamise nõude või kehtestab äriregistris sisalduvate osanike nimekirja muudatuste tegemisel alternatiivse kontrollimehhanismi, mis tagab äriregistrisse kandena lisatavate andmete õiguse. Sellist vajadust arvestades on eelnõuga välja pakutud, et kui äriregistrisse kantud osanike nimekirjas on toimunud osanike vahel tehtud osa võõrandamise või pantimise tulemusena muudatus, kontrolliks notar muudatuse aluseks oleva käsutustehingu toimumist ning kehtivust enne muudatuse äriregistrisse kandmist. Eelnõuga on ette nähtud § 182 lg 1² täiendamine põhimõttega, mille kohaselt tuleks osa võõrandamise või pantimise tulemusena toimunud osanike nimekirja muudatuse äriregistrisse kandmiseks esitatavale kandeavaldusele lisada Eesti notari poolt tõestatud osa omandamise või pandiõigusega koormamise tunnistus, mille väljastamisel kontrolliks notar tõestamisseaduses sätestatud korras muudatuse aluseks oleva käsutustehingu toimumist ning kehtivust (vastav regulatsioon on kavas kehtestada tõestamisseadusesse lisatavas uues §-s 37³).

Arvestades ülalpool välja toodut, on põhjendatud § 149 lg 4 kohaldamisala muutmine selliselt, et sättes sisalduvad vorminõuded kohalduksid üksnes osa võõrandamise käsutustehingule. Osa võõrandamise kohustustehingule seega üldist vorminõuet ei kohalduks ning selle võiks sõlmida mistahes poolte valitud vormis. Põhimõtteliselt tähendaks see lihtsalt seda, et osa võõrandamistehingu vorminõuete osas hakkaks üldiselt kõigile osadele kehtima režiim, mida on senini kohaldatud EVR-s registreeritud osadega osaühingute puhul, millele seadus seni vorminõuet ette näinud ei ole. Sarnaselt puudub vorminõue ka aktsiaseltsi aktsiate võõrandamiseks sõlmitavate kohustustehingute suhtes.

Osa võõrandamise käsutustehingu puhul on ülalpool välja toodut arvestades eelnõuga tehtud ettepanek muuta § 149 lg-t 4 selliselt, et lisaks senini seaduses ette nähtud notariaalsele vormile oleks lubatud ka osa võõrandamise käsutustehingu tegemine notariaalse kinnitamise (allkirja tõestus) ning elektroonilises vormis (digitaalne allkirjastamine). Vorminõude leevendamise põhjuseks on asjaolu, et osa võõrandamise käsutustehingule vorminõude kehtestamise eesmärgiks ei saa ilmselgelt olla notari poolt võõrandaja ja omandaja suhtes hoiatus- ja nõustamisfunktsiooni täitmine, sest vastasel juhul tuleks selline vorminõue kehtestada ka EVR-s registreeritud osade suhtes. Sellest võib järeldada, et § 149 lg 4 kaudu kehtestatud vorminõue täidab käsutustehingu puhul eelkõige tõestamisfunktsiooni, aidates tuvastada kes (s.t milline isik) ning millisel ajal osa käsutas. EVKS-s registreeritud osade puhul saab tõestamisfunktsioon täidetud väärtpaberiülekande regulatsiooni kaudu (EVKS § 15), mille käigus tuvastatakse samuti väärtpabereid käsutanud isik (s.t isik kes andis ülekandekorralduse) ning vastava käsutuse aeg. EVK-s registreerimata osade puhul on nimetatud funktsiooni täitmiseks piisav kui osa võõrandamise tehing on notariaalselt kinnitatud või digitaalselt allkirjastatud.

Täiendavalt on eelõuga tehtud ettepanek lisada § 149 lg-e 5, mis võimaldaks osaühingu põhikirjaga ette näha, et osa võõrandamise käsutustehingule ei kohaldata sama paragrahvi 4. lõikes sätestatud vorminõuet. Sellise osaühingu osade võõrandamise tehinguid saaks seega teha vormivabalt. Välja pakutud muudatusega antakse osaühingule võimalus lihtsustada oluliselt osaühingu osadega tehingute tegemist, sellise võimaluse ette nägemist on praktikas vajalikuks peetud eelkõige selliste osaühingute puhul, mille osadega tehakse käibes rohkelt tehinguid ning millel on suurem hulk Eesti residendiks mitteolevaid osanikke. Osa võõrandamise käsutustehingu vorminõude kaotamisel on ka hind ning osade lihtsama õiguskäibe võimaldamisega kaasneb osanike jaoks õiguskindluse vähenemine. Kuna sellise osaühingu osadega tehtavate võõrandamistehingute üle puudub usaldusväärne kontrollimehhanism, ei ole sellise osaühingu osanike nimekirja andmetele äriregistris võimalik anda kande staatust, andmeid osanike ja neile kuuluvate osade kohta säilitatakse küll äritoimikus ent nendel ei ole avalikku usaldatavust ning nendele tuginedes ei ole võimalik ka osasid heauskselt omandada (vt. eelnõuga kavandatava § 182 lg 1⁴). Kuna § 149 lg-s 5 nimetatud põhikirja muudatuse vastu võtmiseks on vajalik kõigi osanike nõusolekut (vt § 149 lg 5 teine lause), ei ole seadusandjal põhjust osanike poolt sellise võimaluse kasutamist piirata, sest osadega toimuva õiguskäibe lihtsustamine ja sellega kaasnevad riskid ning õiguskindluse vähenemine on osanike teadlik valik. Ilmselt ei kujune sellist võimalust kasutada soovivate osaühingute arv suureks, sest osa võõrandamise tehingult vorminõude kaotamisega saadav eelis ei ole § 149 lg-s 4 tehtud muudatusi arvestades tulevikus enam kuigi suur ning see ei kaalu reeglina üles osade omamise ja omandamisega seotud õiguskindluse vähenemist. Eelnõuga täiendatakse § 149 ka lõikega 6, mis reguleerib olukorda, kus lõikes 5 sätestatud võimalust kasutanud osaühing muudab põhikirja, et minna osa võõrandamise tehingute vorminõuete ning osanike nimekirja pidamise ning selle andmete äriregistris registreerimise osas tagasi tavarežiimile. Sellisel juhul tuleb sellise osaühingu osanike nimekirja andmed kanda äriregistrisse kannetena, millele tekib avalik usaldatavus. Lõike 6 punkti 3 kohaselt tekib sellistel kannetel avalik usaldatavus ning sellega kaasnev osa heauskse omandamise võimalus osanikuna äriregistrisse kantud isikult siiski alles 12 kuu möödumisel vastava põhikirja muudatuse jõustumisest. Selle perioodi jooksul on osanikul, kelle osa

kohta käivad andmed on jäetud äriregistrisse kandmata või on sinna kantud ebaõigesti, võimalik taotleda äriregistrisse vastuväite kandmist vastavalt § 45¹, mis välistab andmete õigsusele tuginemise võimaluse ning osa heauskse omandamise.

Paragrahvi § 150 muutmine

Paragrahvi 150 lõike 6 kehtetuks tunnistamine on tingitud ÄS täiendamisest §-ga 182¹, mis hakkab koondama kõiki sätteid, mis seonduvad osaühingu osade registreerimisega Eesti Väärtpaberite Registris või muus deponooriumis. ÄS senise redaktsiooni § 150 lg-e põhimõte hakkab sisalduma § 182¹ lg 3 p-s 3.

Paragrahvi § 151 muutmine

Paragrahvi 151 lg-s 1 tehtav muudatus on seotud eelnõuga välja pakutud § 148 lg-ga 4¹. Sellega nähakse ette võimalus, et osaühing saab emiteerida liigitunnustele vastavaid võrdse nimiväärtusega osasid, mis on vabalt võõrandatavad ja kujutavad endast kaubeldavaid väärpabereid. Sellise kaubeldava väärpaberina käibiva osa olemuslikuks tunnuseks peab olema ka selle panditavas. Seega näeb § 151 lg-sse 1 lisatav teine lause ette, et kui osaühingu põhikiri näeb ette § 148 lg 4¹ nimetatud tunnustele vastavate osade emiteerimise ei või põhikirjaga sellise osa pantimist välistada. Muudatus on kooskõlas Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.1.5 tehtud ettepanekuga.

Paragrahvi 151 lg-s 2 tehtav muudatus on seotud eelnõuga välja pakutud § 149 lg-ga 4, millega soovitakse kaotada osa võõrandamise kohustustehingule kehtestatud vorminõuded ning leevendatakse osa võõrandamise käsutustehingule kehtestatud vorminõudeid. Osa võõrandamine ja pantimine kui käsutustehingud peavad alluma sarnastele vorminõuetele. Seetõttu nähakse ette muuta § 151 lg-t 2 selliselt, et sarnaselt § 149 lg-s 4 välja pakutuga kaotaks osa pantimise kohustustehingule kehtiv vorminõude ning võimaldataks ka osa pantimise käsutustehingu tegemist lisaks notariaalselt tõestatud vormile ka notariaalselt kinnitatud ning digitaalallkirjastatud vormis. Muudatus on kooskõlas Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.1.5 tehtud ettepanekuga.

Paragrahvi 151 lisatud lg 6 on seotud eelnõuga välja pakutud § 149 lg-ga 5. Kui osaühing on kasutanud § 149 lg-s 5 sätestatud võimalust loobuda põhikirjaga osa võõrandamise käsutustehingule kehtivatest vorminõuetest, kohaldub sama põhimõte ka osa pantimise tehingule kehtivate vorminõuete suhtes s.t sellisel juhul puuduvad vorminõuded ka osa pandilepingu suhtes.

Paragrahvi 153 muutmine

Kehtiv ÄS § 153 näeb ette, et kui põhikirjas on ette nähtud pärijale väljamakstava hüvitise maksimistähtaeg ja kord, võib põhikirjaga ette näha osade pärijale ülemineku piirangu. Samas pole seaduses täpsustatud, kas vastava hüvitise peaks välja maksuma osaühing või osanikud. Ebaselgeks jääb ka see, kuidas on pärijale tagatud hüvitise kätte saamine. samuti on ebaselge, mis saab pärandajale kuulunud osast, eriti kui see on koormatud kolmandate isikute õigustega. Selle asemel leidis Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni välja töötamisel toetust ettepanek võtta kasutusele enamikus võrdlusriikides (vt. analüüs-kontseptsiooni alapunkt 6.3.1.1.4) rakendatav reegel, mille kohaselt on osa küll põhimõtteliselt päritav ent põhikirjaga võib osa pärijale ülemineku korral ette näha pärija kohustuse võõrandada osa teistele osanikele või ühingule põhikirjas ette nähtud korras määratava hüvitise eest (vt. analüüs-kontseptsiooni alapunkti 6.4.1.1.8). Seega on ÄS § 153 lg-t 1 muudetud selliselt, et osaühingu osa oleks alati päritav ja läheb üle osaniku pärijale. Lõige 2 võimaldab muudetud sõnastuses põhikirjas ette näha, et osa ülemineku korral pärijatele on pärija kohustatud põhikirjas sätestatud korras ning põhikirjas sätestatud viisil määratava hüvitise eest võõrandama pärimise teel omandatud osa ühingule või selle osanikele. Osa ülekandmine pärija poolt toimub sellisel juhul hüvitise välja maksmise vastu.

Paragrahvi 157 täiendamine kuuenda lõikega

Muudatusega nähakse ette vähemusosanike õigus saada osaühingult seadusega ettenähtud suuruses dividendi olukorras, kus enamusosanikud ei otsusta dividendide maksmist.

Küsimus sellest, kas vähemusel peaks olema õigus nõuda osaühingult dividende, on mitmetahuline ja on suuresti seotud omandipõhiõigusega. Osanik on osaühingu kapitaliseerija ja tema tehtud

investeering on aluseks osaühingu tegevusele. Ühingusse seda laadi investeeringu tegemisel on isikul ootus, et kui ühingul läheb hästi, siis tema investeeringu väärtus suureneb ning ta sellelt midagi teenib. Ühingutes toimub otsuste tegemine hääletamisega ning neil osanikel, kellel on rohkem hääli, on ka võimalus määrata otsuste sisu. Olukorras, kus mingil põhjusel on osanike vahel erimeelsused, on üsna tavapärane, et enamused hakkab kasutama vähemuse väljakurnamise vahendeid, mille üheks osaks on ka see, et osaühing ei maksa dividende. Enamused see otsus tavaliselt ei kahjusta, kuna samad isikud on sageli ka mõne juhtorgani liikmed ning praktikas on näited, kus dividendi maksmisest loobumisega samaaegselt on juhtorgani liikmeks olevatele enamused osanikele hakatud maksma tasusid, mida nad varem kas ei ole saanud või on saanud või on varasemalt olnud tasud oluliselt väiksemad. Selliste sisuliselt endale tasu määramiste otsuste tegemisel saavad osaleda ka enamused osanikud ja seega saavad nad täiesti seaduslikult luua võimaluse saada ühingult raha. Vähemused osanikul ei ole selles olukorras võimalik saada mingit õiguskaitset ning tema investeering muutub väärtusetuks. Üldjuhul ei ole vähemused osanikul võimalik enda osa ka müüa, kuna sellele vastu võivad tunda huvi üksnes enamused osanikud, kellel puudub aga mistahes soov maksta osa eest hind, mis võiks selle tegelikku väärtust kajastada.

Üheks võimaluseks sellise olukorra lahendamiseks on eelnõus pakutud välja osaniku väljaastumisõigus. Samas on selline õiguskaitsevahend *ultima ratio*. Lisaks on väljaastumine seotud alati kuludega mõlemale poolele ning asja menetlemine võib võtta päris palju aega. Vähemused osanikul ei pruugi olla ka huvi ühingu lahkuda. Seega jätkaks vähemused antav õigus nõuda teatud suuruse dividendi talle võimaluse mitte rakendada kõige radikaalsemate tagajärgedega õiguskaitsevahendit tagades samas tema investeeringu mõistliku tootluse.

Muudatus pakutud välja kahe alternatiivina, millest esimese eeskujuks on võetud EMCA mudelseadus ja teise eeskujuks Saksamaa aktsiaseadus.

Esimene alternatiiv annab vähemused, kelle osadega on esindatud vähemalt 1/10 osakapitalist, õiguse nõuda, et osanikud teeksid otsuse maksta dividendideks vähemalt pool viimase majandusaasta kasumist. Siiski on see summa oluliselt piiratud. Esmalt tuleb sellest poolest arvata maha kõik summad, mida ei ole seaduse või põhikirja alusel lubatud osanikele välja maksta. Eelkõige kuuluvad siia alla §-s 157 lg 3 olevad piirangud, samuti põhikirjas ettenähtud eraldised reservidesse. Lisaks tuleb maha arvata need summad, mis on makstud osanikele dividendina pärast majandusaasta lõppu ning otsuse tegemise aastal teenitud kahjum. Kui selle arvutuse järgi on saadud tulemus, siis kohalduv järgmine piirang ja nimelt, et dividendina ei saa nõuda enam kui 1/10 osakapitalist.

Menetluslikult tuleb sellise nõude maksmise panemiseks esitada esmalt osaühingule nõue ja selleks, et osanikud saaksid otsuse tegemisel nõudega arvestada, tuleb seda teha mõistliku aja jooksul enne kasumi jaotamise otsuse tegemist. Kui otsus tehakse kirja teel hääletamisega, saab nõude esitada ka pärast seda, kui juhatus on hääletusest teatanud. Kui osanikud ei otsusta dividendi maksmist, siis saab vähemused esitada kohtusse hagi, millega tuleb nõuda otsuse kehtetuks tunnistamist ja enamused osanike häälte asendamist selliselt, et nende hääled oleks antud dividendi maksmise otsuse poolt.

Teine alternatiiv näeb ette samuti, et osanikel, kelle osadega on esindatud vähemalt 1/10 osakapitalist, on õigus nõuda dividendi. Erinevalt esimesest alternatiivist on summade väljaarvutamine keerulisem, kuna lubatav summa ei ole arvuliselt kindlaks määratud, vaid on sätestatud, et selle kindlaks tegemisel tuleb arvestada ka sellega, et väljamakse tegemisel oleks tagatud osaühingu tegevuse elujõulisus ja kestvus. Seega on võimalik sellisele nõudele vaielda ka täies ulatuses vastu, kui on tõendatud, et osaühingu huvid või oht tema jätkuvusele ei võimalda dividendi maksta. Lõike teine lause piirab osaniku dividendinõude sisuliselt selliselt, et ta saab tegelikult nõuda dividendi mitte enam, kui 4/100 osakapitalist. Seega kui osaühing otsustab vähemalt selles summas dividendi maksmise, ei saa osanik midagi rohkem nõuda. Sellega on vähemused osanikule tagatud ka tema investeeringu minimaalne tootlikkus.

Menetluslikult on selles alternatiivis ette nähtud nõude maksmise panemine sisuliselt sama esimese alternatiiviga. Kui osanikud ei ole otsustanud maksta dividendi suuruses vähemalt 4/100 osakapitalist, saab vähemused osanik esitada hagi nõuetega tunnistada kehtetuks otsus, millega otsustati dividendi vähemalt selles suuruses mitte maksta ning asendada enamused osanike hääled selliselt, et nende hääled oleksid antud otsuse poolt, millega makstakse dividendi summas 4/100 osakapitalist.

Täpsemalt on vähemusosaniku dividendinõudega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 10.3.5 ja 10.4.7.

Paragrahvi 162 täiendamine

Paragrahvi 162 täiendamine lõigetega 8 ja 9 aitab vältida praktikas aeg-ajalt esinenud kuritarvitusi oma osa omandamistega seoses. Nimelt on võimalik läbi oma osa omandamise osaühingu juhatusel osanike otsusel omandada ühingule osasid, kuid nende võõrandamiseks seadus justkui osanike nõusolekut või otsust ei nõua. Samas on läbi oma osade üksnes juhtkonnaga seotud osanikele võõrandamise saavutada osalusproportsioonide muutumine ühingu. Sarnaste kuritarvituste eest osakapitali suurendamisel kaitseb osanikke ÄS § 193, mis annab osanikele eesõiguse osakapitali suurendamises osalemiseks ning näeb ette, et eesõiguse välistamiseks on vajalik osanike $\frac{3}{4}$ häälteenamusega vastu võetud otsus.

Lisatavate lõigetega laiendatakse sisuliselt osakapitali suurendamisel §-ist 193 tulenevat osanike kaitse regulatsiooni ka oma osade võõrandamise olukorrale. Nii näeb lisatav lõige 8 ette, et osaühingule kuuluva oma osa võõrandamine toimub osanike otsuse alusel. Lõike 9 kohaselt on osanikul osaühingule kuuluva oma osa võõrandamisel osa omandamise eesõigus võrdeliselt tema osaga. Osaniku eesõiguse osaühingule kuuluva oma osa omandamiseks võib välistada osanike otsusega, mille poolt on antud vähemalt $\frac{3}{4}$ osanike koosolekul esindatud häälest või käesoleva seadustiku § 174 2. lõikes nimetatud juhul vähemalt $\frac{3}{4}$ osanike häälest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet. Osanike osaühingu osa omandamise eesõigusele kohaldatakse vastavalt käesoleva seaduse §-s 193 sätestatud.

Paragrahvi 166 esimese lõike muutmine

Muudatusega täiendatakse § 166 esimest lõiget teise lausega selliselt, et antakse osaühingu osanikule sõnaselgelt õigus nõuda samas mahus teavet ja dokumente ka osaühingu tüdrettevõtjate kohta. Praktikas on küsimus, kas osanikul on selline õigus või mitte, põhjustanud vaidlusi. Muudatuse eesmärk on vältida olukorda, kus osaühingut kontrolliv enamus takistab vähemusosanikul saada piisavalt teavet sel teel, et osa tegevust viiakse üle tüdretühingusse. Osaniku õigus saada teavet tüdretühingute kohta on mh ette nähtud ka Euroopa Ühinguõiguse Mudelseaduses (*European Model Company Law Act*). Täpsemalt on selle muudatuse vajalikkust analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.1. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Paragrahvi 167 tühistamine ja seadustiku täiendamine §-dega 167³-167⁸

Muudatustega nähakse ette uued reeglid osaniku osaühingust väljaarvamiseks ning sätestatakse lisaks osaniku õigus osaühingust mõjuval põhjusel välja astuda.

Eesti õiguses ei ole praegu norme, mis reguleeriksid vähemusosaniku õigust nõuda ühingu väljumist, kui tegu on sellise ühingu, kus osanike vahel on pikaajalised, põhimõttelised ja ühingu koormavad erimeelsused. Sellises olukorras oleks sisuliselt ainus võimalus lõpetada need erimeelsused koos ühingu, kuid kui osanikud lõpetamisotsust vastu ei võta, siis võib erimeelsuste tulemuseks olla ühingu sundlõpetamine või pankrot, mis ei ole hea lahendus ei osanike ega ka võlausaldajate jaoks.

Äriseadustiku praegu kehtivas redaktsioonis on küll olemas osaniku väljaarvamist reguleeriv § 167, kuid praegusel kujul on osaniku väljaarvamise normid osutunud praktikas raskesti rakendatavateks.

Seega kehtestatakse muudatustega uus terviklik reeglistik, mille puhul on arvestatud ka osaühingu huvidega ja mis peab ühelt poolt tagama selle, et osanik saab oma kaotatud osaluse eest õiglase hüvitise, teisalt aga tagatakse, et ühingu omakapital säiliks seaduse järgi nõutavas ulatuses ja võlausaldajate õigused ei saaks kahjustada.

Väljaarvamise sätete muutmist ja väljaastumise reeglite sisseviimise vajadust on lähemalt käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.3.2. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Seadustiku täiendamine §-ga 167³

Osaniku väljaarvamist praegu reguleeriv § 167 tühistatakse ja selle asemel lisatakse paragrahvid 167³–167⁵, milles nähakse ette osaniku väljaarvamise eeldused, nõuded väljaarvamise kohta tehtavale kohtulahendile ja väljaarvatud osanikule makstava hüvitise määramise korra.

Kavandatava § 167³ lg 1 kohaselt võib osaniku välja arvata, kui selleks esineb mõjuv põhjus. Sama paragrahvi teise lõike kohaselt on mõjuvaks põhjuseks eelkõige osaniku tegevus, mis muudab osaühingu eesmärgi saavutamise võimatuks või ohustab seda oluliselt, samuti muud asjaolud, mille tõttu ei saa kõiki asjaolusid ja mõlemapoolset huvi arvestades mõistlikult eeldada, et osaühing taluks edaspidi kõnealuse isiku osanikuks olekut.

Väljaarvamise materiaalsed eeldused on kujundatud sarnaselt võlaõigusseaduse § 196 lg-ga 1, mille kohaselt võib kumbki lepingupool kestvuslepingu mõjuval põhjusel etteteatamistähtaega järgimata üles öelda, eelkõige kui ülesütlevalt lepingupoolelt ei või kõiki asjaolusid ja mõlemapoolset huvi arvestades mõistlikult nõuda lepingu jätkamist kuni kokkulepitud tähtpäevani või etteteatamistähtaja lõppemiseni. Osaniku suhe osaühinguga põhineb liikmesusel ja sarnaneb kestvuslepingust tuleneva võlasuhtega, seega on selle ühepoolse lõpetamise ettenägemine (osaniku väljaarvamise õiguse sätestamine) kooskõlas kestvusvõlasuhte lõpetamise üldiste põhimõtetega.

Paragrahvi 167³ lg 2 loetleb näitlikult olukorrad, mis õigustavad osaniku väljaarvamist. Mõjuvaks põhjuseks on kindlasti olukord, kus osanik kahjustab osaühingu huve olulisel määral ja vähemalt üldjuhul peaks selline kahjustamine olema mitte ühekordne kahjulik käitumine, vaid pikaajaline ja süstemaatiline tegevus. Kuid mõjuvaks põhjuseks võivad olla ka osanikevahelised pikaajalised ja ületamatud erimeelsused, mis kokkuvõttes kahjustavad ühingut (näiteks kui poolte vahel on pidevad ja pikaajalised kohtuvaidlused). Eelkõige võivad sellised erimeelsused koormavaks muutuda nn patiseisus ehk olukorras, kus osalus jaguneb võrdselt kahe osaniku või kahe erimeelsusel oleva hääletabloki vahel. Erimeelsuste korral viib eelnimetatud osaluse jaotus selleni, et osanikud ei suuda pika aja jooksul võtta vastu otsuseid, mis on ühingu normaalse tegutsemise jaoks eluliselt vajalikud, kuna mõlemal hääletablokil on võimalus otsuseid blokeerida. Probleeme põhjustab mh nt olukord, kus patiseisus oleva ühingu juhatuse liikmete ametiaeg on möödunud ja uusi juhatuse liikmeid ei õnnestu valida. Sel juhul võib ühingut ähvardada sundlõpetamine. Nimelt sätestab praegu kehtiv § 59 lg 6, et kui äriühingu juhatuse koosseis ei vasta seaduse nõuetele, määrab registripidaja äriühingule juhatuse koosseisu nõuetega vastavusse viimiseks tähtaja, mis ei tohi olla lühem kui kuus kuud. Kui äriühing määratud tähtaja jooksul seda ei tee, võib registripidaja otsustada äriühingu sundlõpetamise. Kavandatavas äriregistri seaduse eelnõus on sama põhimõtte sätestatud § 64 lg 1 p-s 2 ja lg-s 2. Kuigi § 184 lg 6 esimene lause võimaldab osanikul või muul huvitatud isikul nõuda mõjuval põhjusel kohtult väljalangenud juhatuse liikme asemele uue liikme määramist, ei lahenda juhatuse asendusliikme määramine vastuolusid osanike vahel ja praktikas on kohtu määratud juhatuse liikmetel keeruline ühingut efektiivselt juhtida.

Lisaks juhtimisvõimetusele võib patiseis põhjustada ka olukorra, kus osanikel ei õnnestu kinnitada majandusaasta aruannet ja esitada seda registripidajale, mis võib lõpuks viia osaühingu registrist kustutamiseni. Selliseid negatiivseid tagajärgi on osaniku väljaarvamisega võimalik vältida.

Paragrahv 167³ lg 3 järgi ei ole väljaarvamiseks alust, kui osaühing saaks teda ohustavad negatiivsed tagajärjed ületada muude mõistlike abinõudega. See, millised abinõud on konkreetsel juhul mõistlikud, sõltub olukorrast, ja vaidluse korral otsustab selle üle kohus. Osanikul, kes väljaarvamisele vastu vaidleb, on seejuures võimalik näidata, et väljaarvamise õigust välistavad muud mõistlikud abinõud on olemas.

Paragrahvi 167³ lg 4 kohaselt lahendab kohus osaniku väljaarvamise hagita menetluses. Õigus esitada kohtule avaldus osaniku välja arvamiseks on osanikel, kellele (kas ükski või koos) kuulub vähemalt 50% osadega määratud hääletest. Väljaarvamise avaldus on seega võimalik esitada ka patiseisus osaühingu osanikel. Kui osalus jaguneb võrdselt, on mõlemal 50% osaluse omajal õigus esitada avaldus teise osaniku väljaarvamiseks. Kohus menetleb neid avaldusi koos. Puudutatud isikuks on selles menetluses kindlasti ka osaühing; vajadusel võib kohus menetlusse kaasata ka teisi isikuid. Kui üheaegselt on esitatud mitu osaniku väljaarvamise avaldust, otsustab kohus, millise avalduse rahuldamine on põhjendatud.

Vähemusosanik ei saa enamusosaniku väljaarvamist nõuda ja avalduse esitamiseks õigust andvat 50% suurust osalust arvestatakse kõigist hääletest. Enamusosaniku väljaarvamise välistab ka omakapitali säilitamise kohustus. Väljaarvamise avalduse esitamiseks ei ole vaja osanike otsust.

Paragrahvi 167³ lg 5 näeb ette, et alates väljaarvamise avalduse kättetoimetamisest väljaarvatavale osanikule kuni asjas tehtava kohtulahendi jõustumiseni ei ole osanikul õigust oma osa võõrandada, v.a juhul, kui avaldajaks olnud osanikud annavad selleks nõusoleku. Selle keeluga vastuolus olev käsutustehing on tühine. Mõjuval põhjusel on osanikul õigus nõuda nõusolekut osa võõrandamiseks.

Seadustiku täiendamine §-ga 167⁴

Paragrahv 167⁴ reguleerib osaniku väljaarvamise kohta tehtavat kohtumäärust.

Kõnealuse paragrahvi esimene lõige näeb ette nõuded väljaarvamise kohta tehtava kohtulahendi resolutsioonile. Nimelt peab kohus, juhul kui ta osaniku väljaarvamise avalduse rahuldab, märkima resolutsioonis, et osanik arvatakse välja talle samas menetluses kohtu poolt kindlaksmääratud hüvitise tasumise vastu. Tegu on kohtumäärusega, milles kohus näeb sisuliselt ette kohtulahendi vastastikuse täitmise.

Paragrahvi 167⁴ lg 1 kohaselt loetakse osanik välja arvatuks alates talle hüvitise väljamaksmisest, seega seni, kuni hüvitist ei ole välja makstud, säilivad osanikul kõik osanikuõigused. Kui hüvitist välja maksta ei saa, sest see läheks vastuollu omakapitali säilitamise reeglitega, siis ei ole osanikku võimalik välja arvata, kuid väljaarvamise menetluse algatanud osanikel on võimalik pöörduda kohtu poole ja taotleda osaühingu lõpetamist § 202¹ sätestatud korras. Sellisel juhul lõpetab kohus osaühingu kohtuotsusega ja määrab likvideerija.

Kuna osanike nimekirjas sisalduvad andmed hakkavad edaspidi kajastuma äriregistris (vt ka selgitusi § 182 muutmise kohta), siis tuleb osaniku väljaarvamisel (st olukorras, kus kohus on teinud väljaarvamise kohta jõustunud lahendi ja osaühing on osanikule ka hüvitise välja maksnud, mistõttu saab osaniku lugeda väljaarvatuks) teha vastav muudatus nähtavaks ka äriregistri vahendusel. § 167⁴ lg 2 kohaselt tuleb registripidajale lisaks muudele seaduses ettenähtud dokumentidele esitada ka kohtulahend ning kinnitus selle kohta, et osanik on hüvitise kätte saanud.

Seadustiku täiendamine §-ga 167⁵

Kavandata § 167⁵ reguleerib osanikule väljaarvamisel tasutava hüvitisega seonduvat.

Paragrahvi 167⁵ lg 1 näeb ette, et osanikul on õigus saada oma osa eest õiglast hüvitist. Sisuliselt on osaniku väljaarvamisel tegu sundvõõrandamise olukorraga, sest osanik kaotab oma omandi ning peab seejuures saama omandi kaotuse eest õiglase kompensatsiooni. Sättega nähakse ette, et hüvitis peab üldjuhul vastama osa väärtusele osaniku väljaarvamise kohta tehtud kohtumääruse tegemise ajal. Tavapäraselt tulebki igasuguse omandi kaotuse puhul hüvitis määrata kindlaks võimalikult omandi kaotusele lähedase aja seisuga, kuid osaniku väljaarvamise menetluses tuleb täiendavalt arvestada sellega, et osaühing on reeglina nendesamade enamusosanike kontrolli all, kes väljaarvamismenetluse algatavad. Seega on enamusel olnud võimalus vähendada väljaarvatava osaniku osaluse väärtust nii juba enne kohtumenetlust (seda kavandades) kui jätkata selle vähendamist kohtumenetluse ajal, saavutades sel viisil väiksema hüvitise maksmine. Seetõttu annab kõnealune säte kohtule õiguse võtta õiglase hüvitise suuruse määramisel arvesse ka muu aeg kui kohtulahendi tegemise aeg.

Hüvitise suuruse määramisel võib kohus võtta aluseks mistahes hindamismeetodi, mis asjaolusid arvestades on kõige õiglasem. Õiglane on selline hüvitis, mis tagab väljaarvatavale osanikule täieliku majandusliku kompensatsiooni tema osaluse kaotuse ja omandisse sekkumise eest. Arvestada tuleb mh seda, et vähemusaluse turuväärtuse arvutamisel tavapäraselt arvestatav nn vähemusaluse allahindlus ei pruugi tagada õiglast hüvitist.

Paragrahv 167⁵ lg 3 näeb ette, et isegi kui väljaarvamise või hüvitise suuruse üle on vaidlus, kuid väljaarvatav osanik ja osaühing on hüvitise suuruses kokku leppinud või kui osa väärtuse kindlaksmääramise kord selleks puhuks tuleneb osaühingu põhikirjast, millega osanik on nõustunud, peab kohus hüvitise määramisel lähtuma kokkuleppest või põhikirjast. Osaniku saab põhikirjaga nõustunuks lugeda, kui ta omandas osaluse ajal, mil vastav põhikirjasäte oli § 175 lg 2 järgi kehtivaks muutunud (st põhikirja muutmise kohta oli tehtud kanne äriregistrisse) või kui vastavad sätted lisati põhikirja ja need muutusid kehtivaks küll pärast osaluse omandamist, kuid osanik on hääletanud vastava põhikirjamuudatuse poolt.

Paragrahvi 167⁵ lg 4 sätestab omakapitali säilitamise nõude. Nimelt peab osaühing osanikule hüvitise väljamaksmisel järgima seaduses sätestatud omakapitali säilitamise nõudeid.

Omakapitali säilitamise nõuete kohaselt peab osaühingu netovara (bilansi aktiva üldsumma miinus passivas näidatud kohustuste üldsumma) olema vähemalt pool osakapitalist (§ 171 lg 2 p 1). Mitmed äriseadustiku sätted (nt § 157 lg 3, § 162 lg 2 p 2 jt) seovad väljamaksete tegemise samuti netovara säilitamise nõuetega, seega ei ole omakapitali sellise säilitamise kohustus osaniku väljaarvamisel erandlik olukord. Omakapitali säilitamise nõuete järgimine väljaarvamise menetluses on vajalik, et kaitsta osaühingu võlausaldajate huve. Kokkuvõttes tähendab omakapitali säilitamise reegel seda, et mitte alati ei pruugi osaniku väljaarvamise materiaalsete eelduste täidetuse korral olla võimalik osanikku ka tegelikult välja arvata.

Kui hüvitist ei ole võimalik välja maksta, kuna see läheks vastuollu omakapitali säilitamise nõuetega, on väljaarvamise avalduse esitanud osanikel õigus esitada hagi ja nõuda osaühingu lõpetamist §-s 202¹ sätestatud korras.

Seadustiku täiendamine §-ga 167⁶

Praegu ei ole äriseadustikus sätteid, mis võimaldaksid osanikul osaühingust omal algatusel lahkuda. Niisugune õigus on olemas vaid isikuühingute ehk täis- ja usaldusühingu osanikel, nimelt annab § 107 täisühingu osanikule võimaluse täisühingust majandusaasta lõpul lahkuda, teatades sellest vähemalt kuus kuud ette, kusjuures ühingulepinguga võib ette näha ka lühema tähtaja. § 125 lg 2 järgi kohaldub sama ka usaldusühingule.

Osaniku õigust väljuda osaühingust omal algatusel olukorras, kus tal ei ole võimalik oma osa kellelgi müüa, tuleb jaatada kas või juba seetõttu, et osaniku liikmesussuhte osaühinguga sarnaneb kestvusvõlasuhtele ja põhimõtteliselt peaks igat sellist suhet olema võimalik mõjuva põhjuse esinemisel ühepoolselt lõpetada. VÕS § 196 lg 1 kohaselt võib kestvuslepingu kumbki lepingupool mõjuval põhjusel etteteatamistähtaega järgimata üles öelda, eelkõige kui ülesütlevalt lepingupoolelt ei või kõiki asjaolusid ja mõlemapoolset huvi arvestades mõistlikult nõuda lepingu jätkamist kuni kokkulepitud tähtpäevani või etteteatamistähtaja lõppemiseni. Samamoodi peaks olema võimalik lõpetada ka suletud kapitaliühingus – osaühingus – osanikuks olemist.

Samuti õigustab väljaastumisõiguse sätestamist asjaolu, et osanikevahelised suhted sarnanevad teatud määral ka seltsinglaste omavahelistele suhetele. Seltsingulepingu ühepoolsel lõpetamisel on samuti võimalik. Nimelt näeb VÕS § 597 lg 1 ette, et tähtajatu seltsingulepingu võib iga seltsinglane igal ajal üles öelda. Tähtajalise seltsingulepingu võib üles öelda üksnes mõjuval põhjusel. Mõjuvaks põhjuseks on eelkõige kohustuse oluline rikkumine teise seltsinglase poolt. Eelnimetatud ülesütlemisõigust tasakaalustab sama paragrahvi neljas lõige, nähes ette, et seltsingulepingut ei või üles öelda ajal, mil seltsingu lõpetamine oleks teiste seltsinglaste õigustatud huvisid arvestades ebamõistlikult kahjulik. Sellisel ajal lepingu ilma mõjuva põhjuseta ülesütlemise korral peab ülesütleva hüvitama teistele seltsinglastele sellest tekkinud kahju.

Praktikas ei ole aga võlaõigusseaduses ettenähtud kestvusvõlasuhte erakorralise ülesütlemise üldsätted ega ka seltsingulepingu sätted osutunud kohaldatavaks. Osaühingust oleks osanikul praegu võimalik väljuda eelkõige osaluse võõrandamise teel, kuid kuna osaühing on oma olemuselt suletud kapitaliühing, siis ei ole osaühingu osad ja eriti vähemusosalused enamasti likviidsed, st neile ei pruugi leida ostjaid. Samuti ei ole osaühingu osad seni olnud ega ole reeglina ilmselt ka edaspidi vabalt võõrandatavad (vt § 149 lg-d 1–3; kavandatavate § 149 muudatustega antakse osaühingutele siiski võimalus näha põhikirjas ette, et osad on vabalt võõrandatavad). Enamusosanikud ei pruugi aga olla huvitatud vähemuse osaluse väljaostmisest õiglase hinna eest. Väljastpoolt ühingu tulevat soovi niisuguses ühingus osalust omandada vähendavad kindlasti ka osanikevahelised vastuolud – sellisesse ühingusse sisenemiseks peab olema väga spetsiifiline huvi ja enamasti seda kellelgi väljaspool ei ole.

Eelnevast tulenevalt on osaniku väljaastumise sätted vaja äriseadustikku sisse viia.

Osaniku väljaastumise õigus on vähemusõigus. Enamusosanik ei saa osaühingust välja astuda – sellise võimaluse välistavad juba omakapitali kaitse sätted (enamusosaniku väljumisel ei oleks omakapitali säilitamise nõudeid võimalik järgida)

Paragrahvi 167⁶ lg 1 järgi toimub väljaastumine osaniku tahteavalduse tegemisega osaühingu juhatusele. Tegemist on seega kujundusõigusega. Kui osaühing väljaarvamisele vastu ei vaidle, siis ei

ole kummalgi poolel vaja väljaarvamise õiguse olemasolu tuvastamiseks kohtusse pöörduda. Kui aga osaühing leiab, et osaniku väljaastumise eeldused ei ole täidetud, on osaühingul õigus nõuda väljaastumisavalduse tühisuse tuvastamist.

Osanikul on õigus osaühingust välja astuda üksnes juhul, kui esinevad mõjuvad põhjused, mistõttu ei saa temalt kõiki asjaolusid ja mõlemapoolset huvi arvestades mõistlikult eeldada, et ta jätkaks osanikuks olemist. Tegemist on seega sarnase olukorraga nagu kestvusvõlasuhte erakorralisel ülesütlemisel (VÕS § 196).

Paragrahvi 167⁶ lg 2 defineerib ühe võimaliku (ja eelduslikult kõige enam esineva) mõjuva põhjuse, nimelt on mõjuvaks põhjuseks eelkõige see, kui osaühing on võtnud tarvitusele abinõud, mille tulemusena muutuvad õiguslikud või majanduslikud suhted osaühingus osaniku jaoks ebamõistlikul määral. See võib tähendada mistahes olulisi ja osanikku märkimisväärses ulatuses puudutavaid ümberkorraldusi, mis oluliselt riivavad välja astuda sooviva osaniku õigusi. Näiteks võib mõjuvaks põhjuseks olla olukord, kus enamusosanikud on pahatahtlikult ja eesmärgipäraselt (st ilma tegeliku vajaduseta) asunud suurendama osakapitali märkimisväärses ulatuses, soovides selliselt osaniku osalust „lahjendada“, nii et tema osalus muutub sedavõrd marginaalseks, et ta ei saaks edaspidi enam teostada isegi mitte kõige elementaarsemaid vähemusõigusi (nt nõuda osanike koosoleku kokkukutsumist või erikontrolli määramist). Mõjuvaks põhjuseks võivad olla ka näiteks enamusosanike korduvad kuritarvitused või püsiv õigusvastane tegevus. Mõjuvaks põhjuseks ei ole aga näiteks üksnes see, kui osanik soovib, kuid ei saa oma osa võõrandada või kui osanikul on tulenevalt oma töösuhtest ühingus või muust õiguslikust alusest ühingu vastu nõue.

Paragrahvi 167⁶ lg 3 kohaselt ei ole osanikul õigust välja astuda, kui ta saaks oma osaluse õiglase hinnaga müüa ja sel viisil osaühingust lahkuda. Tavapärase on aga, et vähemuse osaluse ostmisest oleksid eelkõige huvitatud vaid enamusosanikud (ja seda eriti ühingus, kus on osanikevahelised vastuolud), kuid neil ei ole reeglina huvi pakkuda välja astuda soovivale vähemusosanikule osa eest õiglast hinda.

Paragrahvi 167⁶ lg 4 näeb ette osaniku õiguse nõuda osa väärtusele vastavat õiglast hüvitist, mille väärtus määratakse kindlaks väljaastumise aja seisuga. Kui poolte vahel vaidlust ei ole, ei ole väljaastuval osanikul vaja kohtu poole pöörduda. Kui aga osaühing ei nõustu hüvitise maksmisega või selle suurusega, on osanikul õigus pöörduda kohtusse ning nõuda hüvitise kindlaksmääramist ja tasumist. Sel juhul määrab hüvitise suuruse kindlaks kohus.

Nagu osaniku väljaarvamisel, on ka osaniku väljaastumisel kohtul õigus võtta õiglase hüvitise määramisel arvesse muu aeg kui väljaastumisavalduse esitamise aeg, näiteks võib see osutada vajalikuks olukorras, kus vahepealsel ajal on osaühingu majandusseis enamusosanikest sõltumatutel objektiivsetel põhjustel märkimisväärselt halvenenud.

Kui väljaastumise üle ja hüvitise maksmise üle ei ole vaidlust, siis tuleb osalus üle anda ja hüvitis maksta vastastikuste kohustuste täitmisena. Seega on osaühingul VÕS § 111 lg 1 järgi õigus keelduda hüvitise maksmisest, kuni osanik ei ole oma osa osaühingule üle kandnud ning osanikul on omakorda õigus keelduda osa ülekandmisest, kuni osaühing ei ole talle hüvitist tasunud.

Kui väljaastumise üle vaieldakse kohtus, teeb kohus väljaastumisel hüvitise määramise ja väljamõistmise kohta lahendi ja märgib lahendis, et hüvitis tuleb välja maksta osaluse üleandmise vastu.

Paragrahvi 167⁶ lg 5 järgi loetakse osanik välja astunuks alates ajast, mil talle on osa eest tasutud. Kuni talle ei ole hüvitist välja makstud, säilivad tal kõik osanikuõigused.

Paragrahvi 167⁶ lg 6 sätestab osaniku väljaastumisel sarnaselt osaniku väljaarvamise omakapitali säilitamise nõude, mistõttu peab osaühing osanikule hüvitise väljamaksmisel järgima omakapitali säilitamise nõudeid.

Omakapitali säilitamise nõuete kohaselt peab osaühingu netovara (bilansi aktiva üldsumma miinus passivas näidatud kohustuste üldsumma) olema vähemalt pool osakapitalist. Nagu väljaarvamisel, nii peab ka väljaastumise olukorras arvestama osaühingu kui kapitaliühingu kontseptsiooniga, mh sellega, et väljamaksed osanikele on selgelt reguleeritud ja piiratud netovara säilitamise nõuetega. Omakapitali säilitamise nõuete järgimine osaniku väljaastumisel menetluses on vajalik, et kaitsta osaühingu

võlausaldajate huve. Seega isegi kui iseenesest on väljaastumiseks mõjuv põhjus olemas, ei saa osanik tegelikult osaühingust välja astuda, kui hüvitise väljamaksmine läheks vastuollu omakapitali säilitamise nõudega.

Kui hüvitist ei ole võimalik välja maksta, kuna see läheks vastuollu omakapitali säilitamise nõuetega, on väljaastuval osanikul õigus esitada hagi ja nõuda osaühingu lõpetamist §-s 202¹ sätestatud korras.

Paragrahvi 167⁶ lg 7 näeb ette, et väljaastumisele kohaldatakse vastavalt osaniku väljaarvamise kohta sätestatud, kui käesolevas paragrahvis ei ole ette nähtud teisiti. Näiteks tuleb olukorras, kus osanik on välja astunud, esitada koos uue osanike nimekirja ja osaniku väljaarvamist kinnitava dokumendiga registripidajale ka hüvitise maksmise kinnitus.

Seadustiku täiendamine §-ga 167⁷

Paragrahv 167⁷ annab võimaluse näha osaühingu põhikirjaga ette seaduses sätestatuga võrreldes teistsuguse osaniku väljaarvamise või väljaastumise korra. Omakapitali säilitamise nõuetest ei ole seejuures põhikirjaga lubatud kõrvale kalduda, st põhikirjaga ei saa sätestada, et osaniku saaks välja arvata või et osanik saaks välja astuda isegi siis, kui hüvitise väljamaksmise tulemusel ei oleks osaühingul enam seaduse järgi nõutavat netovara.

Seadustiku täiendamine §-ga 167⁸

Lisaks osaniku väljaarvamise ja väljaastumise võimalustele kui seadusest tulenevatele väljumisõigustele viiakse äriseadustikku sisse ka paragrahv 167⁸, mis täiendab seadusest tulenevaid väljumisõiguseid selliselt, et annab võimaluse sätestada osaühingu põhikirjas reeglid osa tagasivõtmiseks. Paragrahvi 167⁸ eeskujuks on Saksa GmbHG § 34 (*Einziehung von Geschäftsanteilen*).

Paragrahvi 167⁸ lg 1 kohaselt tuleb tingimused, mille esinemisel on osaühingul õigus või kohustus osaniku osa tagasi võtta, näha ette põhikirjas. Tegemist on osaniku omamoodi „tuleviku tarbeks ette ära antud“ nõusolekuga, mis võimaldab teatud asjaolude saabumisel osaniku tema osa tagasivõtmise kaudu lihtsustatult välja arvata või osanikul lihtsustatult ühingu välja astuda. Põhikiri peab seejuures ette nägema kas hüvitise määramise reeglid või hüvitise suuruse.

Seadus ei näe osa tagasivõtmiseks ette mingeid piiranguid peale omakapitali säilitamise nõude. Seega võib põhikirjaga näha ette väga erinevad reeglid ja alused osa tagasivõtmiseks, näiteks on võimalik ette näha, et osa tagasivõtmiseks on üldjuhul vaja osaniku nõusolekut, kuid et teatud asjaolude esinemisel (nt osaniku pankrot, osaniku osa suhtes alustatud täitemenetlus, väljaastumisavalduse esitamine osaniku poolt, osaniku poolt aktiivse osaühingu tegevusse panustamise lõpetamine vmt asjaolud) võetakse osa tagasi olenemata osaniku tahtest. Osa tagasivõtmise võimaluse ettenägemine põhikirjaga annab osaühingule võimaluse hoida osanike ringi kontrolli all ja vabaneda ebasoovitavatest osanikest ning vältida ühingu jaoks ebasoovitavate isikute osanikuks saamist. Teisalt võimaldab säte ette näha, et osanikul on õigus põhikirjas ettenähtud tingimustel lihtsustatud korras ühingu välja astuda.

Osa tagasivõtmisest tuleb eristada olukorda, kus osanik kaotab oma osa põhjusel, et ta ei ole selle eest tasunud (§ 156).

Paragrahvi 167⁸ lg 2 järgi on ilma osaniku nõusolekuta võimalik osa tagasi võtta vaid eeldusel, et osanik on selliste põhikirjasätetega nõustunud. Osaniku saab põhikirjaga nõustunuks lugeda, kui ta omandas osaluse ajal, mil vastav põhikirjasäte oli § 175 lg 2 järgi kehtivaks muutunud (st põhikirja muutmise kohta oli tehtud kanne äriregistrisse) või kui vastavad sätted lisati põhikirja ja need muutusid kehtivaks küll pärast osaluse omandamist, kuid osanik on hääletanud vastava põhikirjamuudatuse poolt.

Paragrahvi 167⁸ lg 3 kohaselt peavad osanikud osa tagasivõtmiseks võtma vastu sellekohase otsuse. Osanik, kelle osa tagasi võetakse, ei saa selles küsimuses hääletada. Osaniku, kelle osa tagasivõtmise kohta on osanike otsus vastu võetud, osast tulenevad õigused osaühingu suhtes lõpevad osa tagasivõtmise otsuse talle teatavaks tegemisega.

Paragrahvi 167⁸ lg 4 näeb ette osa tagasivõtmise mõju osaühingu osakapitalile. Nimelt on võimalik, et osa tagasivõtmise otsusega otsustatakse ühtlasi ka vähendada osakapitali. Sellisel juhul vähendatakse osakapitali tagasi võetud osa ulatuses. Osakapitali vähendamisele kohaldatakse vastavalt äriseadustiku sätteid, mis reguleerivad osakapitali vähendamist, mh peab otsus vastama §-le 197¹.

Samuti on osa tagasivõtmise otsuses võimalik näha ette, et osaühing omandab ise tagasivõetava osa. Sellisele otsusele laienevad § 162 nõuded. Kui osanikud ei otsusta osa tagasivõtmisega samaaegselt tagasivõetava osa ulatuses osakapitali vähendamist või tagasivõetava osa omandamist osaühingu poolt osaühingu oma osana, suureneb osa tagasivõtmisel automaatselt teiste osanike osade nimiväärtus võrdeliselt nende osade seniste nimiväärtusega. Sellisel juhul osakapital ei muutu, muutuvad vaid allesjäävate osanike osaluste absoluutsuurused.

Paragrahvi 167⁸ lg 5 näeb ette, et nii nagu osaniku väljaarvamisel ja väljaastumisel, tuleb ka osa tagasivõtmisel järgida omakapitali säilitamise nõudeid, mis tähendab seda, et kui tagasivõtmise tagajärjel langeks omakapital alla lubatud piiri, siis ei ole osa tagasivõtmine (ilma kapitali taastamata) võimalik.

Osa tagasivõtmise instituudi sisseviimise vajadust on lähemalt käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.3.2. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Paragrahvi 168 lg 1 p 10 muutmine

Kavandatava muudatuse sisuks ja eesmärgiks on täpsustada osaühingu osanike kui juhtorgani (kõrgema otsustustasandi liikmete) pädevuse regulatsiooni seonduvalt muudatustega hääletamiskeelu kohaldamise „ala“ täpsustamisega/muutmisega. Kui kehtiv regulatsioon näeb ette (kehtiv AS § 168 lg 1 punkt 10), et osanike pädevusse kuulub nõukogu liikmema või juhul, kui ühingul ei ole nõukogu, siis juhatuse liikmema tehingu tegemise otsustamine, tehingu tingimuste määramine, õigusvaidluse pidamise otsustamine ning selles tehingus või vaidluses osaühingu esindaja määramine, siis kavandatava muudatuse kohaselt kuulub ühemõtteliselt osaühingu osanike pädevusse ka esindaja määramine sellise õigusvaidluse pidamiseks, mille on algatanud ühingu vastu nõukogu liige või nõukogu puudumisel juhatuse liige.

Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on viia osanike pädevuse regulatsioon kooskõlla hääletuskeelu sätete regulatsiooniga. Eelnõu autorid on eelneva põhjendatust analüüsinud analüüs-kontseptsiooni alapunktis p 7.2.3.

Paragrahvi 169 lg 2 muutmine

Paragrahvi 169 lg 2 muudatusega vähendatakse osa väikseimat võimalikku nimiväärtust ühelt eurot ühe sendini ning nähakse ette, et iga osakapitali üks sent annab ühe hääle. Seda reeglit on loomulikult võimalik ka põhikirjaga muuta, kuid juhul, kui tõesti soovitakse asutada väga väikese osakapitaliga osaühing, on muudatus vajalik ka seaduses. Muudatus on seotud ka osakapitali miinimumsuuruse kaotamisega §-ist 136.

Paragrahvi 170 lg 2 muutmine, lg 5 muutmine

Paragrahvis kavandatavaid muudatusi võib kategoriseerida üldistatuna kaheks – (i) § 170 lg-s 2 kavandatav muudatus kujutab endast põhimõtteliselt ja sisulist kontseptsiooni muutust, millega kaotatakse üldine kvooruminõue otsuste vastuvõtmisel ning (ii) § 170 lg-s 5 ettenähtud üks muudatus kujutab endast nõ kaasnevat muudatust seonduvalt eelnõude koostamise kohustuse ära kaotamisega (vt § 171.2 tühistamine) ning teine muudatus kujutab endast täpsustavat vormilist muudatust.

Kehtiv regulatsioon sätestab (§ 170 lg 2), et osaühingu osanike koosolek on otsustusvõimeline juhul, kui sellel on esindatud üle poole osadega esindatud häältel, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema esindatuse nõuet. Kavandatava muudatuse kohaselt kuulub viidatud sätte lõige nimetatud sõnastuses kustutamisele ning eelnev asendatakse lõikega järgmise sõnastusega: „*osaühingu põhikirjas võib ette näha, kui suur arv hääli peab olema osanike koosolekul osadega esindatud, et osanike koosolek oleks otsustusvõimeline*“. Sisuliselt kujutab kõnealune muudatus endast hetkel kehtivas õiguses ettenähtud kvooruminõude ära kaotamist, st kui kehtiva regulatsiooni kohaselt on osanike koosolek otsustusvõimeline üksnes juhul, kui koosolekul on esindatud üle poole osadega esindatud häältel (*va kui põhikirjaga on nähtud ette teisiti*), siis kavandatava muudatuse tulemusena ei ole nimetatud kvoorum koosoleku läbiviimise seisukohtalt nõutav (kui põhikirjaga ei ole eelnevat eraldiseisvalt sätestatud).

Kvoorumis all mõistetakse kehtiva õiguse kohaselt juriidilise isiku koosolekul osalevate või esindatud liikmete või hääle arvu, mis on vajalik selleks, et koosolekut saaks lugeda otsustusvõimeliseks. Juriidilise isiku kvooruminõuded võivad olla ettenähtud seaduses või tuleneda juriidilise isiku põhikirjast (RKTKo 3-2-1-16-13).

Tingimusel, et juriidilise isiku liikide kohta käivate seadustega on sätestatud täpsed nõuded eelkõige kõrgeima otsustustasandi liikmete koosolekute kokkukutsumiseks, sh nõude teate vormile, sisule, koosolekust etteteatamise tähtajale ja korrale), siis puudub mõistlik alus seada kahtluse alla, et nimetatud korra järgimisel ei ole kõigi osanike osalemisõigus piisaval määral tagatud. Juriidilise isiku kõigile liikmetele tuleneb TsÜS §-st 32 kohustus järgida omavahelistes suhetes hea usu põhimõtet ja arvestama üksteise õigustatud huve. Eeltoodust tuleneb ka kohustus panustada vajalikul määral ühingu juhtimisse. Mõneti võib väita, et kõnealuse sätte loogika põhineb seadusest tuleneval eeldusel, et osanikul on teatud määral aktiivsuskohustus osaleda osaühingu juhtimises. Viidatud aktiivsuskohustuse rikkumise tagajärjeks osanike koosoleku kontekstis on, et osanike koosolekul võetakse vastu otsus ilma enamuse osaluseta (ning viimane ei pruugi ka kattuda enamuse tahtega).

Üldise kvooruminõude kaotamine ei muuda osanike võimalust näha osanikel kvooruminõuet ette põhikirjas. Lisaks on oluline märkida, et üldise kvooruminõude ära kaotamine ei oma mõju otsustele, millele seadus on näinud eraldiseisvalt ette kõrgendatud kvooruminõude (esindatus kapitalist - konkreetse sisuga küsimuste üle otsustamisel). Kvooruminõude kaotamise kohta vt analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.1.8.1.

Paragrahvi 170 teised muudatused on kavandatud lõikesse 5. Kehtiva § 170 lg 5 kohaselt võib osaühingu põhikirjaga võib ette näha, et osanik võib hääletada osanike koosoleku päevakorras olevate punktide kohta koostatud otsuse eelnõusid, edastades oma hääle osaühingule enne osanike koosolekut posti teel kirjalikus vormis. Kavandatava muudatuse sisuks on täpsustada/muuta sätte sõnastust asendades „koostatud otsuse eelnõud“ sõnastusega „tehtud ettepanekuid“. Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on viia sätte sõnastus kooskõlla osanike koosoleku läbiviimist puudutava muudatusega (vt § 171.2 kehtetuks tunnistamine ja § 172 lg 2 muudatus), mille kohaselt jäetakse otsuste eelnõude või põhjenduste koostamise nõue osaühingu puhul seadusest välja. Kõnealuse muudatuse sisu on avatud § 171.2 ja § 172 lg 2 muutmise põhjenduste juures. Lisaks täpsustatakse kõnealuses lõikes hääleandmise vorminõudega seonduvat.

Paragrahvi 170¹ lg 1 muutmise, lg 2 muutmise

Kehtiv § 170¹ lg 1 sätestab, et osaühingu põhikirjaga võib ette näha, et osanikud võivad osanike koosoleku päevakorras olevate punktide kohta koostatud otsuste eelnõusid hääletada elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut või koosoleku kestel, kui see on tehniliselt turvalisel viisil võimalik. Kavandatava muudatuse kohaselt asendatakse sättes sõnaühend „otsuste eelnõusid“ sõnaühendiga „esitatud ettepanekuid“. Muudatuse eesmärgiks on viia kõnealuse sätte sõnastus kooskõlla osanike üldkoosoleku läbiviimist puudutava muudatusega (vt § 171² kehtetuks tunnistamine ja § 172 lg 2 muudatus), mille kohaselt jäetakse otsuste eelnõude või põhjenduste koostamise nõue seadusest välja. Antud muudatuse sisu on avatud § 172 lg 2 muutmise põhjenduste juures.

Paragrahvi 170¹ lg 2 muudatused on vajalikud regulatsiooni ühtlustamise eesmärgil, st selleks, et kaotada osanike koosolekute puhul ära kvooruminõue (vt § 170 lg 2) ning jätta seadusest osanike koosolekute puhul välja otsuste eelnõude või põhjenduste koostamise nõue.

Seadustiku täiendamine §-iga 170²

Käesoleval hetkel puudub toimiv elektrooniline keskkond, mis võimaldaks ühingu juhatusel korraldada ja osanikul elektroonilise kanali kaudu efektiivselt osaleda osanike koosolekutel kahesuunalise reaalsajas toimuva side abil, sh edastada koosoleku kutseid, võtta koosolekust osa, sh hääletada, esitada ettepanekuid ja vastuväiteid, samuti võtta elektroonilisi kanaleid kasutades otsuseid vastu osanike koosolekut kokkukutsumata. Kavandatud muudatuse (§ 171.2. lisamise) eesmärgiks on näha ette õiguslik raamistik loodava elektroonilise hääletamisplatvormi vahendusel otsuste vastuvõtmiseks juhul, kui ettevõtjaportaali luuakse sellekohane elektrooniline keskkond. Lisatav regulatsioon näeb ette, millistel juhtudel võib hääletamisplatvormi kaudu otsuseid vastu võtta, kuidas toimub osanike teavitamine koosoleku toimumisest või koosolekut kokkukutsumata kirjalikust otsuse eelnõust, millal

loetakse hääletamiseks antuks ning millisel viisil tehakse osanikele kättesaadavaks platvormi vahendusel läbiviidud koosoleku protokoll või hääletustulemuste protokoll. Ühtlasi antakse selle sättega valdkonna eest vastutavale ministrile pädevus kehtestada loodava platvormi täpsemad kasutustingimused ja kord.

Kehtiva õiguse kohaselt on nii OÜ kui tavaaktsiaseltsi puhul võimalik põhikirjaga ette näha võimalus hääletada päevakorra punktide kohta koostatud otsuste eelnõusid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut või koosoleku kestel, kui see on tehniliselt turvalisel viisil võimalik (§ 170¹ lg 1; § 298¹ lg 1). Elektrooniliselt hääletanud osanik ja aktsionär loetakse sellisel juhul koosolekul osalevaks, va kui koosolekul hääletatakse üksnes enne koosolekut avalikustamata otsuste eelnõusid, mille kohta osanik ega aktsionär ei ole oma häälet edastanud (§ 170¹ lg 2; § 298¹ lg 2). Seega, eelnevast tulenevalt, on oluline tagada kavandatava muudatusega, st kõnealuse sätte lisamisega, mitte üksnes võimalus hääletada otsuste eelnõusid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut, vaid ka osaleda koosolekul reaalses toimiva ülekande vahendusel ning hääletada koosoleku kestel. Elektrooniline koosolek eeldab üldjuhul koosoleku ülekandmist kahe- või enamasuunalise reaalses toimiva side abil nii helis kui pildis. Üksnes ühepoolset koosoleku jälgimist reaalses ei saa lugeda elektrooniliselt koosolekul osalemiseks.

Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punktid 7.2.1.7 ja 7.2.1.12.

Paragrahvi 171 esimese lõike punkti 1 muutmine

Muudatusega võetakse seadusest välja nõue, et osaühingu netovara (omakapital) peab olema vähemalt sama suur, kui on seaduses sätestatud minimaalne osaühingute osakapitali suurus.

Kehtiva õiguse järgi peavad kõik osaühingud täitma seoses netovaraga samaaegselt kaks nõuet: netovara peab olema vähemalt pool konkreetse osaühingu osakapitalist ja netovara peab olema vähemalt sama suur, kui on seaduses sätestatud osakapitali minimaalne suurus. Netovara nõuded on Eesti õigusesse tulnud 2. äriühinguõiguse direktiivist, mis näeb neist reeglitest ette üksnes esimese, kuid mitte teise, mille väljajätmine on muudatuse sisu. Teine nõue on diskrimineeriv väiksema osakapitaliga ühingute suhtes, kuna sisuliselt peavad nad selle nõude täitmiseks tegutsema alati kasumiga, mis ei pruugi olla eluliselt võimalik ja mida neilt ei saa järelikult ka eeldada. Netovara suuruse nõuded on kehtestatud võlausaldajate kaitseks ja selleks piisab ühest reeglist, mis muudatuse järel jääb kehtima.

Kuna eelnõuga on ette nähtud osaühingu miinimumkapitali nõude tühistamine, siis muutub omakapitali seisundi sidumine seaduses sätestatud miinimumkapitali nõudega ka ainetuks (vt § 136 muudatust).

Täpsemalt on netovara testiga seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 10.2.9.3.3 ja 10.5.

Paragrahvi 171 lg 3 ja lg 6 muutmine

Kehtiv § 171 lg 3 näeb ette, et kui juhatus ei kutsu osanike koosolekut kokku ühe kuu jooksul nõukogu, audiitori või osanike nõude saamisest, on nõukogul, auditoril või osanikel õigus koosolek ise kokku kutsuda. Kavandatava muudatusega täpsustatakse õiguselguse huvides nimetatud sätte sõnastust, lisades juurde täiendi „*nõutava päevakorraga*“, st tingimuse/täpsustuse, et juhatus peab kolmanda isiku nõude esitamisel osanike koosoleku kutsuma kokku ka sellise päevakorraga nagu seda kolmandad [õigustatud] isikud nõuavad. Lisaks täpsustatakse kehtivat regulatsiooni ajaperioodiga, mille jooksul peab kõnealune üldkoosolek toimuma. Kavandatava muudatuse kohaselt peab koosolek toimuma kahe kuu jooksul arvates ajahetkest, mil juhatus vastava koosoleku kokku kustumise nõude sai.

Selle muudatuse eesmärgiks on ette näha, et osanike koosoleku kokkukutsumise õigus läheb kolmandale isikule ühe kuu jooksul üle mitte ainult juhul, kui juhatus üldse ei kutsu kokku osanike koosolekut ühe kuu jooksul alates vastava kõnealuse nõude saamisest, vaid ka juhul, kui tähtaegselt kokkukutsutavat koosolekut ei peeta nõutava päevakorraga. Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on tagada, et regulatsiooni ei oleks võimalik kuritarvitada selliselt, et osaühingu juhatus, nõuetekohase nõude saamisest, kutsub küll seaduses ettenähtud tähtaegade jooksul koosoleku kokku, kuid hoopis teise päevakorraga, kui õigustatud isik on nõude esitamisel taotlenud. Sellises olukorras jääksid koosoleku kokkukutsumist taotlenud isiku õigustatud huvid kaitseta.

Paragrahvi 171 lg 3 muudatuse sisuks on ühtlasi ühtlustada kokkukutsumise õiguse ülemineku

regulatsiooni ning siduda see konkreetse tähtaja möödumisega nõude esitamisest. Kehtiva regulatsiooni kohaselt läheb koosoleku kokkukutsumise õigus üle nõukogule, audiitorile või osanikele, kui juhatus ei kutsu nende nõudel koosolekut kokku ühe kuu jooksul nõude saamisest. Muudatusega lisatakse eeltoodule, et osanike koosoleku kokkukutsumise õigus läheb üle nõukogule, audiitorile või osanikele, kui nende poolt nõutud osanike koosolek ei toimu kahe kuu jooksul arvates juhatuse poolt vastava nõude saamisest. Eeltoodu on suunatud juhatuse poolse võimaliku kuritarvituse vältimisele koosoleku toimumise aja määramisel.

Kehtiva § 171 lg 6 reguleerib osanike korduskoosoleku korraldamist ja läbiviimist olukorras, kus esmane osanike koosolek ei ole kvooruminõude mittekokkusaamise tulemusena legitiimne. Kehtiv regulatsioon näeb ette, et juhul, kui osanike koosolekul ei ole esindatud § 170 2. lõikes nimetatud hääli ning koosolek ei ole seetõttu otsustusvõimeline, kutsub juhatus päevakorda muutmata kokku uue koosoleku, mis on pädev otsuseid vastu võtma koosolekul esindatud häältest sõltumata. See kehtib üksnes juhul, kui uue koosoleku kokkukutsumise teade on saadetud osanikele mitte varem kui kaks päeva pärast esimest koosolekut ja mitte hiljem kui kümnendal päeval pärast esimest koosolekut. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on viia kõnealuse sätte regulatsioon kooskõlla muudatusega, millega likvideeritakse üldine kvooruminõue osanike koosolekute läbiviimisel. Muudatusega nähakse ette, et kokkukutsuja võib 10 päeva jooksul arvates koosolekust, millel ei olnud täidetud seadusest või põhikirjast tulenev kvooruminõue, kutsuda kokku uue koosoleku, mis on pädev vastu võtma otsuseid koosolekul esindatud hääle arvust sõltumata. Muudatusega nähakse ette, et uus koosolek ei või toimuda varem kui 10.-ndal päeval pärast esimest koosolekut. Lisaks täpsustatakse kavandatava muudatusega ka korduskoosoleku toimumise aega.

Selle sätte muutmise eesmärgiks on ühtlustada tervikuna ÄS'i sätteid, mida tuleb muuta seonduvalt osanike koosoleku kvooruminõude kaotamisega. Kavandatava muudatuse eelduseks on, et seaduse üldise loogika kohaselt puudub osanike koosolekul kvooruminõue. Seega on kavandatud muudatusega kavas muuta olemasolevat regulatsiooni selliselt, et viimane kohalduks üksnes nendes olukordades, kus osanikud on põhikirjaga näinud kvooruminõude ette või kvooruminõue tuleb seadusest. Lisaks täpsustatakse muudatusega korduskoosoleku kokkukutsumise ajalisi piire.

Paragrahvi 171¹ täiendamine lõikega 2²

Kavandatava muudatusega on kavas lisada olemasolevale § 171¹ regulatsioonile lõige 2². ÄS Paragrahvi 171¹ reguleerimisalaks on osanike koosoleku päevakorra määramine. Paragrahvi 171.1. lg 2 näeb ette, et osanikud, kelle osadega on esindatud vähemalt 1/10 osakapitalist, võivad nõuda täiendavate küsimuste võtmist päevakorda. Päevakorda ei muudeta enne koosolekut, kui vastav nõue esitatakse hiljem kui kolm päeva enne osanike koosoleku toimumist. Kavandatava muudatusega lisatakse antud sättele lõige 2², mis näeb ette, et olukorras, kui osanike koosolek kutsutakse kokku nõukogu, audiitori või osanike nõudel, võivad nõukogu, audiitor või osanikud, kelle nõudel koosolek kokku kutsutakse, nõuda samaaegselt koosoleku kokkukutsumise taotluse esitamisega küsimuste võtmist koosoleku päevakorda.

Muudatuse sisuks ja eesmärgiks on sätestada põhimõtte, mille kohaselt on kokkukutsumise nõude esitamise korral kokkukutsumise nõude esitanud isikutel on õigus nõuda koos kokkukutsumise nõude esitamisega ka teatud küsimuste võtmist koosoleku päevakorda. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on tagada, et õigustatud isikutel oleks võimalik jõuda soovitud küsimuste arutamiseni koosolekul. Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.1.2.

Paragrahvi 171² kehtetuks tunnistamine

Kavandatava muudatuse eesmärgiks on kaotada osaühingu koosolekute kokkukutsumise, korraldamise ja läbiviimise regulatsiooni osas ära otsuste eelnõu koostamise kohustus. Eelneva tulemusena tuleb tunnistada kehtetuks § 171² tervikuna.

Koos aktsionäri õiguste direktiivi ülevõtmisega kehtivasse õigusesse tehti nii OÜ kui ka AS regulatsiooni täiendused, mis muutsid mõlema ühinguvormi puhul kohustuslikuks eelnõu koostamise iga päevakorrapunkti kohta ning nende eelnõude tutvumise võimaldamise enne koosoleku toimumist (§

171² ja § 293¹). Liikmesriigid pidid direktiivi art 6 lg 1 kohaselt tagama, et aktsionäridel oleks õigus lisada küsimusi üldkoosoleku päevakorda, tingimusel, et iga sellise küsimusega koos esitatakse põhjendus või otsuse eelnõu. Otsuse eelnõude varajane koostamine ja aktsionäridele kättesaadavaks tegemine pidi võimaldama aktsionäridel paremini üldkoosolekuks ette valmistada. Direktiiv kohustas liikmesriike aga viima eelnimetatud reeglid sisse üksnes börsiaktiivsete koosolekuid reguleerivatesse sätetesse. Nimetatud nõue laiendati Eesti õiguse kohaselt aga nii tavaaktsiivsetele kui ka osaühingutele. Osaühingute puhul on võimalik põhikirjaga ka teisiti kokku leppida, st välistada eelnõu koostamise ja avalikustamise kohustus (vt § 171² lg 1). Juriidilise isiku teiste liikide kõrgemate otsustustasandi koosolekute läbiviimisele ei ole kehtestatud nõudeid otsuste eelnõude osas.

Kuna OÜ on suletud ühingu vorm, mille sisesuhete regulatsioon on allutatud valdavalt dispositiivsuse põhimõttele, siis ei saa pidada põhjendatuks börsiühingute osas kehtivate reeglite laiendamist osaühingutele seoses otsuste eelnõude või põhjenduste koostamise nõudega. Erandina tuleks pidada põhjendatuks üksnes põhjenduste esitamise kohustuse rakendamist koosoleku kokkukutsumise teates juhul, kui koosolekul tuleb arutusele põhikirja muutmine. Eeltoodust tulenevalt jäetakse § 171.² praeguses sõnastuses seadusest välja jätta. Otsuse eelnõu koostamise nõude seadusest väljajätmise kohta vt analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.1.6.

Paragrahvi 172 lõigete 1 ja 2 muutmine

Kavandatavad muudatused §-is 172 seonduvad peamiselt teiste ÄS'is tehtud suuremate muudatuste sisseviimisega. Kehtiv regulatsioon näeb ette, et juhatus saadab osanike koosoleku toimumise teate kõigile osanikele. Teade saadetakse osanike nimekirja kantud aadressil või elektronposti aadressil. Kui osaühing teab või peab teadma, et osaniku aadress erineb osanike nimekirja kantust, tuleb teade saata ka sellel aadressil. Teade peab olema saadetud selliselt, et see tavalise edastamise korral jõuaks aadressaadini vähemalt üks nädal enne koosoleku toimumist.

Paragrahvi 172 lg 1 muudatuste esimeseks nõ ringiks on viite „*juhatuse*“ asendamine viitega „*koosoleku kokkukutsuja*“. Selle muudatuse eesmärgiks on tagada regulatsiooni õigusselgus ja üheselt mõistetavus. Eelkõige on sätte eesmärgiks tagada õigusselgus küsimuses, et kõnealune regulatsioon kohaldub ka juhtudel kui osanike koosoleku kokkukutsumise õigus on läinud üle seaduses sätestatud alusel ja korras õigustatud isikule. Olukorras, kus kõrgeima juhtimistasandi liikmete koosoleku kokkukutsumise õigus võib seaduse kohaselt minna juhatuselt üle isikule või organile, kes on esitanud nõude koosoleku kokkukutsumiseks (§ 171 lg 3; § 292 lg 2; TüS § 40 lg 4; MTÜS § 30 lg 4), siis ei ole õige siduda teate edastamise kohustust üksnes juhatusega. Õigem on viidata koosoleku kokkukutsujale või kasutada sõnastuses lahendust nagu on sätestatud MTÜS §-s 20 lg 5 (umbisikuline kõneviis). Sarnaselt on näiteks Saksamaa GmbHG § 50 lg-s 3 sätestatud umbisikuliselt, et kui nõudele ei vastata või kui puudub isik, kellele nõuet suunata, võivad osanikud ise koosoleku kokku kutsuda. Tegemist on eelkõige regulatsiooni täpsustamisega õigusselguse tagamise eesmärgil.

Sättes kavandatud teiseks muudatuseks on täpsustada koosoleku edastamisega seotud küsimusi – tegemist on pigem redaktsioonilise muudatusega, mille sisuks on täpsustada, et kokkukutsumise teada tuleb edastada ühele osaniku poolt ühingule teada antud kontaktaadressile. Kõnealune muudatus on kooskõlas ka Saksamaa õiguskirjanduses ja praktikas avaldatud seisukohtadega. Saksamaa õiguskirjanduses on selgitatud, et ühingul tuleb osanikule teavitust saata ühingule teada olevale aadressile. Ühing peab proovima osanikule kutse saata talle jagatud ja teada olevale aadressil ning olukorras, kus eelnev osutub valeks, ei ole ühingul kohustust püüda välja selgitada osaniku õiget aadressi. Koosoleku kokkukutsumise kutse on „*piisav*“ ka juhul, kui ühingule teada olnud aadressile edastatud kutse saadetakse ühingule tagasi (seni kuni osanik ei ole ühingule uut aadressi jaganud). Õiguskirjanduses on selgitatud, et andmete õigsuse eest peab hoolitsema osanik. Kavandatavat muudatust toetab ka näiteks Inglismaa ühinguõigus. Õiguskirjanduses on selgitatud, et koosoleku kokkukutsumise teade edastatakse ühingu liikme registreeritud aadressile.

Paragrahvi 172 lg-sse 2 kavandatud muudatuse eesmärgiks on ühtlustada regulatsiooni terviklikult seonduvalt põhimõttelise muudatusega kaotada osanike koosolekute korraldamisel ära kohustus koostada ja saata ette otsuse eelnõusid (vt ka § 171² kehtetuks tunnistamine). Nagu juba ka eelnevalt viidatud, siis põhjusel, et OÜ on suletud ühingu vorm, mille sisesuhete regulatsioon on allutatud valdavalt dispositiivsuse põhimõttele, siis ei saa pidada põhjendatuks börsiühingute osas kehtivate reeglite laiendamist osaühingutele seoses otsuste eelnõude või põhjenduste koostamise nõudega.

Seega on kavandatud muudatuse eesmärgiks jätta otsuste eelnõude ja põhjenduste koostamise nõue OÜ regulatsioonist välja. Seega, kuivõrd muudatuse järgne seaduse regulatsioon ei näe enam ette kohustust saata ette seaduseelnõusid, tuleb tagada, et teatud oluliste küsimuste (majandusaasta aruande kinnitamine ja sisesuhtes tehtavad tehingud) otsustamisel oleks osanikele tagatud piisav informatsioon (piisav võimalus sellist informatsiooni hankida). Vastupidisel juhul võib tekkida olukord, kus osanikel ei ole võimalik informeeritud otsust teha. Eelneval põhjusel eemaldatakse § 172 lg-st 2 viide „otsuste eelnõudele ja põhjendustele“ ning lisatakse täpsustus, mille kohaselt juhul, kui koosolekul otsustatakse tehingule nõusoleku andmise või majandusaasta aruande kinnitamise üle, tuleb teates näidata koht või osahingu kodulehe aadress, kus on võimalik tutvuda tehingu tingimuste ja majandusaasta aruandega.

Paragrahvi 172¹ muutmise

Paragrahv 172¹ reguleerib olukorda, kus osanike koosoleku kokkukutsumise korda on rikutud. Kehtiv § 172¹ lg 1 näeb ette, et olukorras, kui osanike koosoleku kokkukutsumisel on oluliselt rikutud seaduse või põhikirja nõudeid, ei ole osanike koosolek õigustatud otsuseid vastu võtma, välja arvatud siis, kui koosolekul osalevad või on esindatud kõik osanikud. Sellisel koosolekul tehtud otsused on tühised, kui osanikud, kelle suhted kokkukutsumise korda rikuti, otsust heaks ei kiida. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on täiendada kehtivat seadust põhimõttega, et osanike koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise nõ „elimineerimiseks“ ei piisa üksnes selles, et hoolimata kokkukutsumise korra rikkumisest on kõik osanikud koosolekule siiski kohale tulnud, vaid on ka vajalik, et kohale tulnud osanikud oleksid ka sellisel viisil peetava koosolekuga nõus.

Juriidilise isiku liike reguleerivates seadustes on sätestatud osanike koosoleku korra rikkumiste osas võimalus otsuse puuduste kõrvaldamiseks. Nii on nähtud nii OÜ, AS, TulÜ ja MTÜ kõrgeima otsustustasandi liikmete koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise osas ette kaks võimalust vastava puuduse kõrvaldamiseks: a) koosolekul osalevad kõik liikmed; b) liige kiidab otsuse tagantjärele heaks, vt § 172¹, § 296; § 321 lg 5; TüS § 42, MTÜS § 21 lg 3. Kohtupraktikas on tõlgendatud esimest võimalust (koosolekul osalevad kõik liikmed) selliselt, et kõik liikmed on koosolekul kohal ja nõus koosolekut pidama (RKTKO 3-2-1-44-17 p 15). Kuna eelnimetatud kaks võimalust, sh asjaolu, et koosolekul osalemisele peab lisanduma ka nõustumine koosoleku pidamisega, ei ole eelviidatud juriidiliste isikute liikide regulatsiooni juures selgelt lahti kirjutatud, tuleb vastavalt muuta ja täiendada § 172¹, § 296; § 321 lg 5; TüS § 42, MTÜS § 21 lg 3 sõnastust.

Tuleb täpsustada, et kehtiva otsuse tegemiseks ei piisa üksnes asjaolust, et kõik osanikud on oleksid koosolekule nõ kohale tulnud, vaid, et koosolekul olevad osanikud oleksid otsuse tegemisega ka nõus. Võib lugeda, et osanikud on otsuse tegemise nõus juhul, kui osanikud ei esita otsuse tegemisel vastavasisulist vastuväidet. Siiski on eelnõu autorid seisukohal, et otsuse tegemisega „mitte nõustumist“ ei ole siiski asjakohane sisustada üksnes läbi protokollitud vastuväite. Koosoleku pidamisega nõustumist või mittenõustumist tuleks sisustada läbi TsÜS'is sätestatud tahtevalduse tõlgendamise reeglite. Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.2.3.2.

Paragrahvi 173 lg 2 muutmise

Paragrahvi 173 lõike 2 kavandatava muudatuse eesmärgiks on reguleerida seaduse tasandil ära asjaolu, et olukorras, kus osanike otsus tehakse koosolekut kokkukutsumata, siis sellisel juhul tuleb osanikele seisukoha kujundamiseks anda mõistlik tähtaeg. Kehtiv § 173 lg 2 sätestab, et juhatus saadab käesoleva paragrahvi 1. lõikes nimetatud otsuse eelnõu kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kõigile osanikele, määrates tähtaja, mille jooksul osanik peab esitama selle kohta oma seisukoha kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Kui osanik ei teata nimetatud tähtaja jooksul, kas ta on otsuse poolt või vastu, loetakse, et ta hääletab otsuse vastu. Kavandatava muudatusega täiendatakse olemasolevat regulatsiooni viitega, et osanikele määratav tähtaeg peab olema „mõistlik“.

Kavandatava muudatuse eesmärgiks on vältida kuritarvitusi ja tagada liikmetele võimalus informeeritult hääletada. Juhul, kui osanikud annavad oma hääled koosolekut kokkukutsumata korras, siis hääle andmiseks määratud tähtaeg ei tohi/või olla ebamõistlik. Tuues näiteid, siis oleks võimalik kehtivat regulatsiooni kuritarvitades seada hääletamiseks praktikas nii lühikese tähtaja (paar tundi), mis ei

võimalda osanikel otsuste osas oma seisukohta kujundada, mõistlikku hoolsuskohustust rakendades pädevalt hääletada jms. Seega näeb kavandatav regulatsioon ette, ühingul tuleb anda oma liikmetele mõistlik tähtaeg eelnõu osas seisukoha kujundamiseks.

On oluline märkida, et eelnõu autorid ei pea põhjendatuks konkreetse päevades arvatava tähtaja kehtestamist, kuna koosolekut kokkukutsumata liikmetele antav mõistlik tähtaeg võib sõltuda paljudest asjaoludest (kui kriitiline on teatud küsimus) ning kindel miinimumtähtaeg võib osutada liialt jäigaks ja ühingu reageerimisvõimet takistavaks.

Paragrahvi 174 lõigete 1 ja 2 muutmise

Paragrahvi 174 lõigetes 1 ja 2 kavandatud muudatused on vajalikud tagamaks regulatsiooni kohaldatavus ja järjepidevus seonduvalt osanike koosoleku üldise kvooruminõude kaotamisega (vt § 171² tühistamine ja § 172 lg 2 muudatus). Täpsemalt on kavandatud muudatuste eesmärgiks eemaldada regulatsioonist viited, mille kohaselt on osanike otsus vastuvõetud, kui selle poolt antakse üle poole osanike koosolekul esindatud häältest ning asendada eelnev viitega, et osanike otsus on vastuvõetud juhul, kui otsuse poolt antakse üle poole „*hääletamisel osalenud hääleõiguslike osanike häältest*“.

Arvestades kvooruminõude kaotamist ning tagamaks koosolekute otsusevõime, sätestatakse kõigi juriidilise isiku kõrgeimate otsustustasandi koosolekute osas nõue, et otsuse vastuvõtmiseks peab olema poolthääli üle poole vastava otsuse hääletamisel osalenud hääleõiguslikest häältest, kui põhikirjast või seadusest ei tulene kõrgema häälteenamuse nõuet.

Paragrahvi 175 lg 1 muutmise

Paragrahvi 175 lõike 1 muudatus on vajalik tagamaks regulatsiooni kohaldatavus ja järjepidevus seonduvalt osanike koosoleku üldise kvooruminõude kaotamisega (vt § 171² tühistamine ja § 172 lg 2 muudatus). Täpsemalt on kavandatud muudatuste eesmärgiks eemaldada regulatsioonist viide, mille kohaselt on põhikirja muutmise otsus vastu võetud, kui selle poolt on antud vähemalt 2/3 koosolekul osalenud osanike häältest ning asendada antud viide lause osaga, mille kohaselt on põhikirja muutmise otsus vastu võetud, kui selle poolt on antud vähemalt 2/3 hääletamisel osalenud hääleõiguslike osanike häältest.

Arvestades kvooruminõude kaotamist ja tagamaks koosolekute otsusevõime, sätestatakse kõigi juriidilise isiku kõrgeimate otsustustasandi koosolekute osas nõue, et otsuse vastuvõtmiseks peab olema poolthääli üle poole vastava otsuse hääletamisel osalenud hääleõiguslikest häältest, kui põhikirjast või seadusest ei tulene kõrgema häälteenamuse nõuet.

Paragrahvi 176 muutmise

Muudatus on seotud ühe netovara testi seadusest välja jätmisega. Vt § 171 lg 1 p 1 muudatuse põhjendusi.

Paragrahvi 177 lõigete 1 ja 3 muutmise ning paragrahvi täiendamine lõikega 4

Paragrahvi 177 kavandatud muudatuste eesmärgiks on täpsustada hääleõiguse piiramisega seonduvat. Kehtiv § 177 lg 1 näeb ette, et osanik ei või hääletada, kui otsustatakse tema vabastamist kohustusest või vastutusest, nõusoleku andmist osanikule tema osa võõrandamiseks, osaniku ja osahinguga vahel tehingu tegemist või osanikuga õigusvaidluse pidamist ning selles tehingus või õigusvaidluses osahinguga esindaja määramist või küsimusi, mis puudutavad selle kontrollimist või hindamist, milline on osaniku või tema esindaja tegevus juhatuse või nõukogu liikmena. Esindatuse määramisel selle osaniku häält ei arvestata. Paragrahvi 177 lg 1 esimese muudatusega eemaldatakse lõikest alternatiiv, mille kohaselt ei või osanik hääletada juhul, kui otsustatakse nõusoleku andmist tema osa võõrandamiseks (lause 1). Teisisõnu on kavandatud muudatuse eesmärgiks jätta § 177 lg 1 sätestatud hääleõiguse piirangu loetelust välja juhtum, mis puudutab hääleõiguse piirangu laienemist osa võõrandamiseks nõusoleku andmisel. Seda põhjusel, et nimetatud juhul on küsitav liikme huvide vastuolu ühingu huviga, vaid pigem teiste osanike huvidega.

Paragrahvi 177 lg 1 kavandatud teise muudatuse eesmärgiks on sätestada hääleõiguse piirangu kohaldamise üldine printsiip juhtorgani liikmega tehingu tegemisel, mille kohaselt ei või liige hääletada üksnes liikme ja juriidilise isiku vahelise sellise tehingu tegemisel, milles liikme huvi on vastuolus juriidilise isiku huviga.

Lisaks täiendatakse kavandatava muudatuse kohaselt kehtivat regulatsiooni viitega, et osanik ei või hääletada kui otsustakse osaniku ja osaühingu vahel tehingu tegemise üle, milles osaniku huvi on vastuolus osaühingu huviga. Lisaks täiendatakse lõiget õigusselguse tagamise eesmärgil viitega, et osanik ei või hääletada juhul, kui otsustakse mistahes õigusvaidluses osanikuga ühingu esindaja määramist. Kavandatava muudatuse sisuks on kokkuvõtlikult näha ette, et hääleõiguse piirang ei laiene liikmele mitte üksnes temaga õigusvaidluse pidamise otsustamisele ja „selles“ õigusvaidluses juriidilisele isikule esindaja määramisele, vaid ka mistahes õigusvaidluses liikmega juriidilisele isikule esindaja määramisele.

Paragrahvi 177 lg 3 muudatusega lisatakse sätte sõnastusse täpsustus, et osanikul on (lg-st 1 sõltumata) õigus hääletada juhul, kui otsustatakse juhatuse liikme lepingu sõlmimist, muutmist või lõpetamist. Muudatuse eesmärgiks on sätestada juhtum, millele hääleõiguse piirang ei laiene, st ametisuhet ja juhatuse liikme lepingut puudutavad küsimused, eelkõige liikme valimine juhtorgani liikmeks, ametiaja pikendamise ja tagasikutsumisega seotud küsimused ning juhtorgani liikme lepingu sõlmimise, muutmise ja lõpetamisega ning selle liikme lepingu sisuga seotud küsimused.

Paragrahvi täiendatakse lõikega 4, mille kohaselt on osanikul, kelle suhtes kohaldatakse hääleõiguse piirangud, õigus nõuda oma hääle protokollimist. Kuivõrd hääleõiguse piirangu õige kohaldamise osas on sageli vaidlusi ning nimetatud põhjusel pöörduakse kohtu poole vastuvõetud otsuse kehtetuks tunnistamiseks ja positiivse tuvastushagi võimaldamisel (teostatavate seadusemuudatuste järgselt) ka teatud sisuga otsuse olemasolu/kehtivuse tuvastamiseks, siis võimaldab kavandatav muudatus organi liikmel, kelle suhtes kohaldatakse koosoleku läbiviija või otsuste osas hääletusprotokollide koostaja poolt hääleõiguse piirangut, nõuda oma hääle protokollimist. Eelnev annab omakorda võimaluse nõuda kohtult tuvastamist, et konkreetse sisuga otsus on vastuvõetud.

Nende sätete muudatuste kohta vt analüüs-kontseptsiooni alapunkti 7.2.3.

Paragrahvi 177¹ lõigete 1 ja 3 muutmine

Paragrahvis 177¹ on kavandatud kaks muudatust. Esiteks lisatakse lõikesse 1 alternatiiv, et osanike otsus on tühine ka juhul, kui osanike koosoleku protokoll ei ole seaduses ettenähtud juhul notariaalselt tõestatud. Võttes arvesse koosoleku protokollide notariaalse tõestamise nõude seost eelkõige vähemuse efektiivse kaitse abinõudega, siis näeb kavandatav muudatus nii OÜ kui ka TulÜ osas ette kõrgeima otsustustasandi liikmete koosoleku tühisuse alusena olukorra, kus kõrgeima juhtimistasandi liikmete koosoleku protokoll ei ole seaduses sätestatud juhtudel notariaalselt tõestatud.

Lisaks täpsustatakse § 177¹ lg-t 1 õigusselguse huvides selliselt, et osanike otsus on tühine ka juhul, kui koosoleku kokkukutsumisel või otsuse tegemisel koosolekut kokku kutsumata rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda. Teisisõnu nähakse kavandatava muudatuse kohaselt õigusselguse eesmärgil ette, et antud regulatsioon kohaldub ka juhul kui otsus tehakse koosolekut kokku kutsumata. TsÜS organi otsuse tühisuse regulatsioon peaks hõlmama otsuste menetluslikke puuduseid nii seoses koosoleku kokkukutsumise korra rikkumisega kui ka puuduseid seoses otsuste tegemise korra rikkumisega. TsÜS § 38 lg 2 1. lause sõnastust täpsustatakse ning nähakse ette, et juriidilise isiku organi otsus on tühine, kui koosoleku kokkukutsumisel või kui koosolekut kokkukutsumata otsuse tegemisel rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda

Paragrahvi 177¹ kavandatud kolmandaks muudatuseks on lõike kolm täiendamine põhimõttega, et kui enne kahe aasta pikkuse tähtaja möödumist on esitatud kohtule otsuse tühisuse tuvastamise hagi või kohtumenetluses tühisuse vastuväide, pikeneb vastav tähtaeg kuni vastavas kohtumenetluses tehtava kohtulahendi jõustumiseni. Kavandatava sätte eesmärgiks on täpsustada otsuse tühisusele tuginemist piiravat 2-aasta pikkust tähtaega (kui otsuse alusel on tehtud kanne registrisse). Tühisusele tuginemiseks on nõutav, et kohus oleks tühisuse otsusega tuvastanud (st vastav otsus on jõustunud). Eeltoodust tulenevalt tuleb asuda seisukohale, et eelnimetatud 2-aasta pikkuse perioodi jooksul arvates avalikku registrisse kande tegemisest peab olema esitatud juriidilise isiku vastu tühisuse tuvastamise hagi või esitatud käimasolevas menetluses vastuväide. Muudatuse eesmärgiks on sätestada, et

nimetatud 2 aasta pikkune tähtaeg pikeneb kuni otsuse tühisuse osas kohtulahendi jõustumiseni, kui 2 aasta pikkuse tähtaja jooksul on esitatud kohtule tühisuse tuvastamise hagi või vastuväide, millega tuginetakse otsuse tühisusele. Eelnõu autorid on eelneva põhjendatust analüüsinud täpsemalt analüüs-kontseptsiooni alapunktis 7.2.2.5.

Paragrahvi 178 muutmise ja täiendamine

Paragrahvi 178 on kavandatud mitu muudatust. Esimese muudatusena on kavandatud § 178 lg 1 täpsustamist järgmiselt. Kui kehtiv § 178 lg 1 näeb ette, et nõude aegumistähtaeg on kolm kuud alates osanike otsuse vastuvõtmisest, siis kavandatava muudatusega muudetakse kehtivat regulatsiooni selliselt, et otsuse kehtetuks tunnistamise hagi võib esitada kolme kuu jooksul alates osanike otsuse vastuvõtmisest, kui seadusest ei tulene lühemat tähtaega. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on kehtestada juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana nii nagu seda ka tänases kohtupraktikas mõistetud on. Teisisõnu ei kohaldu kõnealusele tähtajale enam aegumistähtaega peatamist ja katkemist ettenägev regulatsioon.

Seadustiku § 178 täiendamine lõikega ¹ tingitud ettepanekust lisada seadusesse täiendav osanike otsuse vaidlustamise alus, mille kohaselt võib osanike otsuse kehtetuks tunnistamist nõuda ka juhul, kui juhatus keeldus põhjendamatult andmast osanikule otsuse tegemiseks vajalikku teavet, või kui osanikule antud teave oli ebaõige või mittetäielik. Lisatava sätte kohaselt saab osanikule teabe mitteandmisel või ebaõige või mittetäieliku teabe andmisel otsuse kehtetuks tunnistamist nõuda vaid juhul, kui teabe olemasolu oli mõistlikult (VÕS § 7) hinnates osalemis- või muude osanikuõiguste teostamiseks vajalik. Seega peab teabepuudus olema relevantne ja mitte igasugune teabepuudus ei ole automaatselt otsuse kehtetuks tunnistamise aluseks. Otsuse kehtetuks tunnistamist saab nõuda vaid siis, kui teabe mitteandmine või ebatäieliku teabe andmine rikkus osanikuõigusi selliselt, et võis tuua kaasa selle, et osanikul ei olnud võimalik kujundada hääletamiseks vajalikke seisukohti, eelkõige kui ta oleks teavet omades otsustanud teisiti kui teavet mitte omades.

Otsuse kehtetuks tunnistamist teabepuudusele tuginedes saab nõuda vaid juhul, kui juhatus oli ka tegelikult kohustatud vastavat teavet andma.

Osanike otsuse kehtetuks tunnistamist ei saa eeltoodud põhjusel nõuda, kui teave, mida osanikule ei antud või mis oli puudulik, puudutas osanikule makstavaid hüvitisi või juurdemakseid, mille suuruse kindlaksmääramiseks näeb seadus ette eraldi menetluse. Sellise menetluse näevad ette TsMS § 607–613. TsMS § 607 lg 1 kohaselt on sellisteks juhtumiteks eelkõige § 398 lg-s 3, § 404 lg-s 1, § 441 lg-s 3, § 448 lg-s 1, § 481 lg-s 3 ja § 488 lg-s 1 nimetatud hüvitised.

Otsuse kehtetuks tunnistamise nõude välistamine eelnimetatud juhtudel on põhjendatud asjaoluga, et nendel juhtudel saab osanik oma õigusi kaitsta (ja peabki neid kaitsma) õiglase hüvitise suuruse kindlaksmääramiseks seaduses ettenähtud menetluses. Hüvitise määramise menetlus on võrreldes teiste piirnevate õiguskaitsevahenditega prioriteetne, st kui esinevad asjaolud, millest tulenevalt saab osanik oma õigusi kaitsta hüvitise määramise menetluses, on samal ajal välistatud hüvitise määramise aluseks oleva otsuse kehtetuks tunnistamise nõude esitamine ka põhjendusega, et hüvitise suurus ei ole õigesti määratud (Vt nt ÄS § 398 lg 2, mille kohaselt ei saa ühendatava ühingu ühinemisotsust kehtetuks tunnistada põhjusel, et osade või aktsiate asendus suhe määrati liiga madalaks).

Lähemalt on selle muudatuse vajadust käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.1. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Paragrahvi lõikega ² täiendamise eesmärgiks on vähendada juhatusi või muu koosoleku läbiviija kuritarvitusi, mis seonduvad koosoleku protokolliga osanikele kättetoimetamisel. Selleks näeb lisatav lõige ette, et kui osanik on nõudnud, et talle esitataks osanike otsuse või osanike otsuse vastuvõtmise kohta vormistatud protokoll ei arvestata osaniku vastava nõude esitamisest kuni talle otsuse või protokolliga saatmiseni kulunud aega käesoleva paragrahvi lõike 1 teises lauses nimetatud tähtaja hulka.

Paragrahvis 178 järgmine muudatus puudutab lõiget 3. Kavandatud muudatusega lisatakse lõike ³ juurde täpsustus, et vastuväite protokollimiseta võib iga osanik otsuse kehtetuks tunnistamist nõuda juhul, kui otsus tehakse käesoleva seadustiku § 173 2. lõikes sätestatud korras. Kohtupraktika kohaselt piisab OÜ osanike otsuse tegemisel koosolekut kokkukutsumata (§ 173) selle kehtetuks tunnistamise nõudeõiguse säilitamiseks kirjalikust vastu hääletamisest otsusele, st eraldi vastuväite esitamine pole

nõutav. See erisus sätestatakse ka kõikide nende juriidilise isiku organi otsuste regulatsiooni juures, mille puhul on võimalik otsuseid vastu võtta koosolekut kokkukutsumata ka juhul, kui otsust ei vormistata ühehäälselt otsusena. Sellisteks juhtudeks on hetkel OÜ osanike otsused (§ 173) ja AS nõukogu otsused (§ 323). Antud ettepaneku eesmärgiks on tagada regulatsiooni ühtsus.

Paragrahiv 178 järgmiseks muudatuseks on sätte täpsustamine lg-ga 5¹. Viidatud sättega täpsustatakse olemasolevat regulatsiooni lõikega, mille kohaselt on juhatus kohustatud viivitamatult teatama kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis osanike otsuse vaidlustamisest osanikele, kes olid osanikud otsuse tegemise ajal. Teates tuleb ära näidata, kes ja millistel asjaoludel on osanike otsuse vaidlustanud, asja menetlev kohus ja tsiviilasja number. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on juriidiliste isikute liikide kohta käiva regulatsiooni täiendamine põhimõttega, mille kohaselt on iga juriidilise isiku juhatus kohustatud teavitama juriidilise isiku organi otsusest vabanemisele suunatud hagi esitamisest kõiki juriidilise isiku organi liikmeid, kes ei ole hagimaterjalidest nähtuvalt menetlusosalised vastavas kohtumenetluses. Teavitada tuleks nii kõiki olemasolevaid juriidilise isiku organi liikmeid kui ka neid liikmeid, kes omasid liikmestaatus otsuse tegemise ajal. Muudatuse eesmärgiks on sätestada nii vastava teate sisu kui ka selle edastamise viis. Eeltoodu peaks toimuma sarnaselt juriidilise isiku kõrgeima otsustustasandi liikmete koosoleku kokkukutsumisele kehtestatud nõuetele.

Paragrahvi 179 täiendamine lõikega 3¹

Muudatuse kohaselt täiendatakse kehtivat majandusaasta aruande kinnitamise regulatsiooni (§ 179) lõikega 3¹, millega nähakse täiendavalt ette, et osanik võib osaühingult nõuda, et vandeaudiitori aruande andnud audiitor annaks vandeaudiitori aruande kohta kirjalikke selgitusi, kui otsus tehakse käesoleva seadustiku § 173 2. lõikes sätestatud korras. Vastav kirjalik nõue koos küsimustega peab olema esitatud juhataresele hiljemalt 3 päeva pärast otsuse eelnõu edastamist.

Kavandatava muudatuse eesmärgiks on, et OÜ osanikule peab sõltumata otsuse tegemise viisist olema tagatud õigus majandusaasta aruande üle hääletamisel saada soovi korral selgitusi majandusaasta aruande kohta koostatud audiitori aruande koostanud audiitorilt. Seega on muudatuse eesmärgiks täpsustada OÜ osanike otsuste tegemise regulatsiooni ilma koosolekut kokkukutsumata (§ 173). OÜ juhatus peab arvestama sellisel viisil otsuste vastuvõtmise korraldamisel majandusaasta aruande kinnitamist puudutavas küsimuses sellega, et igale osanikule oleks tagatud võimalus esitada enne hääle andmise lõpptähtaega kirjalikult küsimusi majandusaasta aruandele audiitoriaruande koostanud audiitorile ja saada nendele küsimustele ka kirjalikud vastused. Näitena võiks kavandatava muudatuse tulemusel tekkiv loogika töötada selliselt, et kolme päeva jooksul alates otsuse eelnõu saamisest on osanikul õigus nõuda, et vandeaudiitori aruande andnud audiitor annaks vandeaudiitori aruande kohta kirjalikke selgitusi, vandeaudiitor vastab esitaud nõudele omakorda kolme päeva jooksul, mis võimaldab osanikul põhjendatud otsus teha veel täiendavalt ühe päeva jooksul. Eeltoodu eeldab, et hääle andmiseks antav tähtaeg ei ole kokku lühem kui 7 päeva. Eeltoodut võib pidada minimaalselt mõistlikuks tähtajaks hääle andmiseks, kui otsustatakse majandusaasta aruande kinnitamine koosolekut kokkukutsumata. Eesmärk on tagada, et osanikel oleks võimalik teha kaalutletud otsustus majandusaasta aruande kinnitamise kohta ka koosolekut kokkukutsumata, likvideerida põhjendamatud erisused koosolekul tehtava ja kirjalikult tehtava otsuse vahel ning tagada, et osaniku õigus saada selgitusi vandeaudiitorilt oleks täidetud sarnaselt § 179 lg-le 3 (§ 166 lg 1).

Kapitaliühingute puhul on liikmete koosoleku kokkukutsumine seotud juhatarese poolt iga majandusaasta kohta koostatava majandusaasta aruande kinnitamisega. AS ja TuÜ puhul on juhatus kohustatud majandusaasta aruande kinnitamiseks kokku kutsuma vastavalt kas aktsionäride korralise üldkoosoleku (§ 291 lg 1 ja 2) või üldkoosoleku (TüS § 40 lg 2; § 72 lg 2). OÜ puhul ei näe seadus selgelt ette, et juhatus peaks majandusaasta aruande kinnitamiseks kokku kutsuma osanike koosoleku. Olukorras, kus osanikud võivad otsuseid vastu võtta hääletamise teel ka koosolekut kokkukutsumata (§ 173), siis põhimõtteliselt ei ole välistatud majandusaasta aruande kinnitamine osanike poolt ka koosolekut kokkukutsumata. Samas tuleb märkida, et seadusega on antud osanikule õigus nõuda OÜ-lt, et vandeaudiitori aruande andnud audiitor osaleks majandusaasta aruande kinnitamise otsustamise juures ja annaks vandeaudiitori aruande kohta selgitusi. Vastav kirjalik nõue peab olema esitatud vähemalt 5 päeva enne osanike koosolekut (vt § 179 lg 3 2. ja 3. lause). Eeltoodust tuleneb, et kui osanik seda soovib, peab olema tal võimalus saada majandusaasta aruandele audiitori aruande

andnud audiitorilt selgitusi. Viimaseid saab audiitor anda eelkõige osanike koosolekul, millele viitab ka § 179 lg 3 3. kause sõnastus. Põhjendatud ei ole OÜ puhul võimaluse välistamine kinnitada majandusaasta aruanne koosolekut kokkukutsumata kirjaliku hääletamise teel. Kui seda võimalust kasutatakse ja mõni osanik peaks soovima saada audiitorilt selgitusi audiitori aruande kohta, peab see olema osanikule tagatud.

Nende muudatuste põhjendatust on täpsemalt käsitletud analüüs-kontseptsiooni alapunktides 7.2.2.5 ja 7.2.4.3.2.

Paragrahvi 180¹ lõike 3 muutmine

Kehtiva regulatsiooni järgi, kui osaühingu majanduslik olukord halveneb oluliselt ja juhatuse liikmele määratud või temaga kokkulepitud tasude edasimaksmine või muude hüvede jätkuv võimaldamine oleks osaühingu suhtes äärmiselt ebaõiglane, võib osaühing nõuda tasude ja muude hüvede vähendamist. Seega on osaühingule antud nõudeõigus, mille realiseerimiseks tuleb ühingul pöörduda juhatuse liikme vastu kohtusse. Regulatsioon on kohmakas ja ebaefektiivne, mistõttu on mõistlik sätestada see kujundusõigusena, mille teostamine sarnaselt muude kujundusõigustega toimub kohtuväliselt avalduse tegemise teel.

Paragrahvi 181 esimese lõike täiendamine kolmanda lausega

Paragrahvi 181 lg 1 reguleerib osaühingu esindamise õigust. Selle esimese lause kohaselt võib osaühingut kõikide tehingute tegemisel esindada iga juhatuse liige, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud, et juhatuse liikmed esindavad osaühingut mitmekesi või ühiselt. Teine lause näeb ette, et kolmandate isikute suhtes kehtib ühine esindus ainult siis, kui see on kantud äriregistrisse.

Paragrahvi esimest lõiget täiendatakse kolmanda lausega ja nähakse ette, et kui osaühingul ei ole ühtegi juhatuse liiget, esindab osaühingut tahteavalduste vastuvõtmisel iga osanik. Muudatuse eesmärk on laiendada isikute ringi, kellele saab osaühingule suunatud tahteavaldusi kätte toimetada olukorras, kus osaühingul ei ole juhatuse liikmeid. Kuigi juhatuse liikmete väljalangemisel on võimalik määrata ka juhatuse asendusliige (§ 184 lg 6), võib see võtta aega ja vahepealsel ajal on vaja tagada, et oleks võimalik teha osaühingule kehtivaid tahteavaldusi. Tegemist on passiivesindusega, osanikel ei ole juhatuse väljalangemise korral aktiivesinduse õigust (õigust teha osaühingu nimel tahteavaldusi).

Täpsemalt on selle muudatusega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktis 5.5.1. ja järeldused on ära toodud punktis 5.6.

Paragrahvi 182 muutmine

Osanike nimekirja pidamine

Paragrahvis 182 kavandatakse muudatused on eelkõige seotud § 149 lg-s 4 ja 151 lg-s 2 tehtavate muudatustega, millega kavandatakse lõdvendada osa võõrandamise ja pantimise tehingutele kehtivaid vorminõudeid, samuti § 145 lg-s 1 tehtava muudatusega, millega kavandatakse anda äriregistris sisalduvatele osanike nimekirja andmetele kande staatus.

Äriregistris sisalduvatele osanike nimekirja andmetele kande staatuse andmisega kaasneb vastavate andmete avalik usaldatavus ning osade suhtes õiguste heauskse omandamise võimalus (vt. eelnõuga välja pakutud § 182 lg 1³). Selliste muudatuste tegemisel on ühtlasi vajalik tagada, et osanike nimekirja andmed, mis omandavad äriregistris kande staatuse, oleksid võimalikult tõesed ja usaldusväärsed. Sellised andmed sisalduvad osanike nimekirjas, mida peab ühingu juhatuse (§ 182 lg 1), osade EVR-s registreerimise korral aga EVR pidaja (§ 182 lg 3). Osanike nimekirja andmetele äriregistri kande staatuse andmine, sellega kaasnev andmete avalik usaldatavus ning sellele tugineva heauskse omandamise võimaldamine on lubatav, kui on tagatud, et äriregistris osanike ja neile kuuluvate osade kohta sisalduvad andmed on õiged ning ebaõigete kannete tegemine ja võimalikud muud kuritarvitused on mõistlikult välistatud. EVR-s registreeritud osade puhul on see tagatud kontohalduriks olevate krediidiasutuste poolt osade väärtpaberikontodel hoidmise ning nendega tehingute tegemiseks väärtpaberitõlkekannete ja pandikorralduste teostamisel ülekande teostamiseks või pantimiseks vajaliku juhise andja isikusamasuse tuvastamise teel. EVR-s registreerimata osadega osaühingu puhul peeti äriregistrisse kantavate osanike nimekirja andmete piisava kontrolli ja õigsuse tagamiseks

Ühinguõiguse revisjoni käigus soovitavaks lahendust, kus osanike nimekirja jääks küll pidama juhatus ent vastavate andmete äriregistrisse kandmisel teostaks nende õigsuse üle kontrolli sõltumatu kolmas isik notari näol. Sellise täiendava kontrolli kehtestamine on vajalik eelkõige selliste osanike nimekirjas toimuvate muudatuste äriregistrisse kandmisel, mis on toimunud osa võõrandamise või pantimise tehingu tulemusena. Selle põhjuseks on asjaolu, et seoses vastavatele tehingutele kehtivate vorminõuete leevendamise ja nendele kehtinud kohustusliku notariaalse vormi nõude kaotamisega, ei toimu enam käsutustehingu tegemise ajal notari poolset kontrolli selle üle, kas osa käsutab selleks õigustatud isik, kas osa käsutamise eeldused on täidetud ning kas tehtav käsutustehing on kehtiv.

Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni ettevalmistamise käigus peeti seega eelistatuks varianti, kus seadusandja loobub küll osa võõrandamise tehingule kohustusliku notariaalse tõestamise nõude kehtestamisest, ent näeb osanike nimekirja muutmiseks vajaliku äriregistri kande tegemiseks ette alternatiivse kontrollimehhanismi, et välistada ebaõigetele osanike nimekirja andmetele avaliku usaldatavuse andmine. Selline kontrollimehhanism võib seisneda äriregistri pidaja poolt teostatavas kontrollis. Sellisel juhul peaks osa omandanud osanik esmalt taotlema ühingu juhatuselt viimase poolt peetavas osanike nimekirjas muudatuse tegemist, edastades juhatusale osa võõrandamiseks sõlmitud käsutustehingu, juhatus esitaks seejärel äriregistrile kandeavalduse osanike nimekirjas tehtud muudatuse äriregistrisse kandmiseks. Äriregister peaks talle juhatuselt esitatud avalduse ja sellele lisatud käsutustehingu alusel kontrollima, kas käsutustehingu on teinud õigustatud isik ning kas see on kehtiv. Äriregistri ressursse ning tegevuse iseloomu arvestades ei peetud sellist lahendust optimaalseks. Osadega tehtavate tehingute suurt arvu arvestades suurendaks see oluliselt äriregistri töökoormust. Toetust leidis seega lahendus, kus äriregistris sisalduvate osanike nimekirja muudatuste tegemisel kehtestatakse alternatiivne kontrollimehhanism, mis tagaks äriregistrisse kandena lisatavate andmete õigsuse. Seda arvestades on eelnõuga välja pakutud, et kui äriregistrisse kantud osanike nimekirjas on toimunud osanike vahel tehtud osa võõrandamise või pantimise tulemusena muudatus, kontrolliks notar muudatuse aluseks oleva käsutustehingu toimumist ning kehtivust enne muudatuse äriregistrisse kandmist spetsiifilise notariaaltoimingu käigus, mille tulemusena tõestaks notar osa omandamise või pandiõigusega koormamise tunnistuse (vt. § 182 lg 1²). Osanike nimekirja pidamise regulatsiooni muutmist on analüüsinud täpsemalt Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktides 6.2.1.1.6 ja 6.3.1.1.5. Eelnõus välja pakutud muudatused on kooskõlas Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.1.6 tehtud ettepanekutega.

Osanike nimekirja jääb endiselt pidama juhatus, § 182¹ sätestatud eeldustel võib juhatus osanike nimekirja pidamise anda üle Eesti Väärtpaberite Registrile või muule depositeerimisele. ÄS § 182 lg-e 1 esimeses lauses tehtud täienduse kohaselt tuleb juhatusel osanike nimekirja lisaks osanike nimedele, aadressidele, isiku- või registrikoodidele ning osade nimiväärtustele kanda ka osade nimetused. Osade nimetuse all mõeldakse eelkõige eri liiki osade tähistamiseks põhikirjas kasutatavaid nimetusi. Paragrahvi 182 lg-sse 1 lisatud teise lausega täpsustatakse, et andmed osa pantimise kohta kantakse osanike nimekirja ainult § 151 lg-s 4 sätestatud juhul, s.t kui seda nõuab pantijaks olev osanik.

Paragrahvi 182 lisatud uus lg 1² täpsustab §-s 150 sisalduvat regulatsiooni osa võõrandamisest teatamise kohta. Lõike kohaselt lasub osa võõrandamise kohustus nii osa võõrandanud osanikul kui selle omandanud uuel osanikul. Teate tegemise täpsemat korda reguleerib § 150.

Paragrahvi 182 lisatud uus lg 1² reguleerib osanike nimekirja andmete äriregistrisse kandmise korda. Säte on seotud eelnõuga ÄS-i lisatud § 145 lg 1 p-ga 7¹, mille kohaselt omavad äriregistris sisalduvad osanike nimekirja andmed kande staatust. Seetõttu näeb § 182 lg 1² esimene lause ette põhimõtte, et juhatus esitab äriregistrile § 182 lg-s 1 nimetatud andmeid sisaldava osanike nimekirja ning uuendab vastavat nimekirja viivitamatult pärast sinna kantud andmete muutumise kaasa toonud asjaolu teatavaks saamist, esitades äriregistrile vastavat muudatust kajastava uue nimekirja. Kuna osanike nimekirja andmed kajastuvad äriregistris kannetena, peab juhatus nende äriregistrile esitamiseks esitama osaühingu nimel kandeavalduse. Lõike 1² kolmanda lause kohaselt võib avalduse osanike nimekirjas toimunud muudatuse äriregistrisse kandmiseks võib esitada ka osanik, keda muudatus puudutab. Seega saavad kandeavalduse esitada ka võõrandamislepingu pooled (senine ja uus osanike), osa pantimise korral saab kandeavalduse esitada pantijaks olev osanik. Lõike 1² neljanda lause kohaselt tuleb juhul, kui muudatus osanike nimekirjas toimunud osa võõrandamise või pantimise tehingu tulemusena, lisada selle äriregistrisse kandmise avaldusele tõestamiseseaduse § 37³ nimetatud notariaalselt tõestatud osa omandamise või pandiõigusega koormamise tunnistus. Sellise nõude mõte on, et notar kontrolliks tunnistuse tõestamisel, kas selles kajastatud käsutustehing on tehtud, kas osa on käsutanud selleks õigustatud isik ning kas käsutuse kehtivuse eeldused on täidetud. Sisuliselt täidab

tunnistuse välja andmine seega sama funktsiooni, mida täidab kehtivas õiguses osa käsutustehingu notariaalse tõestamise nõue. Tunnistuse väljaandmise kulu kannab osanik, keda muudatus puudutab.

Paragrahvi 182 lisatud uus lg 1⁴ reguleerib osanike nimekirja pidamise erisusi juhul, kui osaühingu põhikiri sisaldab § 149 lg-s 5 sisalduvat tingimust ja näeb ette, et osa võõrandamise käsutustehingule ei kohaldata § 149 4. lõikes sätestatud vorminõuet. Sellisel juhul ei kohaldata osaühingu suhtes § 182 lg-s 1² sätestatud s.t osanike nimekirja andmeid ei kanta kannetena äriregistrisse. Sellise osaühingu suhtes säilib sisuliselt kehtivas õiguses sisalduv regulatsioon, mille kohaselt ei omanud äriregistris sisaldunud osanike nimekirja andmed staatust, ent need lisatati siiski äritoimikusse ja nendega sai äriregistri kaudu tutvuda kui äritoimiku andmetega. Kahtluste vältimiseks on rõhutatud, et äritoimikus sisalduvatel osanike nimekirja andmetel ei ole § 182 lg-s 1³ sätestatud tähendust s.t äritoimiku andmetele tuginedes ei ole võimalik omandada osa heauskselt või omandada osa suhtes pandiõigust heauskselt.

Paragrahvi 182 lg-e 2 kehtetuks tunnistamine on tingitud asjaolust, et kui osanike nimekirja andmed omandavad äriregistri kande staatuse, saavad kolmandad isikud nende andmetega tutvuda ning nende õigsusele tugineda nagu mistahes muude äriregistri kannete puhul.

Paragrahvi 182 lg-te 3-7 kehtetuks tunnistamine on tingitud ÄS täiendamisest §-ga 182¹, mis hakkab koondama kõiki sätteid, mis seonduvad osaühingu osade registreerimisega Eesti Väärtpaberite Registris või muus deponitooriumis ja osanike nimekirja pidamisega selliste deponitooriumite poolt. ÄS senise redaktsiooni § 182 lg-te 3-7 põhimõtted on üle viidud §-i 182¹.

Osa heauskne omandamine

Kehtiva õiguse kohaselt ei ole osa heauskne omandamine üldjuhul võimalik. ÄS vastavasisulist eriregulatsiooni ei sisalda. Muuhulgas ei ole võimalik osa heauskne omandamine tuginedes äriregistris sisalduvatele andmetele osanike ja neile kuuluvate osaluste suuruste kohta. Kui isik on kantud osanikuna osanike nimekirja ent osa talle tegelikult ei kuulu, ei ole seega ka heausksel kolmandal isikul võimalik temalt osa kehtivalt omandada. See tekitab osa võõrandamise tehingute jaoks olulisi õiguslikke riske. Osa omandaja saab tehingu tulemusena osa omajaks üksnes juhul, kui osa kuulus võõrandajale. Vastavat asjaolu ei ole omandajal aga tehingu tegemisel praktiliselt võimalik kontrollida. Ainsaks vahendiks seda liiki riskide maandamiseks on senini olnud osade enne tehingut EVR-s registreerimine, sest EVR-s sisalduva osanike nimekirja andmetele tuginedes on heausksel ostjal erandina võimalik osa müüjalt omandada ka juhul, kui see tegelikult müüjale ei kuulu (EVKS § 9 lg 2). Sisuliselt on seadusandja seeläbi tekitanud kaudse sunni osade EVR-s registreerimiseks osaühingute jaoks, kes EVR-i poolt pakutavaid tüüpilisi teenuseid ei vaja, s.h suletud osaühingute jaoks, kelle osadega ei ole kunagi kavas hakata kapitaliturgudel kauplema. Osade EVR-s registreerimise ainsaks põhjuseks on sageli osadega ühe konkreetse tehingu tegemise vajadus ning selle tehinguga seotud õiguslike riskide maandamise soov. Samas ei ole loogiline, et olemasolevale osanike nimekirjale tuginedes osade EVR-s registreerimise kui tehnilise toimingu tulemusena tekib osade heauskse omandamise võimalus samas kui sama EVR registreeringu aluseks oleva osanike nimekirja alusel seadusandja sellist võimalust ei anna. Seega oleks otstarbekas, et seadusandja kehtestaks osade heauskset omandamist võimaldava regulatsiooni ka EVR-s registreerimata osade suhtes.

Osaühingu osade võõrandamise üldregulatsioon ÄS-s peaks seega võimaldama osade heauskset omandamist. Sellele järeldusele on jõutud ka analüüs-kontseptsiooni alapunktides 6.2.1.1.4 ja 6.4.1.1.4. Osa heauskse omandamise võimalus peaks tuginema avalikkusele kättesaadavaks tehtud osanike nimekirja andmetel, millele seadus peaks (sarnaselt EVR-i poolt peetava aktsionäride või osanike nimekirjaga) andma avaliku usaldatavuse. Kuigi põhimõtteliselt oleks võimalik heauskse omandamise võimalus siduda ka üksnes juhatuse poolt peetava osanike nimekirja andmetega, peaks õiguskindluse tagamiseks avalik usaldatavus seonduma osanikest ja nende poolt kontrollitavast juhatusest sõltumatu isiku poolt peetava osanike nimekirjaga. Heauskset omandamist võimaldava avalik usaldatavus saab seega olla üksnes äriregistrisse kantud osanike nimekirja andmetel, millel on § 145 lg 1 p-i 7¹ kohaselt kande staatus ja avalik usaldatavus. Kui seadus võimaldab osa heauskset omandamist ning osa on panditav, peab seadus võimaldama samadel eeldustel ka osa pandiõiguse heauskset omandamist. Seetõttu on eelnõus pakutud välja täiendada § 182 lg-ga 1³, mis näeb ette, et kui isik omandab tehinguga osa või õiguse osa suhtes (pandiõiguse), tuginedes äriregistrisse osaniku ja talle kuuluva osa kohta kantud andmetele, loetakse äriregistrisse kantud andmed tema suhtes õigeks, välja arvatud juhul, kui andmete õigsuse vastu on äriregistrisse kantud §-s 45¹ nimetatud vastuväide või kui omandaja teadis või pidi teadma, et äriregistrisse kantud andmed on ebaõiged.

Seadustiku täiendamine §-ga 182¹

Paragrahvi 182¹ on koondatud sätted, mis kohalduvad juhul, kui osaühing otsustab anda osanike nimekirja pidamine üle EVR-le või muule deponitooriumile. Paragrahvi 182¹ lg 1 kohaselt võivad osaühingu osanikud otsustada, et osanike nimekirja pidajaks nimetatakse EVR või muu deponitoorium, kui osaühingu osad on põhikirja kohaselt vabalt võõrandatavad ning osakapital on jagatud võrdse nimiväärtusega osadeks s.t kui osaühingu põhikirjas sisaldub § 148 g 4¹ nimetatud tingimus. Tegemist on olulise ent vajaliku muudatusega võrreldes kehtivas õiguses sisalduva põhimõttega, mille kohaselt võib EVR-s või muus deponitooriumis oma osad registreerida mistahes osaühing. Kuna nii EVR-i kui muude deponitooriumide regulatsioonid ning osanike nimekirja pidamise põhimõtted on ehitatud üles lähtuvalt eeldusest, et neid kasutatakse kaubeldavate s.t vabalt võõrandatavate liigitunnuste alusel määratletud väärtpaperite registreerimiseks ning nende väärtpaperitega tehingute efektiivse tegemise võimaldamiseks, tuleb vastav põhimõte sätestada ka Eesti õiguses. Kui osaühingu osad ei kujuta endast kaubeldavat väärtpaperit, muuhulgas kui osaühingu põhikiri sisaldab § 149 lg-s 3 sätestatud võõrandamispiiranguid või kui nende puudumisel kohaldub osade võõrandamisele seadusjärgne tüüpregulatsioon, mis näeb ette asjaõigusliku toimet omava ostueesõiguse tekkimise osa võõrandamisel kolmandale isikule, tuleks nende registreerimine EVR-s või muus deponitooriumis välistada. Osade deponitooriumis registreerimist ei tohiks sellisel juhul lubada kasvõi juba põhjusel, et deponitooriumil ei ole võimalik osanike nimekirja pidamise käigus tagada osade suhtes kehtivate võõrandamispiirangutest (s.h ostueesõigusest) kinni pidamist. See ning heauskse omandamise võimaluse ette nägemine EVKS-s või muid deponitooriume reguleerivates õigusaktides võimaldaks vastasel korral minna mööda seaduse ja põhikirja alusel kehtestatud võõrandamispiirangutest ning -eeldustest.

Paragrahvi 184 lg 1 muutmine

Paragrahvi 184 lg 1 muudatusel on selgitav tähendus. Muudatusega rõhutatakse osaühingu regulatsiooni dispositiivsust ning õigust leppida põhikirjas kokku juhatuse liikme valimise ja tagasikutsumise täpsem kord ja tingimused, milleks ühingul on laiaulatuslikud võimalused. Nii võib nt põhikirjaga ette näha, kes ja millistel tingimustel võib juhatuse liikme kandidaate välja pakkuda (nt piiritleda see teatud osanike ringiga, anda selline õigus üksnes osanikele, kellel on teatud arv hääli, vms), samuti nt et igal osanikul (või teatud osanikel) on õigus määrata üks juhatuse liikme kandidaat, määrata üks juhatuse liige vms. Regulatsiooni dispositiivsusele seab piirid TsÜS § 31 lg 3, mille järgi ei või juriidilise isiku organi pädevust üle anda muule organile või isikule.

Paragrahvi 185 lg 1 ja lg 3 muutmine

Muudatusega täiendatakse §-s 185 sätestatud juhatuse liikme konkurentsikeelu regulatsiooni selliselt, et juhatuse liige ei või osanike nõusolekuta, nõukogu olemasolul aga nõukogu nõusolekuta olla osaühinguga samal tegevusalal tegutseva äriühinguga käsundus – või töölepingulises suhtes, välja arvatud, kui tegemist on ühte kontserni kuuluvate ühingutega. Konkureeriva ettevõttega käsundus- või töölepingulise suhtes olemasolu riivab reeglina osaühingu huve ning kujutuba juhatuse liikme lojaalsuskohustuse rikkumist.

Lõikega 3 ühtlustatakse juhatuse vastu esitatava nõude aegumistähtaega. Võttes arvesse, et § 187 lg 3 järgi on üldine juhatuse liikme vastu esitatava nõude aegumistähtaeg viis aastat, puuduvad mõistlikud põhjendused, miks konkurentsikeelu rikkumisest tulenevale nõudele peaks kehtima lühem aegumistähtaeg.

Paragrahvi 187 lg 4 muutmine

Kehtiva regulatsiooni järgi võib juhatuse liikme vastu kahju hüvitamise nõude esitada ka osaühingu võlausaldaja, kui ta ei saa oma nõudeid rahuldada osaühingu vara arvel. Sellise nõude raames võib võlausaldaja nõuda kahju hüvitamist üksnes osaühingule, mitte aga endale. Praktikas selline lahendus ei tööta, kuna reeglina ei ole võlausaldaja valmis kandma kulutusi selleks, et saadud hüvitise arvelt toimuks ka teiste võlausaldajate huvide rahuldamine olukorras, kus tema kannab kulud ja riskid, kuid hüvitise kuulub jagamisele kõigi võlausaldajate vahel. Muudatusega nähakse ette, et võlausaldajal, kes kannab kulud ja võtab riskid, on õigus nõuda hüvitise saamist endale. Kuna selline nõudeõigus on võlausaldajal üksnes juhul, kui ta ei saa oma nõudeid rahuldada osaühingu vara arvel, tuleb sellise nõude esitamine kõne alla sisuliselt üksnes pankrotimenetluse raugemise juhtumitel.

Regulatsioonil on ka distsiplineeriv mõju, kuna selle tulemusena peab kohustusi rikkunud juhatuse liige arvestama, et võimalused pankrotimenetluse raugemise tõttu vastutusest lõplikult vabaneda vähenevad.

Paragrahvi 198 muutmine

Paragrahvi 198 lõike 1 kehtetuks tunnistamine ja lõike 2 muutmine on otseselt seotud osakapitali miinimumsuuruse kaotamisega ÄS §-is 136. Siin sättes on pigem tegemist tehnilist laadi muudatusega, põhjalikemate selgituste osas vt eelkõige § 136 tehtavate muudatuste selgitusi.

Paragrahvi 201 muutmine

Muudatuse eesmärk on vältida kordust TsÜS §-s 39 sätestatud juriidilise isiku lõpetamise alustega. Eeltoodust tulenevalt muudetakse sätet selliselt, et sellest jäetakse välja lõpetamisaluste loetelu ning sätestatakse, et osaühing lõpetatakse TsÜS §-s 39 sätestatud alustel.

Seadustiku täiendamine §-ga 202¹

Seadustikku lisatava § 202¹ lg 1 näeb ette võimaluse lõpetada osaühing kohtuotsusega. Tegu ei ole sundlõpetamisega, vaid iseseisva lõpetamisalusega, mis täiendab osaniku väljaarvamise ja väljaastumise reegleid. Nimelt näevad osaniku väljaarvamise ja väljaastumise sätted ette, et osaniku väljaarvamisel ja väljaastumisel tuleb järgida omakapitali säilitamise nõudeid. Omakapitali säilitamise nõuete all on mõeldud § 171 p-s 1 nimetatud netovara säilitamise reeglit, nimelt peab osaühingu netovara (bilansi aktiva üldsumma miinus passivas näidatud kohustuste üldsumma) suurus olema vähemalt pool osakapitalist. Kui kohus määranud kindlaks õiglase hüvitise, mille osaühing kas väljaarvatavale või välja astunud osanikule välja maksma peab (või kui hüvitise suurus tuleneb kokkuleppes või põhikirjast), kuid kui väljamakse tulemusel muutuks osaühingu netovara väiksemaks kui pool osakapitalist, siis ei ole väljaarvamine ega väljaastumine võimalik, kuid väljaarvamise avalduse või väljaastumisavalduse esitanud osanikul on õigus esitada hagi ja nõuda osaühingu lõpetamist.

Seega on osaühingu lõpetamine käesoleva sätte järgi võimalik üksnes nendesamade materiaalsete eelduste täidetuse korral, mis on ette nähtud osaniku väljaarvamiseks või väljaastumiseks. Kui kohus on tuvastanud, et osaniku väljaarvamiseks või väljaastumiseks nõutavat mõjuvat põhjust ei esine, ei ole osaühingu lõpetamine kohtuotsusega võimalik.

Erinevalt väljaarvamise ja väljaastumisest, mida on võimalik põhikirjaga ka vastavalt osanike soovile ühingu jaoks sobivamaks kujundada (v. a omakapitali säilitamise nõue), on lõpetamise nõude esitamise õigus imperatiivne ja põhikirjaga ei saa seda välistada ega anda sellele seadusega võrreldes teistsugust sisu.

Väljaarvamise hagi esitamise õigus on vastavalt kas osaniku väljaarvamise avalduse esitanud osanikel või osaühingust väljaastunud osanikul. Kostjaks on osaühing.

Lõpetamisanõue täiendab osanike väljumisõiguseid, mida on täpsemalt käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.3.2. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Paragrahvi 203 lõigete 1 ja 2 muutmine

Paragrahvi 203 lg 1 p 1 muutmise eesmärk on välistada sundlõpetamise aluste hulgast olukord, kus juriidilise isiku liikmete poolt on vabatahtlikult (st põhikirjaga) võetud kohustus hääletada teatud asjaolude esinemisel lõpetamisotsuse vastuvõtmise poolt ning sellekohast otsust ei ole vastu võetud. Sundlõpetamise aluseks peavad olema üksnes need alused, mis teenivad eesmärki tagada õiguskäibest selliste juriidiliste isikute kõrvaldamine, mille tegevus või struktuur riivab olulist ühinguvälist avalikku huvi ning mille puhul muud meetmed avaliku huvi kahjustamise lõpetamiseks ei ole andnud tulemusi, st puudused on kas kõrvaldamatud või jäetakse sundlõpetamise otsustamisele eelnevas hoiatusmenetluses kõrvaldamata. Ka Riigikohtu praktikas on viidatud, et äriühingu sundlõpetamine on äärmuslik abinõu, millega kaasnevad rasked õiguslikud tagajärjed (RKTKo 3-2-1-153-12 p 10). Eeltoodust tulenevalt ei ole põhjendatud lugeda sundlõpetamise alusteks neid aluseid, mis tulenevad juriidilise isiku sisemises organisatsioonis sõlmitud kokkulepetest, eelkõige põhikirjas või ühingulepingus ettenähtud juhtudest.

Lõike 2 muutmise eesmärk on ühtlustada kapitaliühingutes sundlõpetamise avalduse kohtule esitama õigustatud isikute ringi. Nimetatud isikute ringi täiendatakse nõukogu liikmetega, kellel on samuti õigus esitada kohtule osaühingu sundlõpetamise avaldus. Juriidilise isiku sundlõpetamiseks peaksid olema

õigustatud esitama avalduse kohtule muuhulgas juriidilise isiku kõigi organite liikmed, sh nõukogu iga liige. Vt ka TüS § 76 lg 2 1. lause.

Paragrahvi 204 muutmine

Paragrahvi 204 lg 3 on pakutud muuta sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega nii, et lõpetamise kanne registris ei oleks konstitutiivne, vaid deklaratiivne. Konkreetselt tuleks tähtajaline osaühing lugeda automaatselt lõpetatuks tähtaja möödumisel. Sundlõpetamise kanne ei peaks samuti olema konstitutiivne, vaid sellele peaks saama tugineda sarnaselt teiste kannetega, tagades nii suurema käibekindluse registrit usaldavatele isikutele.

Paragrahvi 216 täiendamine lõikega 2¹

Lõike 2¹ lisamisega välistatakse likvideeritava osaühingu vara jaotamise ajalise (2-kuu pikkune) piirangu, mis seonduv lõppbilansi ja vara jaotusplaani osanikele tutvumiseks esitamisega, kohaldumine osaühingule, millel on üksnes üks osanik või kui lisaks temale on osanikuks osaühing ise. Ainus osanikuga osaühingu, samuti osaühingu puhul, milles lisaks osanikule on osanikuks osaühing ise, puudub sellisel piirangul sisuline väärtus, kuna puudub osanike täiendav kaitsevajadus.

Paragrahvi 217 lõike 2 teise lause kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 217 lõike 2 teise lause kehtetuks tunnistamine on tingitud netovara säilitamise nõude osas tervikuna tehtavatest muudatustest ning osaühingu osakapitali miinimumnõude kaotamisest. Vt selle kohta eelkõige §-s 136 tehtavate muudatuste põhjendusi.

Paragrahvi 218 muutmine

Lõike 1 3. lause Muudatusega täpsustatakse tingimusi, mille esinemisel ei või likvideerimise lõppemisel ühingu registrist kustutada. Muudatuse kohaselt peavad ühingu kustutamiseks registrile avalduse esitavad likvideerijad kinnitama muuhulgas seda, et ei esine muid seadusest tulenevaid takistusi ühingu registrist kustutamiseks. Muude seadusest tulenevate piirangutena tuleb silmas pidada eelkõige tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 45 lg-s 1.1 sätestatud nõuet, mille ei või registrist kustutada eraõiguslikku juriidilist isikut, kes osaleb menetlusosalisena mõnes käimasolevas kohtumenetluses või vahekohtumenetluses ja registrist kustutamine takistaks seda menetlust.

Sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega on § 218 lg-t 2 täiendatud võimalusega taastada osaühing registris pärast kustutamist mitte üksnes likvideerimiseks, vaid võimaldada ka jätkata tegevust, kui ühistu seda ise soovib. See tähendab, et registrist kustutamine ei peaks olema alati pöördumatu. Selliselt muudetakse kogu likvideerimisprotsessi paindlikumaks ja tagatakse suurem vabadus osaühingule korraldada ise oma tegevuse jätkamist.

Paragrahvi § 219 muutmine

Lõike 1 muudatusega nähakse ette, et kui likvideerijad ei ole likvideeritud äriühingule dokumentide hoidjat määranud, siis määrab selle igal juhul kohus. Likvideeritud äriühingu likvideerimise asjaolude kontrollimiseks peab huvitatud isikule olema tagatud võimalus leida registri kaudu isik, kelle vastutaval hoiul on likvideeritud äriühingu dokumendid. Hetkel kehtiva regulatsiooni kohaselt määrab kohus dokumentide hoidja vajaduse korral.

Lõike 2 muudatusega nähakse ette, et likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja kohta tuleb äriregistrisse kanda ka dokumentide hoidja e-posti aadress. See peab lihtsustama likvideeritud äriühingu dokumentide hoidjaga kontakti leidmist.

Lõike 4 muudatusega täpsustatakse likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvumiseks õigustatud isikute ringi ja tutvumise võimalusi. Muudetakse senist põhimõtet, mille kohaselt oli huvitatud isikul likvideeritud ühingu dokumentidega tutvumiseks vajalik igal juhul pöörduda kohtu poole. Dokumentidega tutvumiseks tuleb huvitatud isikul esmaselt pöörduda likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja poole ning põhjendada õigustatud huvi olemasolu. Kui dokumentide hoidja keeldub võimaldamast likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvuda, siis jääb huvitatud isikul võimalus pöörduda hagita menetluses avaldusega kohtu poole. Muudatusega sätestatakse ka tähtajad, mille jooksul on huvitatud isikul õigus hagita avaldusega kohtu poole pöörduda. Sarnaselt osaniku üldise teabenõude esitamisele (§ 166 lg 3) on võimalik seda õigust kasutada kahe nädala jooksul arvates keeldumise saamisest või nelja nädala jooksul alates taotluse esitamisest, kui sellele ei ole vastatud.

Paragrahvi 226¹ muutmine

Paragrahvis 226¹ sisaldub endiselt viide nimelistele aktsiatele, mis on kavas asendada viitega lihtsalt aktsiatele. Tegemist on formaalse muudatusega, mis on tingitud asjaolust, et kehtivas õiguses on kõigi aktsiate näol tegemist nimeliste aktsiatega, sest esitajaaktsiate välja andmine ei ole võimalik. Kuna kõik aktsiad on nimelised, tuleks nendele viidata kui aktsiatele ning vastavad terminid viidatud paragrahvides tuleks parandada.

Paragrahvi 229

Paragrahvides 229 lg-s 1 sisaldub endiselt viide nimelistele aktsiatele, mis on kavas asendada viitega lihtsalt aktsiatele. Tegemist on formaalse muudatusega, mis on tingitud asjaolust, et kehtivas õiguses on kõigi aktsiate näol tegemist nimeliste aktsiatega, sest esitajaaktsiate välja andmine ei ole võimalik. Kuna kõik aktsiad on nimelised, tuleks nendele viidata kui aktsiatele ning vastavad terminid viidatud paragrahvides tuleks parandada.

Paragrahvi 229 lõigete 2 kuni 2² kehtiv redaktsioon võimaldab aktsiaseltsi põhikirjaga ette näha, et aktsiate kolmandale isikule võõrandamise korral kehtib nende suhtes ostueesõigus, millele on võimalik EVR-s vastavasisulise märkuse tegemise kaudu anda asjaõiguslik toime. Aktsiate võõrandamisega seotud piiranguid on analüüsinud täpsemalt Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.2.3. Komisjon soovib muuta ÄS selliselt, et aktsiaseltsi aktsiad oleksid alati vabalt võõrandatavad ning nende võõrandatavuse suhtes ei eksisteeriks seadusest ega põhikirjast tulenevaid piiranguid. Komisjon on seega soovitanud muuta kehtiva ÄS regulatsiooni selliselt, et seadusest kaoks aktsiaseltsi aktsiate suhtes põhikirjalise ostueesõiguse ette nägemise võimalus. Eelkõige ei ole aktsiaseltsi olemusega kooskõlas asjaõiguslikku toimet omava ostueesõiguse kehtestamine, mille rikkumisega kaasneb käsutustehingu kehtetus. Seltsid, mis soovivad võõrandamispiirangu säilitada peaksid otsustama enda ümberkujundamise osahinguks, mille regulatsioon võimaldab kehtestada sobiva võõrandamisrežiimi ning -piirangud.

Paragrahvi 232 muutmine

Paragrahv 232 reguleerib aktsiate pantimise eeldusi. Paragrahvi esimene lõige näeb ette, et aktsiat võib pantida, kui põhikirjas ei ole ette nähtud teisiti. Aktsiate pantimise välistamist või selle põhikirjaliste piirangute võimaldamist on analüüsinud Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.2.4. Selles on tehtud ettepanek muuta aktsia pantimise regulatsiooni selliselt, et oleks kaotatud võimalus välistada põhikirjaga aktsiate pantimine. Kui aktsia on vabalt võõrandatav, peab see olema ka panditav ning pantimise piiramine olukorras, kus paralleelselt on võimalik aktsiat vabalt võõrandada ei ole põhjendatud.

Paragrahvi 233 muutmine

Paragrahvis 233 sisaldub endiselt viide nimelistele aktsiatele, mis on kavas asendada viitega lihtsalt aktsiatele. Tegemist on formaalse muudatusega, mis on tingitud asjaolust, et kehtivas õiguses on kõigi aktsiate näol tegemist nimeliste aktsiatega, sest esitajaaktsiate välja andmine ei ole võimalik. Kuna kõik aktsiad on nimelised, tuleks nendele viidata kui aktsiatele ning vastavad terminid viidatud paragrahvides tuleks parandada.

Paragrahvi 237 muutmine

Paragrahvi § 237 lg-e 1 kehtiva redaktsiooni kohaselt on eelisdividendi suurus määratletav üksnes teatava protsendina dividendiõigust andva eelisaktsia nimiväärtusest, kui põhikirjaga ei ole määratud teisiti. Eelisaktsiatest tuleneva eelisdividendi saamise õiguste muutmise vajadust on analüüsinud täpsemalt Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.2.2. Eelisdividendi kõrval peaks seadus võimaldama määratleda eelisaktsiast tuleneva dividendiõiguse ka suurendatud dividendiosana, mis annab võrreldes lihtaktsiaga, õiguse proportsionaalselt suuremale osale kasumist ja aktsiaseltsi lõpetamisel alles jäävast jaotatavast varast.

Paragrahvi 241 muutmine

Eelnõuga on välja pakutud muuta § 241 lg-t 1 selliselt, et vahetusvõlakirjade välja laskmisel ei peaks tingimata otsustama aktsiakapitali tingimusliku suurendamise. Paragrahvi 241 lg-sse 1 lisatava uue lause kohaselt tuleks vahetusvõlakirjade välja laskmisega üheaegselt võtta vastu aktsionäri otsus, millega nähakse ette seltsi aktsiakapitali tingimuslik suurendamine otsus või anda nõukogule õigus, suurendada aktsiakapitali vahetusvõlakirjadest tulenevate kohustuste täitmist võimaldavas ulatuses. Aktsiaseltsi poolt vahetusvõlakirjade väljalaskmise korra muutmist on analüüsinud täpsemalt analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.2.6.

Paragrahvi 241 lg-e 5 muutmisega seoses on tehtud ettepanek, mille kohaselt võiks ette näha, et vahetusvõlakirjade uueks mahupiiranguks saab 1/2 aktsiakapitalist senise 1/3 asemel. Muudatus on kooskõlas Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.2.6 tehtud ettepanekuga.

Paragrahvi 250 lg 1 ja lg 2 muutmise

Paragrahvi 250 lg-t 1 on muudetud äriregistri seaduse eelnõust lähtudes registriandmete osas, mis sisalduvad seal.

Lõike 2 täiendus täpsustab, et registripidajale ei ole vaja esitada andmeid registreeritud vara üleandmise kohta, kui registripidaja saab ise andmeid kontrollida.

Paragrahvi 251 muutmise

Paragrahvi 251 on pakutud muuta äriregistri seaduse eelnõust tulenevalt, kuhu on koondatud kõik eraõiguslike juriidiliste isikute põhiregistriandmed.

Paragrahvi 278 täiendamine teise lõikega

Muudatusega nähakse ette vähemusaktsionäride õigus saada aktsiaseltsilt seadusega ettenähtud suuruses dividendi olukorras, kus enamusaktsionärid ei otsusta dividendide maksmist.

Küsimus sellest, kas vähemusel peaks olema õigus nõuda aktsiaseltsilt dividende, on mitmetahuline ja on suuresti seotud omandipõhiõigusega. Aktsionär on aktsiaseltsi kapitaliseerija ja tema tehtud investeering on aluseks AS tegevusele. Ühingusse seda laadi investeeringu tegemisel on isikul ootus, et kui ühingul läheb hästi, siis tema investeeringu väärtus suureneb ning ta sellelt midagi teenib. Ühingutes toimub otsuste tegemine hääletamisega ning neil aktsionäridel, kellel on rohkem hääli, on ka võimalus määrata otsuste sisu. Olukorras, kus mingil põhjusel on aktsionäride vahel erimeelsused, on üsna tavapärane, et enamus hakkab kasutama vähemuse väljakurnamise vahendeid, mille üheks osaks on ka see, et aktsiaselts ei maksa dividende. Enamust see otsus tavaliselt ei kahjusta, kuna samad isikud on sageli ka mõne juhtorgani liikmed ning praktikas on näited, kus dividendi maksmisest loobumisega samaaegselt on juhtorgani liikmeks olevatele enamusaktsionäridele hakatud maksuma tasusid, mida nad varem kas ei ole saanud või on saanud või on varasemalt olnud tasud oluliselt väiksemad. Selliste sisuliselt endale tasu määramiste otsuste tegemisel saavad osaleda ka enamusaktsionärid ja seega saavad nad täiesti seaduslikult luua võimaluse saada ühingult raha. Vähemusaktsionäri ei ole selles olukorras võimalik saada mingit õiguskaitset ning tema investeering muutub väärtusetuks. Üldjuhul ei ole vähemusaktsionäri võimalik enda aktsiat ka müüa, kuna selle aktsia vastu võivad tunda huvi üksnes enamusaktsionärid, kellel puudub aga mistahes soov maksta aktsia eest hind, mis võiks selle tegelikku väärtust kajastada.

Üheks võimaluseks sellise olukorra lahendamiseks osaühingute puhul on eelnõus pakutud välja osaniku väljaastumisõigus. Aktsiaseltsi puhul sellist väljaastumisõigust aga põhjendatuks pidada ei saa, mistõttu jätkaks vähemusele antav õigus nõuda teatud suuruse dividendi talle tema investeeringu mõistliku tootluse.

Muudatus pakutud välja kahe alternatiivina, millest esimese eeskujuks on võetud EMCA mudelseadus ja teise eeskujuks Saksamaa aktsiaseadus.

Esimene alternatiiv annab vähemusele, kelle aktsiatega on esindatud vähemalt 1/10 aktsiakapitalist, õiguse nõuda, et aktsionärid teeksid otsuse maksta dividendideks vähemalt pool viimase majandusaasta kasumist. Siiski on see summa oluliselt piiratud. Esmalt tuleb sellest poolest arvata maha kõik summad, mida ei ole seaduse või põhikirja alusel lubatud aktsionäridele välja maksta. Eelkõige kuuluvad siia alla § 278 lg 1 olevad piirangud, samuti põhikirjas ettenähtud eraldised reservidesse. Lisaks tuleb maha arvata need summad, mis on makstud aktsionäridele dividendina pärast majandusaasta lõppu ning otsuse tegemise aastal teenitud kahjum. Kui selle arvutuse järgi on saadud tulemus, siis kohaldub järgmine piirang ja nimelt, et dividendina ei saa nõuda enam kui 1/10 aktsiakapitalist.

Menetluslikult tuleb sellise nõude maksmata panemiseks esitada esmalt aktsiaseltsile nõue ja selleks, et aktsionärid saaksid otsuse tegemisel nõudega arvestada, tuleb seda teha mõistliku aja jooksul enne kasumi jaotamise otsuse tegemist. Kui otsus tehakse kirja teel hääletamisega, saab nõude esitada ka pärast seda, kui juhatus on hääletusest teatanud. Kui aktsionärid ei otsusta dividendi maksmist, siis saab vähemus esitada kohtusse hagi, millega tuleb nõuda otsuse kehtetuks tunnistamist ja enamusaktsionäride hääle asendamist selliselt, et nende hääled oleks antud dividendi maksmise otsuse poolt.

Teine alternatiiv näeb ette samuti, et aktsionäridel, kelle aktsiatega on esindatud vähemalt 1/10 aktsiakapitalist, on õigus nõuda dividendi. Erinevalt esimesest alternatiivist on summade väljaarvutamine keerulisem, kuna lubatav summa ei ole arvuliselt kindlaks määratud, vaid on sätestatud, et selle kindlaks tegemisel tuleb arvestada ka sellega, et väljamakse tegemisel oleks tagatud aktsiaseltsi tegevuse elujõulisus ja kestvus. Seega on võimalik sellisele nõudele vaielda ka täies ulatuses vastu, kui on tõendatud, et aktsiaseltsi huvid või oht tema jätkuvusele ei võimalda dividendi maksta. Lõike teine lause piirab aktsionäride dividendinõude sisuliselt selliselt, et ta saab tegelikult nõuda dividendi mitte enam, kui 4/100 aktsiakapitalist. Seega kui aktsiaselts otsustab vähemalt selles summas dividendi maksmise, ei saa aktsionärid midagi rohkem nõuda. Sellega on vähemusaktsionäridele tagatud ka tema investeringu minimaalne tootlikkus.

Menetluslikult on selles alternatiivis ette nähtud nõude maksmata panemine sisuliselt sama esimese alternatiiviga. Kui aktsionärid ei ole otsustanud maksta dividendi suuruses vähemalt 4/100 osakapitalist, saavad vähemusaktsionärid esitada hagi nõuetega tunnistada kehtetuks otsus, millega otsustati dividendi vähemalt selles suuruses mitte maksta ning asendada enamusaktsionäride hääled selliselt, et nende hääled oleksid antud otsuse poolt, millega makstakse dividendi summas 4/100 aktsiakapitalist.

Täpsemalt on vähemusaktsionäride dividendinõudega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 10.3.5 ja 10.4.7.

Paragrahvi 283 muutmine

Paragrahvi 283 lõike 2 punktis 1 sätestatakse, et üldkoosoleku otsus, millega lubatakse omandada oma aktsiaid, peab muuhulgas ette nägema ka oma aktsiate võõrandamise tingimused. Seejuures kohustab lisatav säte arvestama aktsiate võõrandamise tingimuste määramisel aktsionäride võrdse kohtlemise põhimõtet. Muudatus on kantud samas eesmärgist, mis osaühingu puhul §-is 162 tehtavad muudatused, kuid aktsiaseltsi puhul ei ole ette nähtud otseselt ka aktsionäride eesõigust oma aktsiate omandamiseks. Sellise erinevuse põhjuseks on eelkõige see, et oma aktsiate arv võib olla väga väike, mistõttu võiks suure aktsionäride hulga puhul selge eesõiguse ettenägemine tuua kaasa aktsiate kuulumise väga mitme isiku kaasomandisse.

Paragrahvi 287 esimese lõike muutmine

Samamoodi nagu laiendatakse osaühingu osaniku teabeõigust osaühingu tütarühingutele, täiendatakse ka aktsiaseltsi aktsionäri teabeõiguse sätteid. Nimelt täiendatakse § 287 esimest lauset selliselt, et antakse aktsiaseltsi aktsionäri sõnaselgelt õigus nõuda samas mahus teavet ka aktsiaseltsi tütarettevõtja kohta. Ka selle muudatuse põhjuseks on asjaolu, et praktikas on see küsimus põhjustanud vaidlusi ja põhjendatud on muuta mõlema kapitaliühingu tüübi kohta käivaid reegleid ühtemoodi. Ka siin on muudatuse eesmärk vältida seda, et aktsiaseltsi kontrolliv enamus takistaks vähemusaktsionäri saada vajalikku teavet sel teel, et osa tegevust viiakse üle tütarühingusse.

Täpsemalt on selle muudatuse vajalikkust analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.1. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Seadustiku täiendamine §-iga 290²

Käesoleval hetkel puudub toimiv elektrooniline keskkond, mis võimaldaks ühingu juhatusel korraldada ja aktsionäri elektroonilise kanali kaudu efektiivselt osaleda aktsionäride üldkoosolekutel kahesuunalise reaajas toimuva side abil, sh edastada üldkoosoleku kutseid, võtta üldkoosolekust osa, sh hääletada, esitada ettepanekuid ja vastuväiteid. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on näha ette õiguslik raamistik loodava elektroonilise hääletamisplatvormi vahendusel üldkoosolekute korraldamiseks ja otsuste vastuvõtmiseks juhul, kui ettevõtjaportaali luuakse sellekohane elektrooniline keskkond. Lisatav regulatsioon näeb ette, millistel juhtudel võib hääletamisplatvormi kaudu

üldkoosolekuid kokku kutsuda ja läbi viia, samuti otsuseid § 305 sätestatud juhtudel vastu võtta, sh kuidas toimub üldkoosoleku toimumise teate ning §-s 305 sätestatud juhul otsuse vastuvõtmisel otsuse eelnõu koos seisukoha andmise tähtajaga edastamine aktsionäridele, millal loetakse hääletamiseks ning millisel viisil tehakse aktsionäridele kättesaadavaks hääletamisplatvormi vahendusel läbiviidud üldkoosoleku protokoll või hääletustulemuste protokoll. Ühtlasi antakse selle sättega valdkonna eest vastutavale ministrile pädevus kehtestada loodava hääletamisplatvormi täpsemad kasutustingimused ja kord.

Kehtiva õiguse kohaselt on nii OÜ kui tavaaktsiaseltsi puhul võimalik põhikirjaga ette näha võimalus hääletada päevakorra punktide kohta koostatud otsuste eelnõusid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut või koosoleku kestel, kui see on tehniliselt turvalisel viisil võimalik (ÄS § 170¹ lg 1; § 298¹ lg 1). Elektrooniliselt hääletanud osanik ja aktsionär loetakse sellisel juhul koosolekul osalevaks, va kui koosolekul hääletatakse üksnes enne koosolekut avalikustamata otsuste eelnõusid, mille kohta osanik ega aktsionär ei ole oma häält edastanud (ÄS § 170¹ lg 2; § 298¹ lg 2). Seega, eelnevalt tulenevalt on oluline tagada kavandatava muudatusega mitte üksnes võimalus hääletada otsuste eelnõusid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut, vaid ka osaleda koosolekul reaalses toimuva ülekande vahendusel ning hääletada koosoleku kestel. Elektrooniline koosolek eeldab üldjuhul koosoleku ülekandmist kahe- või enamasuunalise reaalses toimuva side abil nii helis kui pildis. Üksnes ühepoolset koosoleku jälgimist reaalses ei saa lugeda elektrooniliselt koosolekul osalemiseks.

Lisatava sätte eesmärgi ja kehtiva regulatsiooni kohta vt analüüs-kontseptsiooni punktid 7.2.1.7 ja 7.2.1.12.

Paragrahvi 292 esimese lõike punkti 1 muutmine

Muudatusega võetakse seadusest välja nõue, et aktsiaseltsi netovara (omakapital) peab olema vähemalt sama suur, kui on seaduses sätestatud minimaalne aktsiaseltside osakapitali suurus.

Kehtiva õiguse järgi peavad kõik aktsiaseltsid täitma seoses netovaraga samaaegselt kaks nõuet: netovara peab olema vähemalt pool konkreetse aktsiaseltsi aktsiakapitalist ja netovara peab olema vähemalt sama suur, kui on seaduses sätestatud aktsiakapitali minimaalne suurus. Netovara nõuded on Eesti õigusesse tulnud 2. äriühinguõiguse direktiivist, mis näeb neist reeglitest ette üksnes esimese, kuid mitte teise, mille välja jätmise ongi muudatuse sisu. Teine nõue on diskrimineeriv väiksema aktsiakapitaliga aktsiaseltside suhtes, kuna sisuliselt peavad nad selle nõude täitmiseks tegutsema alati kasumiga, mis ei pruugi olla eluliselt võimalik ja mida neilt ei saa järelikult ka eeldada. Netovara suuruse nõuded on kehtestatud võlausaldajate kaitseks ja selleks piisab ühest reeglist, mis muudatuse järel jääb kehtima.

Täpsemalt on netovara testiga seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 10.2.9.3.3 ja 10.5.

Paragrahvi § 292 lg 2 muutmine

Paragrahvi 292 lg 2 muudatuse eesmärgiks on täpsustada kehtivat § 292 lg 2 sõnastust õigusselguse ja täpsuse huvides ning eesmärgil vältida kuritarvitusi. Muudatusega nähakse ette, et aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise õigus läheb kolmandale isikule üle mitte ainult juhul, kui juhatus üldse ei kutsu kokku üldkoosolekut koosoleku ühe kuu jooksul alates õigustatud isiku poolt esitatud nõude saamist, vaid ka juhul, kui tähtaegselt kokkukutsutav koosolek ei ole nõutava päevakorraga. Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on tagada, et regulatsiooni ei oleks võimalik kuritarvitada selliselt, et ühingu juhatus, saades nõuetekohase kokkukutsumise nõude, kutsub küll seaduses ettenähtud tähtaegade jooksul üldkoosoleku kokku, kuid hoopis teise päevakorraga, kui õigustatud isik on nõude esitamisel taotlenud. Sellises olukorras jääks koosoleku kokkukutsumist taotlenud isiku õigustatud huvid kaitseta. Lisaks on kavandatud muudatuse eesmärgiks täiendada kehtivat regulatsiooni nõu tähtajaga (2 kuud), mille jooksul peab nõutud koosolek ka realselt toimuma.

Kehtiva regulatsiooni kohaselt läheb juhul, kui juhatus ei kutsu õigustatud isiku nõudel koosolekut kokku, selle kokkukutsumise õigus üle kokkukutsumist taotlenud organile või isikule (§ 171 lg 3; § 292 lg 2; TüS § 40 lg 4; MTÜS § 30 lg 4). Nimetatud õiguse ülemineku regulatsioon on tekitanud vaidlusi (eelkõige äriühingu liikmete vahelistes suhetes), mistõttu on oluline tagada kõnealuse muudatuse läbi

selle regulatsiooni selgus. Kui OÜ ja AS osas on seadusega ette nähtud, et kokkukutsumise õigus läheb osanikule üle kui koosolekut ei kutsuta kokku 1 kuu jooksul, siis TulÜ osas läheb kokkukutsumise õigus nõude esitanud organile või isikule üle, kui juhatus ei täida oma kohustust mõistliku aja jooksul. MTÜ puhul ei ole seaduses üldse sätestatud tähtaega, millal kokkukutsumise õigus liikmetele üle läheb.

Eelnevast tulenevalt on kavandatava muudatuse sisuks lahendada praktikas tõusetunud ebaselgus. Kavandatud muudatuse sisuks on ühtlustada kokkukutsumise õiguse ülemineku regulatsiooni ning siduda see konkreetse tähtaja möödumisega nõude esitamisest. Lisaks on kavandatud muudatuse sisuks näha ette ka tingimus, et nõutud koosolek peab toimuma teatud ajaperioodi jooksul. Muudatuse eesmärgiks on ka täpsustada, et kokkukutsutava koosoleku päevakord peab sisaldama küsimusi, mida huvitatud isikud on oma nõudes adresseerinud. Eelnevat on võimalik hinnata seeläbi, kas nõude esitanud isikutel on teoreetiliselt võimalik jõuda nõudes taotletud eesmärgini, st hääletada neid küsimusi sellisel viisil, nagu nõude esitanud isikud on nõudes adresseerinud. Eelnev ei tähenda, et päevakorras ei võiks olla ka juhatuse poolt märgitud muid küsimusi. Kokkuvõtvalt, § 292 lg 2 muutmise eesmärgiks on seaduses ühtlustada ja täpsustada üldkoosoleku kokkukutsumise õiguse ülemineku regulatsiooni. Kavandatud ettepanekuks on siduda koosoleku kokkukutsumise õiguse ülemineku regulatsiooni tähtaeg tähtaja möödumisega nõude esitamisest.

Paragrahvi 293 lg 2¹ muutmine

Kavandatava muudatuse eesmärgiks on teha redaktsiooniline muudatus § 293 lg-s 2¹. Sätte muudatuse eesmärgiks on lisada lõike 2¹ sätestatud organite, kellel on õigus nõuda samaaegselt üldkoosoleku taotluse esitamisega küsimuste võtmist päevakorda, loetellu ka nõukogu.

Paragrahvi 294 lg 1 muutmine

Paragrahvi 294 kehtiva sõnastuse kohaselt saadab üldkoosoleku kokkukutsumise teate välja juhatus. Kavandatud muudatuse kohaselt asendatakse „juhatuse“ täpsema terminiga „kokkukutsuja“.

Olukorras, kus kõrgeima juhtimistasandi liikmete koosoleku kokkukutsumise õigus võib seaduse kohaselt minna juhatuselt üle isikule või organile, kes on esitanud nõude koosoleku kokkukutsumiseks (§ 171 lg 3; § 292 lg 2; TüS § 40 lg 4; MTÜS § 30 lg 4), siis ei ole õige siduda teate edastamise kohustust üksnes juhatusega. Õigem on viidata koosoleku kokkukutsujale või kasutada sõnastuses lahendust nagu on sätestatud MTÜS §-s 20 lg 5 (umbisikuline kõneviis).

Paragrahvi 296 muutmine

Paragrahv 296 reguleerib olukorda, kus aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise korda on rikutud. Kehtiv § 296 näeb ette, et olukorras, kui üldkoosoleku kokkukutsumisel on oluliselt rikutud seaduse või põhikirja nõudeid, ei ole aktsionäride koosolek õigustatud otsuseid vastu võtma, välja arvatud kui koosolekul osalevad või on esindatud kõik aktsionärid. Sellisel koosolekul tehtud otsused on tühised, kui osanikud, kelle suhted kokkukutsumise korda rikuti, otsust heaks ei kiida. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on täiendada kehtivat seadust põhimõttega, et aktsionäride koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise nõ „elimineerimiseks“ ei piisa üksnes sellest, et hoolimata kokkukutsumise korra rikkumisest on kõik aktsionärid koosolekule siiski kohale tulnud. Otsus ei ole tühine üksnes juhul, kui kohale tulnud aktsionärid olid sellisel viisil peetava koosolekuga ka nõus (vt põhjendused § 172.1 muudatuse juures).

Paragrahvi 297 lõigete 1 ja 2 muutmine

Paragrahvis 297 on kavandatud muudatusi kahes lõikes. Lõikes 1 kavandatud muudatuse eesmärgiks on üldise kvooruminõude kaotamine. Lõikes kavandatud muudatuse eesmärgiks on täpsustada korduskoosolekute korraldamise läbiviimist, võttes arvesse asjaolu, et üldist kvooruminõuet ei ole.

Paragrahvi 297 lg 1 kehtiv regulatsioon näeb ette, et üldkoosolek võib võtta vastu otsuseid, kui üldkoosolekul osalevad aktsionärid, kes omavad üle poole aktsiatega esindatud häältest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suuremat osaluse nõuet. Kavandatava muudatuse kohaselt kuulub viidatud sätte lõige nimetatud sõnastuses kustutamisele ning eelnev asendatakse lõikega järgmise sõnastusega: „*aktsiaseltsi põhikirjas võib ette näha, kui suur arv hääli peab olema aktsionäride üldkoosolekul aktsiatega esindatud, et aktsionäride üldkoosolek oleks otsustusvõimeline*“. Sisuliselt kujutab kõnealune muudatus endast hetkel kehtivas õiguses ettenähtud kvooruminõude ära kaotamist. Kui kehtiva regulatsiooni kohaselt on aktsionäri koosolek otsustusvõimeline üksnes juhul, kui

koosolekul on esindatud üle poole aktsiatega esindatud häältest (va kui põhikirjaga on nähtud ette teisiti), siis kavandatava muudatuse tulemusena ei ole nimetatud kvoorum koosoleku läbiviimise seisukohtalt nõutav (kui põhikirjaga ei ole eelnevat eraldiseisvalt sätestatud).

Kvoorum all mõistetakse kehtiva õiguse kohaselt juriidilise isiku koosolekul osalevate või esindatud liikmete või häälte arvu, mis on vajalik selleks, et koosolekut saaks lugeda otsustusvõimeliseks. Juriidilise isiku kvooruminõuded võivad olla ettenähtud seaduses või tuleneda juriidilise isiku põhikirjast (RKTko 3-2-1-16-13).

Tingimusel, et juriidilise isiku liikide kohta käivate seadustega on sätestatud täpsed nõuded eelkõige kõrgeima otsustustasandi liikmete koosolekute kokkukutsumiseks, sh nõude teate vormile, sisule, koosolekust etteteatamise tähtajale ja korrale), siis puudub mõistlik alus seada kahtluse alla, et nimetatud korra järgimisel ei ole kõigi osanike osalemisõigus piisaval määral tagatud. Juriidilise isiku kõigile liikmetele tuleneb TsÜS §-st 32 kohustus järgida omavahelistes suhetes hea usu põhimõtet ja arvestada üksteise õigustatud huvidega. Eeltoodust tulenevalt ei ole kehtivas regulatsioonis ettenähtud üldine kvooruminõue põhjendatud ja tuleb antud nõue tuleb üldkoosolekute läbiviimisel kaotada. Eelnev ei muuda aktsionäridele võimalust näha kvooruminõue ette põhikirjas. Lisaks on oluline märkida, et üldise kvooruminõude ära kaotamine ei oma mõju otsustele, millele seadus on näinud eraldiseisvalt ette kõrgendatud kvooruminõude (konkreetses sisuga küsimuste üle otsustamisel), nt § 293 lg 3 (päevakorra täiendamine üldkoosolekul).

Kvooruminõude kaotamisega seotud muudatusega seonduvalt tehakse muudatusi ka § 170 lg 2; § 171 lg 6; ja TüS § 46 lg 1 ja 2. Kvooruminõude kaotamise kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.1.8.1.

Paragrahvis 297 tehtav teine muudatus seondub korduskoosoleku korraldamisega. Kehtiv § 297 lg-e 2 redaktsioon reguleerib aktsionäride korduskoosoleku korraldamist ja läbiviimist olukorras, kus esmane üldkoosolek ei ole kvooruminõude mittekokkusaamise tulemusena legitiimne. Kehtiv regulatsioon näeb ette, et juhul, kui üldkoosolekul ei ole esindatud § 297 lg-s 1 nimetatud hääli ning üldkoosolek ei ole seetõttu otsustusvõimeline, kutsub juhatus kolme nädala jooksul, kuid mitte varem kui seitsme päeva pärast kokku uue koosoleku sama päevakorraga. Uus üldkoosolek on pädev vastu võtma otsuseid sõltumata koosolekul esindatud häältest. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on viia kõnealuse sätte regulatsioon kooskõlla muudatusega, millega likvideeritakse üldine kvooruminõue üldkoosolekute läbiviimisel, samuti täpsustada ajalisi piire, millal korduskoosoleku võib kokku kutsuda ja millal kõige varasemalt võib see toimuda. Kavandatava muudatuse kohaselt võib kokkukutsuja kutsuda kolme nädala jooksul kokku uue üldkoosoleku sama päevakorraga. Uus üldkoosolek ei või toimuda varem kui 2 nädala möödumisel eelmise üldkoosoleku toimumisest.

Paragrahvi 298 muutmine

Paragrahvi 298 lg 1 p 9 kavandatava muudatuse sisuks ja eesmärgiks on täpsustada aktsionäride üldkoosoleku kui juhtorgani (kõrgema otsustustasandi liikmete) pädevuse regulatsiooni seonduvalt muudatustega hääletamiskeelu kohaldamise „a/a“ täpsustamisega/muutmisega. Kui kehtiv kehtiv ÄS § 298 lg 1 punkt 9 näeb ette, et üldkoosoleku pädevusse kuulub nõukogu liikmega tehingu tegemise otsustamine, tehingu tingimuste määramine, õigusvaidluse pidamine otsustamine ning selles tehingus või vaidluses osaühingu esindaja määramine, siis kavandatava muudatuse kohaselt kuulub ühemõtteliselt aktsionäride pädevusse ka esindaja määramine sellise õigusvaidluse pidamiseks, mille on algatanud ühingu vastu nõukogu liige.

Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on viia osanike pädevuse regulatsioon kooskõlla hääletuskeeldu puuduvate sätete muutmise alusel loodava regulatsiooniga. Eelnõu autorid on eelneva põhjendatust analüüsinud analüüs-kontseptsiooni alapunktis 7.2.3.

Paragrahvi 299 muutmine

Paragrahvi 299 lg-s 1 kavandatud muudatus on vajalik tagamaks regulatsiooni kohaldatavus ja järjepidevus seonduvalt üldkoosoleku üldise kvooruminõude kaotamisega (vt § 297 lg 1 muutmine). Täpsemalt on kavandatud muudatuste eesmärgiks eemaldada regulatsioonist viited, mille kohaselt on üldkoosoleku otsus vastuvõetud, kui selle poolt antakse üle poole üldkoosolekul esindatud häältest ning

asendada eelnev viitega, et otsus on vastuvõetud juhul, kui otsuse poolt antakse üle poole hääletamisel osalenud hääleõiguslike aktsionäride häälest.

Arvestades kvooruminoode kaotamist ning tagamaks koosolekute otsusevõime, tuleb sätestada kõigi juriidilise isiku kõrgeimate otsustustasandi koosolekute osas nõue, et otsuse vastuvõtmiseks peab olema poolthääli üle poole vastava otsuse hääletamisel osalenud hääleõiguslikest häälest, kui põhikirjast või seadusest ei tulene kõrgema häälteenamuse nõuet. Esindatust ei tule iga otsuse vastuvõtmise eel eraldi kontrollida.

Paragrahvi 300 muutmise

Paragrahvi 300 lg-ss 1 kavandatud muudatus on vajalik tagamaks regulatsiooni kohaldatavus ja järjepidevus seonduvalt üldkoosoleku üldise kvooruminoode kaotamisega (vt § 297 lg 1). Täpsemalt on kavandatud muudatuste eesmärgiks eemaldada regulatsioonist viide, mille kohaselt on põhikirja muutmise otsus vastu võetud, kui selle poolt on antud vähemalt 2/3 koosolekul osalenud häälest ning asendada antud viide lause osaga, mille kohaselt on põhikirja muutmise otsus vastu võetud, kui selle poolt on antud vähemalt 2/3 hääletamisel osalenud hääleõiguslikest häälest.

Paragrahvi 301 muutmise

Muudatus on seotud ühe netovara testi seadusest välja jätmisega. Vt § 292 lg 1 p 1 muudatuse põhjendusi.

Paragrahvi 301¹ muutmise

Paragrahvi 301¹ lg-sse 4 kavandatud muudatuseks on regulatsiooni täiendamine põhimõttega, et kui enne kahe aasta pikkuse tähtaja möödumist on esitatud kohtule otsuse tühisuse tuvastamise hagi või kohtumenetluses tühisuse vastuväide, pikeneb vastav vaidlustamise tähtaeg kuni vastavas kohtumenetluses tehtava kohtulahendi jõustumiseni. Kavandatava sätte eesmärgiks on täpsustada otsuse tühisusele tuginemist piiravat 2-aasta pikkust tähtaega (olukorras, kui otsuse alusel on tehtud kanne registrisse).

Tühisusele tuginemiseks on nõutav, et kohus oleks tühisuse otsusega tuvastanud (st vastav otsus on jõustunud). Eeltoodust tulenevalt tuleb asuda seisukohale, et eelnimetatud 2-aasta pikkuse perioodi jooksul arvates avalikku registrisse kande tegemisest peab olema esitatud juriidilise isiku vastu tühisuse tuvastamise hagi või esitatud käimasolevas menetluses vastuväide. Muudatuse eesmärgiks on sätestada, et nimetatud 2 aasta pikkune tähtaeg pikeneb kuni otsuse tühisuse osas kohtulahendi jõustumiseni, kui 2 aasta pikkuse tähtaja jooksul on esitatud kohtule tühisuse tuvastamise hagi või vastuväide, millega tuginetakse otsuse tühisusele. Teisisõnu, juhul, kui õigustatud isik on seaduses ettenähtud tähtaja jooksul kohtu poolt pöördunud, on esitatud tühisuse tuvastamise nõue tähtaegne (vt põhjendusi § 177.1 lg 3 muutmise).

Paragrahvi 302 muutmise ja täiendamise

Paragrahvi 302 esimese muudatusena on kavandatud ÄS § 302 lg 1 täpsustamist järgmiselt. Kui kehtiv § 302 lg 1 näeb ette, et [otsuse kehtetuks tunnistamise] nõude aegumistähtaeg on kolm kuud alates aktsionäride otsuse vastuvõtmisest, siis kavandata muudatusega muudetakse kehtivat regulatsiooni selliselt, et otsuse kehtetuks tunnistamise nõude võib esitada kolme kuu jooksul alates üldkoosoleku otsuse vastuvõtmisest, kui seadusest ei tulene lühemat tähtaega. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on kehtestada juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana (vt põhjendusi § 178 lg 1 muudatuse kohta).

Paragrahvi 302 lisatakse sätte teise muudatusena sarnaselt osanike otsuste vaidlustamise sätetele ka aktsionäride üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamise täiendav alus. Selle kohaselt võib üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamist lisaks muudele juhtudele nõuda ka juhul, kui juhatus keeldus põhjendamatult andmast aktsionäri otsuse tegemiseks vajalikku teavet, või kui talle küll anti teavet, kuid see oli ebaõige või mittetäielik.

Nagu osaühingu osanike otsuste kehtetuks tunnistamise nõude korral, nii peab ka aktsionäride üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamiseks teabepuudus olema relevantne ja mitte igasugune teabepuudus ei ole otsuse kehtetuks tunnistamise aluseks. Otsuse kehtetuks tunnistamist saab nõuda vaid siis, kui teabe mitteandmine või ebatäieliku teabe andmine rikkus aktsionäriõigusi nii, et see võis

tuua kaasa selle, et aktsionäriil ei olnud võimalik kujundada hääletamiseks vajalikke seisukohti, eelkõige kui ta oleks teavet omades otsustanud teisiti kui teavet mitte omades.

Aktsionär saab § 302 lg 1¹ alusel otsuse kehtetuks tunnistamist eeltoodud põhjusel nõuda vaid juhul, kui teabe olemasolu oli mõistlikult hinnates (VÕS § 7) osalemis- või muude aktsionäriõiguste teostamiseks vajalik. Otsuse kehtetuks tunnistamist ei saa eeltoodud põhjusel nõuda, kui teave, mida aktsionäriile ei antud või mis anti puudulikult, puudutas aktsionäriile makstavaid hüvitisi või juurdemakseid, mille suuruse kindlaksmääramiseks näeb seadus ette eraldi menetluse. Sellise menetluse näevad ette TsMS § 607–613. TsMS § 607 lg 1 kohaselt on sellisteks juhtumiteks eelkõige ÄS § 363⁸ lg-s 3, § 398 lg-s 3, § 404 lg-s 1, § 441 lg-s 3, § 448 lg-s 1, § 481 lg-s 3 ja § 488 lg-s 1 nimetatud hüvitised.

Lähemalt on selle muudatusega seonduvat käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.1. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Paragrahvi 302 kolmandaks muudatuseks on sätte täiendamisel-ga 5¹. Viidatud sättega täpsustakse olemasolevat regulatsiooni lõikega, mille kohaselt juhatus on kohustatud viivitamatult teatama kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis aktsionäride üldkoosoleku otsuse vaidlustamisest aktsionäriidele, kes olid aktsionärid otsuse tegemise ajal. Teates tuleb ära näidata, kes ja millistel asjaoludel on aktsionäride üldkoosoleku otsuse vaidlustanud, asja menetlev kohus ja tsiviilasja number. Kavandatud muudatuse eesmärgiks on juriidiliste isikute liikide kohta käiva regulatsiooni täiendamine põhimõttega, mille kohaselt on iga juriidilise isiku juhatus kohustatud teavitama juriidilise isiku organi otsusest vabanemisele suunatud hagi esitamisest kõiki juriidilise isiku organi liikmeid, kes ei ole hagimaterjalidest nähtuvalt menetlusosalised vastavas kohtumenetluses. Teavitada tuleks nii kõiki olemasolevaid juriidilise isiku organi liikmeid kui ka neid liikmeid, kes omasid liikmestaatust otsuse tegemise ajal. Muudatuse eesmärgiks on sätestada nii vastava teate sisu kui ka selle edastamise viis. Eeltoodu peaks toimuma sarnaselt juriidilise isiku kõrgeima otsustustasandi liikmete koosoleku kokkukutsumisele kehtestatud nõuetele.

Lähemalt on selle muudatusega seonduvat käsitletud analüüs-kontseptsiooni alapunktides 7.2.2.5 ja 7.2.4.3.2.

Paragrahvi 303 muutmise ja täiendamine

Paragrahvi § 303 kavandatud muudatuste eesmärgiks on täpsustada hääleõiguse piirangutega seonduvat. Kehtiv § 303 lg 1 näeb ette, et aktsionär ei või hääletada, kui otsustatakse tema vabastamist kohustusest või vastutusest, nõusoleku andmist aktsionäriile tema ja aktsiaseltsi vahel tehingu tegemist või aktsionäriõiguse pidamist ning selles tehingus või õigusvaidluses aktsiaseltsi esindaja määramist või küsimusi, mis puudutavad selle kontrollimist või hindamist, milline on aktsiaseltsi või tema esindaja tegevus juhatuse või nõukogu liikmena. Esindatuse määramisel selle aktsionäri hääli ei arvestata.

Sätte lõikesse 1 kavandatud muudatuse eesmärgiks on täpsustada hääleõiguse piirangu kohaldamise üldist printsiipi juhtorgani liikmeha tehingu tegemisel, mille kohaselt ei või liige hääletada üksnes liikme ja juriidilise isiku vahelise sellise tehingu tegemisel, milles liikme huvi on vastuolus juriidilise isiku huviga. Kavandatava muudatuse kohaselt täpsustatakse kehtivat regulatsiooni viitega, et aktsionär ei või hääletada kui otsustatakse aktsionäri ja aktsiaseltsi vahel tehingu tegemise üle, milles aktsionäri huvi on vastuolus ühingu huviga. Lisaks täiendatakse lõiget õigusvaidluse tagamise eesmärgil viitega, et osanik ei või hääletada juhul, kui otsustatakse mistahes õigusvaidluses aktsionäriõiguse õigusvaidluse pidamist või vaidlusesse või tehingusse ühingu esindaja määramist. Kavandatava muudatuse sisuks on kokkuvõtlikult näha ette, et hääleõiguse piirang ei laiene liikmele mitte üksnes temaga õigusvaidluse pidamise otsustamisele ja „selles“ õigusvaidluses juriidilisele isikule esindaja määramisele, vaid ka mistahes õigusvaidluses liikmeha juriidilisele isikule esindaja määramisele.

Paragrahvi 303 kavandatud teise muudatusena on lisatud sättele lõige 3. Kavandatud muudatusega lisatakse kehtiva seaduse regulatsioonile põhimõte, mille kohaselt on üldisest regulatsioonist sõltumatult aktsionäriõiguse hääletada enda valimisel nõukogu liikmeks, ametiaja pikendamisel ja tagasikutsumisel, samuti kui otsustatakse temaga nõukogu liikme lepingu sõlmimist, muutmist või lõpetamist.

Paragrahvi 303 kavandatud kolmandaks muudatuseks on sätte täpsustamine lõikega 4, mille kohaselt on aktsionäriil, kelle suhtes kohaldatakse hääleõiguse piirangud, õigus nõuda oma hääle protokollimist. Kui võrd hääleõiguse piirangu õige kohaldamise osas on sageli vaidlusi ning nimetatud põhjusel pööratakse kohtu poole vastuvõetud otsuse kehtetuks tunnistamiseks ja positiivse tuvastushagi võimaldamisel (teostatavate seadusemuudatuste järgselt) ka teatud sisuga otsuse olemasolu/kehtivuse tuvastamiseks, siis võimaldab kavandatud muudatus organi liikmel, kelle suhtes kohaldatakse koosoleku läbiviija või otsuste osas hääletusprotokollide koostaja poolt hääleõiguse piirangut, nõuda oma hääle protokollimist. Eelnev annab omakorda võimaluse nõuda kohtult tuvastamist, et konkreetse sisuga otsus on vastuvõetud.

Neid muudatusi on täpsemalt analüüsitud analüüs-kontseptsiooni alapunktis 7.2.3.

Paragrahvi 309 muutmise

Paragrahvi 309 lg 1 muudatuse eesmärgiks on sätestada selgesõnaliselt õigus leppida põhikirjas kokku juhatuse liikme valimise ja tagasikutsumise täpsem kord ja tingimused. Vt selgitusi § 184 lg 1 muutmise juurde, võttes arvesse aktsiaseltsiga seotud erisused.

Regulatsiooni dispositiivsusele seab piirid TsÜS § 31 lg 3, mille järgi ei või juriidilise isiku organi pädevust üle anda muule organile või isikule.

Paragrahvi 312 muutmise

Vt selgitusi 185 lg 1 ja lg 3 muutmise juurde.

Paragrahvi 314 muutmise

Vt selgitusi 180¹ lg 3 muutmise juurde.

Paragrahvi 314 muutmise

Vt selgitusi 185 muutmise juurde.

Paragrahvi 315 muutmise

Vt selgitusi § 187 lg 4 muutmise juurde.

Paragrahvi § 317 muutmise

Paragrahvi 317 kavandatud muudatuse eesmärgiks on täpsustada huvide konfliktiga seonduvat. Kehtiva regulatsiooni kohaselt otsustab nõukogu juhatuse liikmetega tehingute tegemise ja määrab tehingute tingimused, samuti otsustab õigusvaidluse pidamise juhatuse liikmetega. Tehingu tegemiseks ja õigusvaidluse pidamiseks määrab nõukogu aktsiaseltsi esindaja. Kavandatava muudatuse kohaselt täpsustatakse kehtivat regulatsiooni täpsustusega, et nõukogu määrab aktsiaseltsi esindaja „olenemata sellest, kas õigusvaidluse algatajaks on aktsiaselts või juhatuse liige“ (vt täpsemaid põhjendusi analüüs-kontseptsiooni p 7.2.3.)

Paragrahvi 321 muutmise ja täiendamine

Paragrahvis 321 on kavandatud teha neli muudatust. Esimese muudatuse eesmärgiks on regulatsiooni täiendamine õigusselguse tagamise eesmärgist tulenevalt põhimõtete, et koosoleku teade edastatakse nõukogu liikme poolt avaldatud [ühingule] kontaktandmetele, kui põhikirjast ei tulene teisiti. Töögrupi hinnangul on oluline seaduses näha ette nõukogu liikmetele kohustus teatada ühingule oma kontaktandmed ja tagada selle õigsus (sh teavitada ühingat koheselt selle muutumisest). Kõnealune muudatus on põhjendatud muuhulgas põhjusel, et sarnaselt osaühingu osanikule, on nõukogu liikmel nõ aktiivne kohustus (hoosus- ja lojaalsuskohustus) osaleda ühingu töös. Eelnevalt tuleneb omakorda ka nõ aktiivselt käitumise kohustus, mille osaks on kohustus tagada, et ühingu käsutuses olevad andmed oleksid õiged. Olukorras, kus ühing edastab teavituse nõuetekohaselt, nõukogu liikme poolt ühingule avaldatud kontaktaadressile, kannab osanik riski, et ta kõnealust teadet kätte ei saanud.

Teiseks muudatuseks on lõike 3 täpsustamine tähtajaga, mille jooksul nõukogu koosolek peab toimuma juhul kui selle toimumist on taotlenud kolmas isik. Täpsemalt, kui kehtiva regulatsiooni kohaselt kutsutakse nõukogu koosolek kokku, kui seda nõuab nõukogu liige, juhatuse, audiitor või aktsionärid, kelle aktsiad esindavad vähemalt 1/10 aktsiakapitalist. Kui koosolekut ei kutsuta kokku kahe nädala

jooksul, alates taotluse saamisest, on nõukogu liikmel, juhatusel, audiitoritel või aktsionäridel õigus koosolek ise kokku kutsuda. Kavandatud muudatusega lisatakse regulatsiooni täiendus, mille kohaselt läheb nõu koosoleku kokkukutsumise õigus kolmandale isikule üle ka juhul, kui taotletud koosolek ei toimu 3 nädala jooksul alates taotluse saamisest.

Kolmandaks muudatuseks on kehtiva regulatsiooni täiendamine lõikega 3³, mille kohaselt kui nõukogu koosolek kutsutakse kokku nõukogu liikme, juhatuse, audiitori või aktsionäride nõudel, võivad nõukogu liige, juhatus, audiitor või aktsionärid, kelle nõudel koosolek kokku kutsutakse, nõuda samaaegselt koosoleku kokkukutsumise taotluse esitamisega küsimuste võtmist koosoleku päevakorda. Teisisõnu on kavandatava lõike eesmärgiks sätestada õigustatud isikutele õigus nõuda mitte ainult koosoleku korraldamist, vaid ka teatud konkreetsete küsimuste koosolekul arutamist. Kõnealuse muudatuse eesmärgiks on vältida regulatsiooni kuritarvitusi viisil, et õigustatud isiku nõudel kutsutakse nõutud nõukogu koosolek küll kokku, kuid ei arutata küsimusi, mida taotluse esitanud isikud on adresseerinud.

Neljäs muudatus puudutab olukorda, kus nõukogu kokkukutsumisel on rikutud seaduse või põhikirja nõudeid. Kehtiv § 321 lg 5 sätestab, et kui nõukogu kokkukutsumisel on rikutud seaduse või põhikirja nõudeid, ei ole nõukogu õigustatud otsuseid vastu võtma, välja arvatud siis, kui nõukogu koosolekul osalevad kõik nõukogu liikmed. Sellisel nõukogu koosolekul tehtud otsused on tühised, kui nõukogu liikmed, kelle suhted kokkukutsumise korda rikuti, otsust heaks ei kiida. Kavandatava muudatuse eesmärgiks on täiendada kehtivat seadust põhimõttega, et nõukogu koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise nõ „*elimineerimiseks*“ ei piisa üksnes sellest, et hoolimata kokkukutsumise korra rikkumisest on kõik nõukogu liikmed koosolekule siiski kohale tulnud. Hetkel kehtiv regulatsioon tekitab praktikas olukorra, kus juhul, kui nõukogu liige lihtsalt informatsiooni huvides läheb nõu vaatama, mida koosolekul arutatakse, olles koosolekuks koosoleku korra rikkumise tõttu ettevalmistamata, on koosolek automaatselt otsustusvõimeline. Kavandatava muudatuse kohaselt ei ole otsus tühine üksnes juhul, kui kohale tulnud nõukogu liikmed olid sellisel viisil peetava koosolekuga ka nõus.

Paragrahvi 322 muutmine

Paragrahvis 322 on kavandatud neli muudatust.

Lõikes 1 kavandatud muudatuse eesmärgiks regulatsiooni ühtlustamine (ühetaolisuse tagamine) ja õigusselguse tagamine. Eelneva tõttu tehakse kavandatava muudatusega pigem tehniline täpsustus, mille kohaselt lisatakse lõikesse täpsustus, et nõukogu otsus on vastu võetud, kui selle poolt hääletas üle poole hääletamisel osalenud hääleõiguslikest nõukogu liikmetest.

Teine muudatus on nähtud ette lõikesse 4. Kehtiva § 322 lg 4 ls 2 kohaselt on [nõukogu otsuse kehtetuks tunnistamise] nõude aegumistähtaeg kolm kuud alates nõukogu otsuse vastuvõtmisest. Kavandatava muudatuse kohaselt sõnastatakse viidatud lause ümber järgmiselt: „*nõude võib esitada kolme kuu alates nõukogu otsuse vastuvõtmisest.*“ Kavandatava muudatuse eesmärgiks on õigusselguse põhimõtte tagamiseks kehtestada juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana. Teisisõnu, kavandatud muudatuse järgselt ei kohaldu kõnealusele tähtajale enam aegumise katkemist ja peatamist reguleerivad alused. Eelnõu autorid on eelnevate muudatuste põhjendatust analüüsinud täpsemalt analüüs-kontseptsiooni alapunktis 7.2.2.5.

Kolmas muudatus on nähtud ette lõikesse 6. Kavandatud muudatuse kohaselt lisatakse sätte lõikele 6 täpsustus seonduvalt otsuse vaidlustamisega olukorras, kus otsus tehakse kirjalikult. Õigusselguse tagamise eesmärgil lisatakse lõikele kuus lause 3, mille kohaselt võib vastuväite protokollimiseta nõukogu iga liige nõuda otsuse kehtetuks tunnistamist juhul, kui otsus tehakse § 323 2. lõikes sätestatud korras.

Neljäs muudatus on nähtud ette lõikesse 7. Kavandatud muudatusega täpsustatakse kehtiva regulatsiooni sõnastust, muutes selle täpsemaks. Täpsustus seonduv asjaoluga, et nõukogu otsuseid saab vastu võtta lisaks koosolekule ka kirjaliku hääletamise teel. Nimetatud juhul ei saa rääkida mitte koosoleku kokkukutsumise korra oluliselt rikkumisest, vaid otsuse eelnõu saatmise korra oluliselt rikkumisest. Eeltoodust tulenevalt tuleb sätte sõnastust täpsustada ning näha ette, et organi otsus on tühine, kui koosoleku kokkukutsumisel või otsuse tegemisel rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda. Lisaks, kõrgeima otsustustasandi liikmete otsuste kui ka juhtorgani otsuste vaidlustamisel seoses

menetluslike vigadega tuleks lähtuda kõigi juriidilise isiku liikide puhul koosoleku kokkukutsumise korra ja otsuse tegemise korra olulise rikkumise kriteeriumist.

Paragrahvi 323 muutmise

Paragrahvis 323 on kavandatud muudatusi kokku viite lõikesse.

Lõikesse 1 kavandatud muudatuse eesmärgiks on sätestada eeldus, et kõik nõukogu liikmed on nõus otsuse vastuvõtmisega koosolekut kokkukutsumata viisil. Muudatus on tingitud asjaolust, et sageli ei ole nõukogu liikmete eraldi nõusolekut otsuste vastuvõtmiseks koosolekut kokkukutsumata vormistatud. Kuna sageli on see tahteavaldus väljendatud üksnes vaikival, siis sätestatakse õigusselguse tagamise eesmärgil, et kõigi nõukogu liikmete nõusolekut otsuste vastuvõtmiseks koosolekut kokkukutsumata eeldatakse. See eeldus kehtib senini, kuni ükski nõukogu liige ei ole kuni hääle andmise tähtajani teatanud nõukogu esimehele oma mittenõustumisest nimetatud viisil otsuse vastuvõtmise korraga.

Lõikes 2 on kavandatud kaks muudatust. Esmaseks muudatuseks on sätestada üldine põhimõte, mille eesmärgiks on tagada, et nõukogu liikmetele hääletamiseks määratav aeg ei oleks ebanõistlik – teisisõnu lisatakse kavandatava muudatusega viide, mille kohaselt nõukogu määrab „mõistliku“ tähtaja, mille jooksul nõukogu liige peab oma seisukoha kujundama. Teiseks lõikesse kavandatud täpsustuseks on näha ette põhimõte, mille kohaselt võib AS'i nõukogu koosoleku korral võimaldada hääle andmist koosolekut kokkukutsumata otsuse tegemise korral ka elektroonilises vormis. Hetkel kehtib kirjaliku hääletamise nõue (§ 323 lg 2), mis AS üldist vorminõuete süsteemi silmas pidades võib tekitada segadust. Eelnõu autorite hinnangul puudub mõistlik põhjendus, miks kõnealune erisus on põhjendatud.

Lõikes 3 kavandatud muudatus on tehniline ning plaanitud regulatsiooni kui terviku koosõla tagamiseks. Täpsemalt täiendatakse kavandatava muudatuse kohaselt olemasolevat regulatsiooni viitega, et nõukogu otsus on võetud vastu, kui otsuse poolt on antud üle poole „hääleõiguslikke“ nõukogu liikmeid. Otsuse vastuvõtmisel jäetakse arvesse võtmata nende isikute hääled, kellel puudub õigus konkreetses küsimuses hääletada.

Lõikes 4 tehtava muudatuse ja lg 5 tühistamise eesmärgiks on leevendada formaalseid nõudeid AS nõukogu otsuste koosolekut kokkukutsumata vastuvõtmisel. Muudatusega jäetakse §-st 323 lg 4 välja sisunõuded hääletusprotokollile ning lg 5 tühistamisega loobutakse nõudest lisada hääletustulemuste protokollile liikmete seisukohad.

Paragrahvi 329 muutmise

Paragrahvi 329 täiendamise tulemusena hakkab kehtima reegel, mille kohaselt audiitorit ei või nimetada pikemaks tähtajaks kui kolm aastat, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud lühemat tähtaega. Ametiaja pikendamist ei või otsustada varem kui üks aasta enne ametiaja kavandatavat möödumist ja pikemaks ajaks kui seaduses või põhikirjas ette nähtud ametiaja ülemmäär. Sellise reegli kehtestamise eesmärgiks on tagada, et audiitor oleks auditeeritavast ühinguist piisavalt sõltumatu.

Seadustiku täiendamine §-idega 329² - 329⁷

Audiitorkontrollile seatud eesmärkide täitmine on võimalik üksnes erapooletu audiitori poolt. Audiitori erapooletuse olulisust rõhutab ka audiitortegevuse seaduse § 39, mille kohaselt on audiitor kutsetegevuses sõltumatu ja erapooletu. Samas ei sätesta seadus audiitorkontrolli erapooletuse tagamiseks piiranguid audiitoriks olemisele. Äriseadustikku lisatavas §-s § 329² need vajalikud piirangud sätestatakse.

Paragrahvis 329³ reguleeritakse audiitori ja kontrollitava aktsiaseltsi vahel tekkiva võlasuhte teatud aspekte. Audiitoril on õigus audiitorkontrolli läbiviimiseks sõlmitav leping üksnes mõjuval põhjusel üles öelda. Audiitor peab lepingu lõpetamist kirjalikult põhjendama ning esitama aruande tehtud töö kohta.

Äriseadustiku kohaselt peab aktsiaseltsi majandusaasta aruannet kontrollima audiitor. Seejuures on jäänud reguleerimata küsimus, milles audiitorkontroll täpsemalt seisneb. AS täiendamisel §-ga 329⁴ on võimalik see seaduselünk täita. Täienduse kohaselt on audiitor kohustatud kontrollima raamatupidamise aastaaruande vastavust seadusele ja põhikirjale kutsetegevuses tavaliselt vajaliku hoolsuse ja sellise põhjalikkusega, et ta avastaks olulised rikkumised. Tegevusaruande kontrollimise

peab audiitor kontrollima selle vastavust raamatupidamise aastaaruandele ja selle kontrollimise käigus kogutud andmetele ning hindama, kas tegevusaruanne annab kontrollitava majanduslikust seisundist ja tegevusest õige ettekujutuse ja kas tegevusaruandes on piisavalt kajastatud tulevase riske.

Raamatupidamise aastaaruande nõuetekohane kontrollimine ei ole reeglina võimalik tutvumata kontrollitava aktsiaseltsi raamatupidamisdokumentidega. Audiitorile peab olema tagatud ka õigus nõuda kontrollitava isiku juhatuse ja nõukogu liikmetelt hoolikaks auditeerimiseks vajalikke selgitusi, kinnitusi ja tõendeid. Need õigused tagatakse audiitorile §-ga 329⁵.

Audiitorkontrolli tulemused esitab audiitor aruandes ja järeldusotsuses. Käesoleval hetkel puudub regulatsioon audiitori aruande ja järeldusotsuse sisule esitatavate nõuete osas. Äriseadustikku lisatavas §-s 329⁶ sätestatakse nõuded, mis peavad tagama audiitorkontrollile seatud eesmärgi täitmise. Audiitorkontrolli tulemuseks peab olema erapooletu pädeva isiku motiveeritud hinnang aktsiaseltsi majandusliku olukorra ja tulevikuväljavaadete kohta, millele aktsionärid ning juhatuse ja nõukogu liikmed võivad aktsiaseltsi puudutavate küsimuste otsustamisel tugineda. Audiitori aruanne tuleb koostada nõutava hoolsuse ja põhjalikkusega, olema motiveeritud, selge, ülevaatelik ja üheselt mõistetav ning esitatud kirjalikus vormis. Täiendusega sätestatakse ka asjaolud, mille osas audiitor on kohustatud eraldi välja tooma (kontrollimise käigus avastatud ebaõigsused ja seaduserikkumised, võimalikud ohud aktsiaseltsi arengule jne.)

Äriseadustikku lisatavas §-s 329⁷ täpsustatakse audiitori kohustusi audiitorkontrolli läbiviimisel. Auditeerimine tuleb läbi viia erapooletult, vastavalt kutsestandarditele ning hoides kontrollimise käigus teatavaks saanud auditeeritava isiku ärisaladust. Samuti rõhutatakse täiendusega põhimõtet, et audiitor ja audiitorühing vastutavad nii enda kui ka nende isikute rikkumiste eest, keda nad oma majandus- ja kutsetegevuses kasutavad. Nii saab audiitorilt või audiitorühingult nõuda kahju hüvitamist ka juhul, kui kohustusi on rikkunud audiitori abiline või audiitorühingu juhtorgani liikmed. Audiitoritegevuse seaduse § 40 kohaselt on audiitor kohustatud hüvitama mittenõuetekohase audiitorkontrolli läbiviimise tagajärjel süüliselt tekkinud kahju. Mittenõuetekohase audiitorkontrolli tagajärjel võib tekkida ettenägematult suur kahju. Ebamõistlikult ulatusliku audiitori vastutuse piiramiseks sätestatakse audiitori vastutuse ülempiiriks 1 miljon eurot ühe audiitorkontrolli kohta. Vastutuse piirang ei kehti tahtlikult toimepandud rikkumise korral. Mittenõuetekohaselt läbiviidud audiitorkontrollist tulenevad kahju hüvitamise nõuded aeguvad 5 aasta jooksul.

Paragrahvi 330 muutmise

Paragrahvi 330 lõike 5 täiendamisega antakse aktsionärile õigus nõuda, et talle antakse talle erikontrolli aruande ärakiri. See on vajalik aktsionärile oma õiguste teostamiseks.

Paragrahvi 332 muutmise

Paragrahvi 332 lõike 4 täiendamisega antakse aktsionärile õigus nõuda, et talle antakse talle majandusaasta aruande ärakiri. See on vajalik aktsionärile oma õiguste teostamiseks.

Seadustiku täiendamine §-ga 363¹¹

Äriseadustikus on praegu reguleeritud vaid põhiaktsionäri õigus algatada aktsiate väikeaktsionäridelt ülevõtmise menetlus. Paragrahvi 363¹ lg 1 näeb ette, et aktsionäri taotlusel, kelle aktsiatega on esindatud vähemalt 9/10 aktsiaseltsi aktsiakapitalist (põhiaktsionär), võib aktsionäride üldkoosolek otsustada aktsiaseltsi ülejäänud aktsionäridele (vähemusaktsionärid) kuuluvate aktsiate ülevõtmise põhiaktsionäri poolt õiglase rahalise hüvitise maksmise vastu.

Sellele vastupidist menetlust ehk *sell-out*i äriseadustik praegu ette ei näe. See tähendab, et vähemusaktsionäril ei ole õigust nõuda, et enamusaktsionär otsustaks ülevõtmise ja omandaks vähemuse aktsiad õiglase hinna eest. Samas on *sell-out* õigus väikeaktsionäride jaoks olemas väärtpaberituruõiguslikul ülevõtmisel (VPTS § 182²), äriühingute ühinemisel ja jagunemisel § 404 lg 1 ja § 448 lg 1) ning aktsiaraamatupidaja vahetumisel (§ 233³ lg 3).

Seega on aktsiate ülevõtmine äriseadustikus praegu ette nähtud enamuse otsustusõigusena, mitte aga vähemuse nõudeõigusena ehk siis ülevõtmise otsustamisel saab enamusaktsionär valida, kas ta jätkab koos väikeaktsionäridega või ostab nad välja. Selles olukorras on õiglane ja vähemuse huvidega arvestav, kui vähemusaktsionäridele antakse samamoodi nende aktsiate väljaostmise nõudeõigus. Enamusaktsionär ei pruugi vähemusaktsionäre välja osta soovida, sest kui aktsiad on killustunud

mitmete väikeaktsionäride vahel, kellel ühelgi ei ole üle 10% aktsiatega esindatud häältest, ei saa ükski väikeaktsionär üksi nagunii ühingujuhtimisel kaasa rääkida ja tema osalus on sisuliselt mittelikiidne.

Paragrahvi 363¹¹ lisamisega viiakse äriseadustikku sisse §-des 363¹–363¹⁰ sätestatud aktsiate ülevõtmismenetlusele vastupidine menetlus ja nähakse ette vähemusaktsionäri õigus nõuda ülevõtmisolekorras, et enamusaktsionär võtaks tema aktsiad üle.

Paragrahvi 363¹¹ kohaselt on vähemusaktsionäril, kelle suhtes põhiaktsionäril on õigus teostada § 363¹ lõikes 1 sätestatud õigust ja võtta aktsiad rahalise hüvitise eest üle, õigus nõuda põhiaktsionäri talle kuuluvate aktsiate omandamist õiglase hinnaga. Seega kui on tekkinud olukord, kus ühe aktsionäri (§ 363¹ lg 1 mõttes põhiaktsionäri) aktsiatega on esindatud vähemalt 9/10 aktsiaseltsi aktsiakapitalist ja aktsionäride üldkoosolek võib võtta vastu otsuse võtta vähemusaktsionäridele kuuluvad aktsiad üle, kuid põhiaktsionär ei algata ülevõtmist, on vähemusaktsionäril õigus nõuda aktsiate ülevõtmist.

Õiglase hüvitise suuruse määramisele kohaldatakse vastavalt samu põhimõtteid, mida kohaldatakse põhiaktsionäri algatatud ülevõtmismenetluses.

Lähemalt on selle muudatuse vajadust käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 9.4.3.1. ja järeldused on ära toodud punktis 9.5.

Paragrahvi 364 muutmise

Muudatuse eesmärk on vältida kordust tsiviilseadustiku üldosa seaduse §-s 39 sätestatud juriidilise isiku lõpetamise alustega. Eeltoodust tulenevalt muudetakse sätet selliselt, et sellest jäetakse välja lõpetamisaluste loetelu ning sätestatakse, et aktsiaselts lõpetatakse tsiviilseadustiku üldosa seaduse §-s 39 sätestatud alustel.

Paragrahvi 366 muutmise

Paragrahvi 366 lg 1 p 1 muutmise eesmärgiks on välistada sundlõpetamise aluste hulgast olukord, kus aktsionärid ei ole võtnud vastu otsust äriühingu lõpetamise kohta olukorras, kus põhikirja alusel oli sellekohase otsuse vastuvõtmine kohustuslik. Põhikiri on käsitletav mitmepoolse tehinguna ning vabatahtlikult võetud lõpetamise kohustuse rikkumine ei peaks viima mitte ühingu sundlõpetamiseni, vaid andma ühingusiseselt õiguse nõuda kohustust rikkuvalt liikmelt kohustuse täitmist (tahteavalduse tegemist) või kahju hüvitamist. Sundlõpetamise aluseks peavad olema üksnes need alused, mis teenivad eesmärki tagada õiguskäibest selliste juriidiliste isikute kõrvaldamine, mille tegevus või struktuur riivab olulist ühinguvälist avalikku huvi ning mille puhul muud meetmed avaliku huvi kahjustamise lõpetamiseks ei ole andnud tulemusi, st puudused on kas kõrvaldamatud või jäetakse sundlõpetamise otsustamisele eelnevas hoiatusmenetluses kõrvaldamata. Ka Riigikohtu praktikas on viidatud, et äriühingu sundlõpetamine on äärmuslik abinõu, millega kaasnevad rasked õiguslikud tagajärjed (RKTko 3-2-1-153-12 p 10). Eeltoodust tulenevalt ei ole põhjendatud lugeda sundlõpetamise alusteks neid aluseid, mis tulenevad juriidilise isiku sisemises organisatsioonis sõlmitud kokkulepetest, eelkõige põhikirjas või ühingulepingus ettenähtud juhtudest.

Lõike 2 muutmise eesmärk on ühtlustada kapitaliühingutes sundlõpetamise avalduse kohtule esitama õigustatud isikute ringi. Nimetatud isikute ringi täiendatakse nõukogu liikmetega, kellel on samuti õigus esitada aktsiaseltsi sundlõpetamiseks kohtule avaldus. Juriidilise isiku sundlõpetamiseks peaksid olema õigustatud esitama avalduse kohtule muuhulgas juriidilise isiku kõigi organite liikmed, sh nõukogu iga liige. Vt ka TüS § 76 lg 2 1. lause.

Paragrahvi 367 lg 3 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 367 lg 3 on pakutud muuta sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega nii, et lõpetamise kanne registris ei oleks konstitutiivne, vaid deklaratiivne. Sundlõpetamise kanne ei peaks samuti olema konstitutiivne, vaid sellele peaks saama tugineda sarnaselt teiste kannetega, tagades nii suurema käibekindluse registrit usaldavatele isikutele.

Paragrahvi 379 täiendamine

Paragrahvi 379 lõike 2¹ lisamisega välistatakse likvideeritava aktsiaseltsi vara jaotamise ajalise (2-kuu pikkune) piirangu, mis seondub lõppbilansi ja vara jaotusplaani osanikele tutvumiseks esitamisega, kohaldumine aktsiaseltsile, millel on üksnes üks aktsionär või kui lisaks temale on aktsionäriks aktsiaselts ise. Ainuaktsionäri aktsiaseltsi, samuti aktsiaseltsi puhul, milles lisaks ühele aktsionäriks

on aktsionäriks veel aktsiaselts ise, puudub sellisel piirangul sisuline väärtus, kuna puudub aktsionäride täiendav kaitsevajadus.

Paragrahvi 381 muutmise

Lõikes 1 kavandatavate muudatusega täpsustatakse tingimusi, mille esinemisel ei või likvideerimise lõppemisel ühingu registrist kustutada. Muudatuse kohaselt peavad ühingu kustutamiseks registrele avalduse esitavad likvideerijad kinnitama muuhulgas seda, et ei esine muid seadusest tulenevaid takistusi ühingu registrist kustutamiseks. Muude seadusest tulenevate piirangutena tuleb silmas pidada eelkõige tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 45 lg-s 1.1 sätestatud nõuet, mille ei või registrist kustutada eraõiguslikku juriidilist isikut, kes osaleb menetlusosalisena mõnes käimasolevas kohtumenetluses või vahekohtumenetluses ja registrist kustutamine takistaks seda menetlust.

Sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega on § 381 lg-t 2 täiendatud võimalusega taastada aktsiaselts registris pärast kustutamist mitte üksnes likvideerimiseks, vaid võimaldada ka jätkata tegevust, kui aktsiaselts seda ise soovib. St registrist kustutamine ei peaks olema alati pöördumatu. Selliselt muudetakse kogu likvideerimisprotsessi paindlikumaks ja tagatakse suurem vabadus aktsiaseltsidele korraldada ise oma tegevuse jätkamist.

Paragrahvi 382 muutmise

Paragrahvi 382 lg 1 muudatusega nähakse ette, et kui likvideerijad ei ole likvideeritud äriühingule dokumentide hoidjat määranud, siis määrab selle igal juhul kohus. Likvideeritud äriühingu likvideerimise asjaolude kontrollimiseks peab huvitatud isikule olema tagatud võimalus leida registri kaudu isik, kelle vastutaval hoiul on likvideeritud äriühingu dokumendid. Hetkel kehtiva regulatsiooni kohaselt määrab kohus dokumentide hoidja vajaduse korral.

Lõike 2 muudatusega nähakse ette, et likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja kohta tuleb äriregistrisse kanda ka dokumentide hoidja e-posti aadress. See peab lihtsustama likvideeritud äriühingu dokumentide hoidjaga kontakti leidmist.

Lõike 4 muudatusega täpsustatakse likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvumiseks õigustatud isikute ringi ja tutvumise võimalusi. Muudetakse senist põhimõtet, mille kohaselt oli huvitatud isikul likvideeritud ühingu dokumentidega tutvumiseks vajalik igal juhul pöörduda kohtu poole. Dokumentidega tutvumiseks tuleb huvitatud isikul esmaselt pöörduda likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja poole ning põhjendada õigustatud huvi olemasolu. Kui dokumentide hoidja keeldub võimaldamast likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvuda, siis jääb huvitatud isikul võimalus pöörduda hagita menetluses avaldusega kohtu poole. Muudatusega sätestatakse ka tähtajad, mille jooksul on huvitatud isikul õigus hagita avaldusega kohtu poole pöörduda. Sarnaselt muude teabe andmisest keeldumise juhtudele (vt analoogia korras § 166 lg 3) on võimalik seda õigust kasutada kahe nädala jooksul arvates keeldumise saamisest või nelja nädala jooksul alates taotluse esitamisest, kui sellele ei ole vastatud.

Paragrahvi 384 muutmise

Paragrahvi 384 lõike 1 muudatusega lihtsustatakse filiaali mõistet. Kehtiva õiguse järgi on filiaali äriregistrisse kandmise eelduseks see, et välismaa äriühing soovib Eesti oma nimel pakkuda kaupu või teenuseid. Selline eeldus on aga problemaatiline, kuna filiaali registrisse kandmise avaldus on sarnaselt kõigi teiste kandeavaldustega ühepoolne tahteavaldus ning kandeavalduse läbivaatamisel puudub registripidajal õigus kontrollida, mida soovib välismaa äriühing teha. Lisaks ei ole kehtivas õiguses filiaali mõiste juures arvestatud, et ELTL artikkel 49 nimetab asutamisvabadusena ka õigust juhtida äriühingut välismaalt, kusjuures see võib toimuda ka filiaali kaudu. Kuna kehtivas õiguses ei ole juhtimist filiaali mõiste juures nimetatud, võib siin olla ka teatud vastuolo EL õigusega. Lisaks võib kehtiva õiguse tekstist jääda mulje, nagu oleks filiaali registrisse kandmine eelduseks sellele, et välismaa äriühing saab Eestis tegutseda. Arvestades EL õiguse aluspõhimõtteid ei saa piiriülesele tegutsemisele selliseid piiranguid kehtestada. Samuti on tegevuskoha määramine paljudel juhtidel keeruline, kui mitte võimatu, seda näiteks olukorras, kui teenuseid osutatakse internetis.

Muudatuses on nähtud ette, et filiaali registrisse kandmisele puuduvad materiaalsed eeldused. Kui välismaa äriühing esitab filiaali registrisse kandmise avalduse, kontrollib registripidaja üksnes seaduses sätestatud formaalsete eelduste täitmist. See ei too kaasa registripraktika muutmist, kuna ka seni on

registripidaja vastavaid kandeavaldusi selliselt menetlenud. Samuti kõrvaldatakse muudatusega võimalik kahtlus, et kehtiv õigus on EL õigusega vastuolus.

Täpsemalt on filiaali mõistega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 12.2.3, 12.4.1 ja 12.5.

Paragrahvi 388 muutmine

Eelnõuga muudetakse § 388 teist ja viiendat lõiget. Teise lõike muudatusega nähakse ette senistega võrreldes erinevad nõuded välismaa äriühingu majandusaasta aruande avalikustamisele. Kehtiv õigus näeb ette põhimõtte, et filiaal peab esitama äriregistrile välismaa äriühingu majandusaasta aruande ja filiaali kohta eraldi aruannet ei koostata. Olukorras, kus välismaa äriühing ei pea talle kohaldatava õiguse järgi aruannet koostama või avalikustama, näeb kehtiv õigus ette, et vastav aruanne tuleb siiski koostada ja avalikustada. See kohustus ei laiene Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi äriühingutele. Seega kohustab kehtiv õigus muude riikide äriühinguid, millel on Eestis filiaal, koostama ja avalikustama Eesti äriregistris enda majandusaasta aruande isegi juhul, kui seda ei nõua neile äriühingutele kohaldatav õigus. Eesti õigusega ei saa aga vastavat kohustust välismaa äriühingule panna, vaid seda saaks teha üksnes sellele äriühingule kohaldatava maa õigusega.

Muudatusega on nähtud ette, et olukorras, kus välismaa äriühing ei ole kohustatud enda majandusaasta aruannet avalikustama, tuleb koostada majandusaasta aruanne filiaali kohta. Selline aruanne on olemuselt sarnane Eesti äriühingute aruannetega ja kajastab filiaali majandustegevust.

Viienda lõike muutmine on seotud teise lõike muutmisega. Kehtivas seaduses on nähtud ette, et äriregistrile esitatav välismaa äriühingu majandusaasta aruanne peab olema koostatud vastavalt Eestis kehtivale raamatupidamistavale, v.a kui tegu on Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi või OECD liikmesriigi äriühinguga. Seega kehtestab Eesti õigus välismaa äriühingu majandusaasta aruande sisunõuded, mis on aga vastuolus direktiivi 2017/1132 artikliga 31, mille kohaselt tuleb välismaa äriühingu majandusaasta aruanne koostada selle õiguse alusel, mida kohaldatakse välismaa äriühingule. Muudatusega see vastuolu kõrvaldatakse ning seaduse teksti muudetakse selliselt, et sellega nähakse ette Eesti raamatupidamistava kohaldamise üksnes aruandele, mille peab äriregistrile esitama filiaal juhul, kui puudub kohustus esitada äriregistrile välismaa äriühingu majandusaasta aruanne.

Täpsemalt on filiaali mõistega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 12.2.3, 12.4.3 ja 12.5.

Paragrahvi 390 muutmine

Kehtiv §-i 390 kolmas lõige näeb ette põhimõtte, et pärast filiaali registrist kustutamist võib välismaa äriühing jätkata Eestis tegevust üksnes juhul, kui ta kannab registrisse uue filiaali. Lisaks on ette nähtud, et kui filiaal on registrist kustutatud võlausaldaja taotlusel, võib uue filiaali registrisse kanda üksnes juhul, kui võlausaldaja nõue on rahuldatud või kui võlausaldaja annab selleks nõusoleku.

Muudatusega see lõige tühistatakse. Muudatus on seotud filiaali mõiste muutmisega (§ 390 lg 1). Seni kehtiv piirang ei ole kooskõlas põhimõttega, et välismaa äriühing võib tegutseda Eestis ka filiaali registrisse kandmata. Lisaks on küsitav, kas võimalus piirata EL liikmesriigi äriühingu filiaali registrisse kandmist on kooskõlas asutamisevabadusega.

Paragrahvi 390 neljandas lõikes on praegu nähtud ette, et enne filiaali registrist kustutamist tuleb viia läbi selle likvideerimine. Selline kohustus ei ole põhjendatud, kuna filiaal ei ole iseseisev õigussubjekt ning kui filiaali kaudu tehakse mingeid tehinguid, siis on nende tehingute pooleks välismaa äriühing. Filiaali registrisse kandmise peamine eesmärk on anda välismaa äriühingule võimalus enda avalikustamiseks Eestis äriregistri kaudu. Filiaali registrist kustutamine ei avalda mingit mõju tema kaudu tehtud tehingutele. Arvestada tuleb ka sellega, et likvideerimismenetlus toob endaga kaasa täiendavaid kulusid, samuti võtab see aega.

Muudatusega on välismaa äriühingule siiski antud võimalus otsustada viia filiaali likvideerimine läbi ja määrata likvideerijad. Muudatusega nähakse ette võimalus kanda äriregistrisse likvideerijad sama korras, kui on ette nähtud osaühingus (§ 208). Esmase avalduse likvideerija registrisse kandmiseks esitab filiaali juhataja. Kui filiaali likvideerimine otsustatakse läbi viia, kohalduvad likvideerimismenetlusele TsÜS-i vastavad sätted.

Täpsemalt on filiaali mõistega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 12.2.3, 12.4.4 ja 12.5.

IX. osa. ÜHINEMINE, JAGUNEMINE JA ÜMBERKUJUNDAMINE

31. peatükk. ÜHINEMINE

Eelnõuga seadustiku IX osas tehtavatest muudatustest on suurem osa muudatusi seotud sellega, et eelnõuga nähakse ette kaotada enamus reorganiseerimispiirangutest. Nimelt kehtivas regulatsioonis on ühinemine, jagunemine ja ümberkujundamine lubatud ainult seaduses ette nähtud juhtudel, mida põhjendatakse õiguskäibe kaitse vajadusega, kuivõrd üldjuhul kaasneb reorganiseerimisega juriidilise isiku lõppemine ilma likvideerimismenetluseta.

Ühinguõiguse revisjoni töörühm on aga jõudnud järeldusele, et nii ulatuslikud piirangud pole põhjendatud ja võrdlusriikide eeskujul tuleks lubada reorganiseerimine ka erinevat liiki juriidiliste isikute vahel. Eelkõige puudutab muudatus tulundusühistute ja mittetulundusühingute ühinemist ja jagunemist.

Eelnõu kohaselt lubatakse erinevalt varasemast regulatsioonist tulundusühistute ühinemine ja jagunemine ka juhtudel, kui teised ühinemisel või jagunemisel osalevad ühingud on äriühingud või mittetulundusühingud. Eelnõus on lähtutud kehtiva regulatsiooni loogikast ehk tulundusühistute spetsiifilised sätted on lisatud vastavatesse eriosadesse.

Tulundusühistutele sarnased reorganiseerimisõigused on antud ka mittetulundusühingutele, kuid vastavad muudatused sisalduvad suuresti MTÜS eelnõus. Käesoleval ÄS-i eelnõus on mittetulundusühingute reorganiseerimispiirangute kaotamise alusel muudetud äriühingute ühinemist ja jagunemist puudutavaid sätteid, et need oleksid kooskõlas olukordadega, kus reorganiseerimises osaleb teiselt poolt mittetulundusühing.

Vähesel määral on ÄS-i ümberkujundamist puudutavaid sätteid muudetud ka tulenevalt asjaolust, et lubatud on sihtasutuse ümber kujundamine.

Paragrahvi 391 muutmise

Paragrahvi muutmise on seotud MTÜS § 56 tehtavate muudatustega, mille eesmärk on anda mittetulundusühingutele võrreldes kehtiva regulatsiooniga õigus ühineda ka äriühinguga. Analüüsi tulemusel jõuti järeldusele, et piirang, millega lubati mittetulundusühingutel ühineda ainult mittetulundusühingutega, pole põhjendatud. Vt piirangute kaotamise analüüsi ka analüüs-kontseptsiooni punkti 13.5.2.

Kavandatavas regulatsioonis on siiski toodud piirang, et mittetulundusühing võib ühinemisel äriühingutega osaleda vaid ühendatava ühinguna. Eelnõu sätestab lisaks, et kui mittetulundusühingu ja äriühingu ühinemisel asutatakse uus ühing, võib uueks ühinguks olla ainult äriühing. Seega on mittetulundusühingu ühinemine äriühingutega lubatud ainult juhul, kui sellise ühinemise käigus ühinemisel osalev mittetulundusühing registrist kustutatakse.

Lõiget 5 on läbivaldt täiendatud sõnaga „liikmed“, et see oleks kooskõlas olukorraga, kus ühendatavaks ühinguks on mittetulundusühing, millel on liikmed, mitte osanikud või aktsionärid.

Lõikes 6 on kustutatud täiend „kui seaduses pole sätestatud teisiti“, sest eelnõu kohaselt on sisuliselt lubatud kõikvõimalikud äriühingute vahelised ühinemised.

Paragrahvi 392 muutmise

ÄS § 392 lg 1 muutmise ja lg 6 lisamise eesmärgiks on anda ühinemisel osalevatele ühingutele õigus määratleda ühinemislepingus ühinemise jõustumise aeg ehk aeg, millal ühinemine tuleks äriregistrisse kanda. Selline võimalus ette nähtud direktiivis 2017/1132/EL artiklis 103. Selline muudatus võimaldaks ühinevatel ühingutel selgelt paremini planeerida ühingute tegevust reorganiseerimismenetluse kestel ning looks täiendavat menetluslikku selgust ka erinevate lubade ja registreeringute edasi kehtimise osas, mis reorganiseerimismenetluses osalevale ühingule on väljastatud. Lõikes 6 sätestatav piirang on vajalik, kuivõrd äriregistriil on aega kuni 5 tööpäeva avalduse menetlemiseks.

Lõike 5 muutmise eesmärk on anda võimalus tingimuslikult sõlmitud ühinemislepingus endas ette näha lühem aeg, mille jooksul peab olema tingimus saabunud ja pärast mida saab ühinemislepingu pool selle

üles öelda. Nimetatud muudatuse aluseks on Saksa õiguses olemasolev sarnane võimaluse (UmwG § 7).

Paragrahvi 400 muutmine

Paragrahvi 400 lg 1 muutmise eesmärk on täpsustada ühinemisavalduse esitamisele eelneva ooteperioodi rakendamise vajadust. Nimelt viitab § 400 lg 1, et ühinemisavalduse võib esitada ühe kuu möödumisel ühinemisotsuse vastuvõtmisest, kuid teatud juhtudel ei ole ühinemisotsuse vastuvõtmine ühegi ühinemisel osaleva ühingu poolt vajalik. Kuivõrd seaduse tõlgendamise teel on jõutud järeldusele, et § 400 lõikes 1 nimetatud tähtaeg on ette nähtud ühinemisotsuse vaidlustamise võimaluse tõttu, on vastavat sätet täiendatud selliselt, et ühinemisotsuse puudumise korral ei tule vastavat tähtaega järgida.

Paragrahvi 400 lg 5 ja lg 6 lisamise eesmärgiks on aruandluskohustuste rikkumisega seotud kuritarvituste vähendamine. Kehtivas seaduses ei ole omavahel seotud ühingu aruandluskohustuse täitmine ja ühingu ühinemise registrisse kandmine. Samas on praktikas väga levinud juhtumid, mil reorganiseerimist kasutatakse selleks, et vabaneda ühingutest, mis ei ole täitnud kohaselt enda kohustusi aruandluse pidamisel ja soovitakse sellise aruandluse koostamisest läbi reorganiseerimismeetmete kasutusele võtmise hoiduda. Kavandatava muudatuse eesmärk on ära hoida situatsioon, kus eelnev on võimalik. Nimelt seob kavandatav lõige 5 ühinemise registrisse kandmise äriregistri seaduse §-ga 65 lg 1 (kehtiv § 60 lg 1) ja näeb ette protseduuri, et kui registripidaja on andnud ühendatavale ühingule teate majandusaasta aruande esitamiseks, ei kanta ühinemist enne registrikaardile, kui aruanne on esitatud või kui selle mitteesitamise kohta on esitatud mõjuv põhjus. Muudatuse eesmärgiks on samuti motiveerida ühinguid oma aruandluskohustust täitma.

Kavandatav lõige 6 seob ühinemise registrisse kandmise äriregistri seaduse §-ga 65 lg 3 (kehtiv § 60 lg 3). See on ette nähtud olukorraks, kui ühing alustab reorganiseerimismenetlust etapis, kui registripidaja on Ametlikes Teadaannetes avaldanud teadaande, et ühing on jätnud täitmata oma majandusaastaruande esitamise kohustuse ja kutsunud võlausaldajaid üles teatama oma nõuetest äriühingu vastu ja taotlema likvideerimismenetluse läbiviimist kuue kuu jooksul. Lõige 6 eesmärk on siinkohal kaitsta võlausaldajaid, et nimetatud perioodi jooksul ei oleks võimalik ühingu reorganiseerimise käigus kaotada. Nimelt on ette nähtud, et ühinemine kantakse registrisse alles juhul, kui likvideerimismenetluse algatamiseks ette nähtud tähtaeg on möödunud. Likvideerimismenetluse algatamisel võlausaldaja nõudel jäetakse ühinemine registrisse kandmata.

Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 13.5.6.

Paragrahvi 403 lg 3 muutmine

Täpsustus on vajalik tulenevalt ÄS § 412 lg 5 ja § 421 lg 6 muudatustest. Vaata selles osas vastavate sätete seletuskirja.

Paragrahvi 404 muutmine ja täiendamine

Lõikes 4 on lisatud viited tulundusühistule kui ühendavale ühingule ja selle liikmele.

Lõikes 6 tehtud muudatus on samuti vajalik tulenevalt sellest, et ühinemisotsusega võib olla mittenõustunud ka tulundusühistu või mittetulundusühingu liige, kes sellisel juhul saab oma liikmelisuse üle anda (kehtiv seadus viitab ainult osa või aktsia võõrandamisele) ja seda sõltumata liikmesuse üleandmispiirangutest.

Lõige 7 lisamise osas vt ÄS § 448 lg 7 lisamise seletust.

Paragrahvi 412 täiendamine

Lõike 5 lisamise eesmärgiks on lihtsustada ühinemist olukorras, kus ühendatava ühingu ainus osa kuulub ühendavale ühingule või tulundusühistule. Nimelt ei ole sellises olukorras praktilist tähendust § 392 lg 1 p-s 1¹ kuni 5 viidatud andmetel ning need ei ole asjakohased. Nimetatud punktide ühinemisotsusesse mittelisamine lihtsustab ühinemismenetlust.

Paragrahv 413 muutmine

Paragrahvi 413 lõike 4 täiendamine sõnaga „liikmelisus“ on tingitud eelnõuga üldiselt tehtavast muudatusest, mille kohaselt saavad ühinemisel osaleda ka liikmelisusel põhinevad ühingud.

Paragrahvi 414 muutmine

Paragrahvi 414 on läbivalt täiendatud sõnaga „liikmed“, kuna ühendatavaks ühinguks võib olla ka liikmelisusel põhinev juriidiline isik.

Paragrahvi 418 muutmine

Kehtivas seaduses on segadusttekitav regulatsioon aktsiaseltsi ühinemisel ja jagunemisel audiitorkontrolli teostamise vajalikkuse osas. Nimelt lubavad ühinemise ja jagunemise üldosa sätted § 394 lg 2 ja § 437 lg 2 teatud juhtudel audiitorkontrolli ära jätta, kuid § 418 ja § 462 viitavad justkui oleks aktsiaseltside puhul audiitorkontroll alati vajalik. Selguse huvides on tehtud nii § 418 kui ka § 462 osas viide vastavale üldosa sättele, mis näeb ette võimalused audiitorkontroll siiski teatud juhtudel ära jätta.

Paragrahvi 419 muutmine

Paragrahvi 419 lg 3 kohaselt tuleb aktsionäridele teatud juhtudel avalikustada ka vahebilanss, kuid § 419 lg-s 1 ei ole seda märgitud. Selguse huvides on täiendatud § 419 lg 1 loetelu punktiga 5, et muuta seda õigusselgemaks.

Paragrahvi 421 täiendamine

Lõike 6 lisamise eesmärgiks on lihtsustada ühinemist olukorras, kus ühendatava aktsiaseltsi kõik aktsiad kuuluvad ühendavale ühingule või tulundusühistule. Nimelt ei ole sellises olukorras praktilist tähendust § 392 lg 1 p-s 1¹ kuni 5 viidatud andmetel ning need ei ole asjakohased. Nimetatud punktide ühinemisotsusesse mittelisamine lihtsustab ühinemismenetlust.

Paragrahvi 422 muutmine

Lõiget 4 on täiendatud sõnaga „liikmelisus“ kuivõrd ühendatavaks ühinguks võib olla ka liikmelisusel põhinev juriidiline isik.

Paragrahvi 423 muutmine

Paragrahvi on täiendatud sõnadega „liikmetele“ ja „liikmelisus“, kuna ühendatavaks ühinguks võib olla ka liikmelisusel põhinev juriidiline isik.

Paragrahvi 426 muutmine

Kehtiv seadus lähtub eeldusest, et muu äriühingu kui aktsiaseltsi puhul ei ole võimalik vahetusvõlakirjade ja eriliigiliste aktsiatega sarnaste eriliigiliste osade loomine. See ei vasta enam kehtivale õigusele. Sellest tulenevalt on täiendatud ÄS § 426 lg-t 1 ja 2, viimaks neid kooskõlla 01.07.2015 jõustunud muudatustega, millega nähakse ka osaühingu osas ette võimalus vahetusvõlakirjade välja laskmiseks ja eelisaktsiatega sarnaste eriliigiliste osade loomiseks.

Paragrahvi § 427⁵ muutmine

Sarnaselt registrist kustutamise muudatusettepanekutega on tehtud ettepanek jätta seadusest välja MTA eriõigus blokeerida äriühingute ühinemine (§ 427⁵ lg 2). MTA on sarnane võlausaldaja kõigi teistega ja peaks oma õigusi ka sarnaselt kaitsma. Puudub vajadus hakata MTA nõusolekut kuidagi eraldi taotlema.

Paragrahvi 428 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi lõiget 1 on täiendatud, et lubada tulundusühistu ühinemine mistahes äriühingu ja mittetulundusühinguga.

Lõige 2 on ette nähtud juhtudeks, kui ühendava tulundusühistu põhikirja tuleb ühinemise tõttu muuta. Eelkõige võib selline olukord tekkida, kui tulundusühistu ühendab endaga teist liiki ühingu ning ühinemise tõttu on vaja muuta nt osamaksu puudutavaid sätteid. Siis ei tohiks olla lubatud olukord, kus ühinemine kantakse juba registrisse, kuid ühendava tulundusühistu põhikiri ei vasta enam tegelikkusele.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 429¹

Lisatava paragrahvi eesmärk on sätestada tulundusühistu ühinemislepingu erisused võrreldes ühinemislepingu üldise sättega (ÄS § 392). Lõige 1 täpsustab üldosa paragrahvis sisalduvat asendussuhte määramise kohustust. Lõige 2 näeb ette, et väljastatavate osade puhul tuleb arvestada, et ühinemise käigus üle antavast varast peab piisama väljastatavate osade eest tasumiseks, arvestades iga liikme osalust ühendatavas ühingu.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 431¹

Paragrahvi 431¹ eesmärk on täpsustada ÄS § 404 tulundusühistute puhul. Selgitatav säte seostub samuti §-ga 321¹. Sätete eeskujuks on Saksa UmwG § 90 ja § 93. Paragrahv 404 näeb ette regulatsiooni olukorraks, kui ühinevad eri liiki ühingud ning annab sellisel juhul ühendatava ühingu osanikule võimaluse loobuda ühendava ühingu osast st nõuda osaluse omandamist ühendava ühingu poolt. Kuivõrd tulenevalt eelnõu muudatustest võib nüüd ühendavaks ühinguks olla ka tulundusühistu, on vajalik erisäte.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 432¹

Paragrahvi 432¹ eesmärgiks on täiendada §-i 431¹ ja täpsustada lahkuvale liikmele hüvitise määramise põhimõtteid, mis lähtuvad kehtivast regulatsioonist (vt selles osas § 404).

Paragrahvi 435 muutmise ja täiendamine

Paragrahvi 435 lg 1 täiendamine punktiga 1¹ on tingitud sellest, et kehtiva seaduse jagunemise regulatsiooni juures on puudu nõue kajastada jagunemislepingus kokkulepet selles osas, mille kohaselt antakse üle jagunemise käigus jaguneva ühingu vara üle omandavale ühingu omandava ühingu liikmelisuse, osade või aktsiate vastu. Tegemist on keskse jagunemislepingu kokkuleppega, mis peab selles alati kajastuma (vt ühinemislepingu osas § 392 lg 1 p 12).

Paragrahvi 435 lg 1 täiendamine punktiga 8¹ ja paragrahvi täiendamine lõikega 5 on kantud eesmärgist anda jagunemisel osalevatele ühingutele õigus määratleda jagunemislepingus jagunemise jõustumise aeg ehk aeg, millal jagunemine tuleks äriregistrisse kanda. Selline võimalus ette nähtud direktiivis 2017/1132/EL artiklis 149. Selline muudatus võimaldaks jagunemisel osalevatel ühingutel selgelt paremini planeerida ühingute tegevust reorganiseerimismenetluse kestel ning looks täiendavat menetluslikku selgust ka erinevate lubade ja registreeringute edasi kehtimise osas, mis reorganiseerimismenetluses osalevale ühinguks on väljastatud. Lõikes 5 sätestatav piirang on vajalik, kuivõrd äriregistril on aega kuni 5 tööpäeva avalduse menetlemiseks.

Paragrahvi 435 lg 4 muutmise eesmärk on anda võimalus tingimuslikult sõlmitud jagunemislepingus endas ette näha lühem aeg, mille jooksul peab olema tingimus saabunud ja pärast mida saab jagunemislepingu pool selle üles öelda.

Paragrahvi täiendamine lõikega 6 on tingitud eesmärgist lihtsustada jagunemist olukorras, kus omandava ühingu ainsaks osanikuks või aktsionäriks on jagunev ühing või mille ainsaks osanikuks või aktsionäriks juba on jagunev ühing. Nimelt ei ole sellises olukorras praktilist tähendust § 435 lg 1 p-s 1¹ kuni 5 viidatud andmetel ning need ei ole asjakohased. Nimetatud punktide jagunemisotsusesse mittelisamine lihtsustab jagunemismenetlust.

Paragrahvi 440 täiendamine

Paragrahvi 440 täiendamine lõikega 1¹ kannab eesmärki täpsustada jagunemisotsuse vastuvõtmise eeldusi. Lõige näeb ette, et sõltumata jagunemisotsuse vastu võtmiseks seaduses või põhikirjas ette nähtud häälteenamuse nõudest, on jagunemisotsuse vastu võtmiseks vajalik nende jaguneva ühingu osanike või aktsionäride poolthäääl, kes ei saa omandava ühingu osanikeks või aktsionärideks.

Paragrahvi 443 täiendamine

Sarnaselt ühinemisega, kasutatakse praktikas tihtipeale ka jagunemist selleks, et vabaneda ühingutest, mis ei ole täitnud kohaselt enda kohustusi aruandluse pidamisel ja soovitakse sellise aruandluse koostamisest läbi reorganiseerimismeetmete kasutusele võtmise hoiduda. Seetõttu on sarnaselt § 400 lg-tega 5 ja 6 kavandatud § 443 lg-d 4 ja 5, mille eesmärk on siduda jagunemise registrisse kandmine vastavalt äriregistri seaduse §-ga 65 lg 1 ja 3 (kehtiv § 60 lg 1 ja 3).

Sättesse lisatava lõike 4 protseduur näeb ette, et kui registripidaja on andnud jagunevale ühingule teate majandusaasta aruande esitamiseks, ei kanta jagunemist omandavate ühingute registrikaardile enne, kui aruanne on esitatud või kui selle mitteesitamise kohta on esitatud mõjuv põhjus. Muudatuse eesmärgiks on samuti motiveerida ühinguid oma aruandluskohustust täitma. Lõige 5 on ette nähtud olukorraks kui ühing alustab reorganiseerimismenetlust etapis, kui registripidaja on Ametlikes Teadaannetes avaldanud teadaande, et ühing on jätnud täitmata oma majandusaastaruande esitamise kohustuse ja kutsunud võlausaldajaid üles teatama oma nõuetest äriühingu vastu ja taotlema likvideerimismenetluse läbiviimist kuue kuu jooksul.

Lõike 5 eesmärk on kaitsta võlausaldajaid, et nimetatud perioodi jooksul ei oleks võimalik ühingu reorganiseerimise käigus kaotada. Nimelt on ette nähtud, et jagunemine kantakse registrisse alles juhul, kui likvideerimismenetluse algatamiseks ette nähtud tähtaeg on möödunud. Likvideerimismenetluse algatamisel võlausaldaja nõudel jäetakse jagunemine registrisse kandmata.

Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 13.5.6.

Paragrahvi 446 lg 3 muutmine

Kavandatava muudatuse eesmärk on täpsustada ja lihtsustada jagunemismenetlust olukorras, kus jagunemine toimub ühingusse, mille ainsaks osanikus või aktsionäriks juba on jagunev ühing.

Paragrahvi 448 muutmine ja täiendamine

Lõikes 4 on lisatud viited tulundusühistule kui omandavale ühingule ja selle liikmele.

Lõikes 6 tehtud muudatus on samuti vajalik tulenevalt sellest, et jagunemisotsusega võib olla mittenõustunud ka tulundusühistu või mittetulundusühingu liige, kes sellisel juhul saab oma liikmelisuse üle anda (kehtiv seadus viitab ainult osa või aktsia võõrandamisele) ja seda sõltumata liikmesuse üleandmispiirangutest.

Sättesse lisatava lg 7 mõtteks on laiendada §-s 448 sätestatud kaitset ka juhuks, mil jagunemisel omandava ühingu osaluste või aktsiate võõrandamise piirang on enam piiratud kui oli seda jagunevas ühingus. Sarnaselt on kaitset laiendatud ühinemise korral (vt § 404 lg 7 muudatust).

Paragrahvi 462 muutmine

Kehtivas seaduses on segadusttekitav regulatsioon aktsiaseltsi ühinemisel ja jagunemisel audiitorkontrolli teostamise vajalikkuse osas. Nimelt lubavad ühinemise ja jagunemise üldosa sätted § 394 lg 2 ja § 437 lg 2 teatud juhtudel audiitorkontrolli ära jätta, kuid § 418 ja § 462 viitavad justkui oleks aktsiaseltside puhul audiitorkontroll alati vajalik. Selguse huvides on tehtud nii AS § 418 kui ka AS § 462 osas viide vastavale üldosa sättele, mis näeb ette võimalused audiitorkontrolli siiski teatud juhtudel ära jätta.

Paragrahvi 470 muutmine

Kehtiv seadus lähtub eeldusest, et muu äriühingu kui aktsiaseltsi puhul ei ole võimalik vahetusvõlakirjade ja eriliigiliste aktsiatega sarnaste eriliigiliste osade loomine. See ei vasta enam kehtivale õigusele.

Sellest tulenevalt on täiendatud § 470 lg-t 1 ja 2, viimaks neid kooskõlla 01.07.2015 jõustunud muudatustega, millega nähakse ka osaühingu osas ette võimalus vahetusvõlakirjade välja laskmiseks ja eelisaktsiatega sarnaste eriliigiliste osade loomiseks.

Paragrahvi 472 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi lõiget 1 on täiendatud, et lubada tulundusühistu ühinemine mistahes äriühingu ja mittetulundusühinguga.

Eelnõuga paragrahvi lisatav lõige 2 on ette nähtud juhtudeks, kui ühendava tulundusühistu põhikirja tuleb ühinemise tõttu muuta. Eelkõige võib selline olukord tekkida, kui tulundusühistu ühendab endaga teist liiki ühingu ning ühinemise tõttu on vaja muuta nt osamaksu puudutavaid sätteid. Siis ei tohiks olla lubatud olukord, kus ühinemine kantakse juba registrisse, kuid ühendava tulundusühistu põhikiri ei vasta enam tegelikkusele.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 473¹

Lisatava paragrahvi eesmärk on sätestada tulundusühistu jagunemislepingu erisused võrreldes jagunemislepingu üldise sättega (§ 435). Lõige 1 täpsustab üldosa paragrahvis sisalduvat asendussuhte määramise kohustust. Lõige 2 näeb ette, et liikmele väljastatavate osade puhul tuleb arvestada, et jagunemise käigus üle antavast varast peab piisama väljastatavate osade eest tasumiseks.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 475¹

Vt selles osas § 431¹ seletust. Sarnane tulundusühistu liikme õiguste kaitse põhimõte kehtib ka jagunemise puhul.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 476¹

Vt selles osas § 432¹ seletust. Sarnased tulundusühistu liikmele makstava hüvitise suuruse leidmise põhimõtted kehtivad ka jagunemise puhul.

Paragrahvi 478 muutmine

Nagu ühinemise ja jagunemise osas, on kavandatava muudatusega plaanis kaotada ka ümberkujundamisele kehtivas regulatsioonis sätestatud piirangud. Kehtivas regulatsioonis on lubatud äriühingute ümberkujundamine ainult teist liiki äriühinguks. Tulundusühistute ümberkujundamine või tulundusühistuks ümberkujundamine pole lubatud. Analüüsi tulemusel on jõutud järeldusele, et sellised piirangud pole põhjendatud ja piiravad liialt ettevõtlusvabadust. Kehtiva regulatsiooni ja analüüsi kohta (sh võrdlusriikide regulatsiooni) vt täpsemalt analüüs-kontseptsiooni p 13.5.2. Erisusena tuleb välja tuua, et lubatud saab olema ka sihtasutuse ümber kujundamine teist liiki ühinguks.

Nimetatud piirangute kaotamise tõttu on muudetud § 478 lg 1, lubades äriühinguid ümber kujundada ka mittetulundusühinguks või sihtasutuseks. Teise lause kustutamisega antakse ka tulundusühistutele ümberkujundamise võimalus. Ümberkujundamise piirangute kaotamise tõttu on muudetud ka lõiget 2, kuna uus ühing võib olla liikmelisusel põhinev ühing või ühistu ning sihtasutus.

Paragrahvi 479 2 muutmine

Paragrahvi 479 lg 1 muutmine on vajalik, et selle sõnastus oleks kooskõlas olukorraga, kus ümberkujundamine toimub kaht eri liiki ühingu vahel ning asendussuhte määramine pole asjakohane. Seetõttu on täiendatud lõiget viidetega muudele võimalustele, kuidas isik saab uues ühingu osaleda.

Lõiget 2 on täiendatud sõnaga „liikmed“, et see oleks asjakohane ka liikmelisusel põhineva ühingu ümberkujundamisel.

Paragrahvi 480 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi lg 1, lg 2, lg 3, lg 4 ja lg 5 tehtud muudatused on läbivalt seotud sellega, et ümberkujundamisel võib osaleda ka liikmelisusel põhinev ühing või selleks võib ümber kujundada, seega on lisatud viited liikmetele ja liikmelisusele. Samuti on täiendatud asendussuhte kohta käivat lg 1 p 3, kuivõrd teatud juhtudel ei ole asendussuhte määramine asjakohane.

Lõike 7 täpsustab ümberkujundamise registrisse kandmise aja määramise reegleid.

Paragrahvi 481 muutmine

Lõigetes 1 kuni 3 kavandatavad muudatused on seotud sellega, et ümberkujundamisel võib osaleda ka liikmelisusel põhinev ühing või selleks võib ümber kujundada ning sellisel juhul pole asendussuhte määramine asjakohane.

Paragrahvi 482 muutmine

Kavandatav muudatus on seotud sellega, et ümberkujundamisel võib osaleda ka liikmelisusel põhinev ühing.

Paragrahvi 483 muutmine

Lõikes 3 on lisatud viited tulundusühistule ja mittetulundusühingule, mis võivad samuti osaleda ümberkujundamisel.

Paragrahvi 485 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi 485 lg 1 p 1 ja p 2 ning lg 3 kavandatavad muudatused on seotud sellega, et ümberkujundamisel võivad osaleda ka liikmelisusel põhinevad ühingud. Lõikes 3 ette nähtud muudatusega pannaks kõigile ümberkujundamisel osalevatele ühingutele kohustus sõltumata selle liigist, et juhatus või ühingut esindama õigustatud osanikud peavad avalduses kinnitama, et ümberkujundamisotsust pole vaidlustatud või see on rahuldamata jäetud.

Paragrahvi täiendamine lõigetega 6 ja 7 on tingitud eesmärgist motiveerida ümberkujundamisel olevaid ühinguid täitma enda aruandluskohustust. Sarnaselt ühinemise ja jagunemise regulatsiooni kavandatava muudatusega, on ka siin ümberkujundamise registrisse kandmise eeltingimuseks seatud, et ümberkujundatav ühing on täitnud äriregistri seaduse § 65 lg 1 ja 3 (kehtiv § 60 lg 1 ja 3) alusel esitatud nõuded. Kavandatava täienduse ja kehtiva regulatsiooni kohta vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 13.5.6.

Paragrahvide 486, 487 ja 488 muutmise

Nimetatud paragrahvide muudatused on läbivalt seotud sellega, et ümberkujundamisel võivad osaleda ka liikmelisusel põhinevad ühingud ning seega on lisatud viited liikmetele või liikmelisusele.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 491¹

Senises ümberkujundamise regulatsioonis puudusid sätted seonduvalt tulundusühistu ümberkujundamisega. Säte on redaktsioonilist laadi ja selle eeskujuks on sarnased sätted ühinemise ja jagunemise juures (vt § 429 ja § 473).

Seadustiku täiendamine paragrahviga 491²

Kuivõrd kehtivas seaduses ei ole lubatud tulundusühistu ümberkujundamine teist liiki ühinguks, siis on käesolev muudatus vajalik, et sätestada erisätteid juhaks kui tulundusühistu soovib ennast ümberkujundada äriühinguks.

Lõike 1 ja lõike 2 eeskujuks on § 498, mis reguleerib osaühingu ja aktsiaseltsi ümberkujundamist täis- või usaldusühinguks. Lõige 1 sätestab, et täisühinguks ümberkujundamisel on vajalik kõik liikmetele poolthääl. Kõigi liikmete poolthääl on vajalik, sest täisühingu näol on tegemist ühinguga, kus iga liige vastutab solidaarselt oma varaga. Lõige 2 sätestab, et usaldusühinguks ümberkujundamiseks on vajalik 2/3 koosolekul osalenud liikmete poolthääl ja kõigi täisosanikeks saavate liikmete poolthääl.

Osaühinguks ja aktsiaseltsiks ümberkujundamisele on lõikes 3 rakendatud tavapärasest 2/3 häälteenamuse normi.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 491³

Käesoleva sätte aluseks on kehtivas regulatsiooni § 495 ning selle eesmärk on piirata tulundusühistu liikmete vastutust pärast tulundusühistu ümberkujundamist.

Paragrahvi 495 muutmise

Käesolevat sätet on täiendatud, et seda kohaldada ka tulundusühistuks ümberkujundamisele.

Seadustiku täiendamine paragrahviga 498 lg 3¹

Osaühingu ja aktsiaseltsi tulundusühistuks ümberkujundamisel on rakendatud tavapärasest 2/3 häälteenamuse nõuet, välja arvatud olukorras, kus tulundusühistu liikmetele on ette nähtud täisvastutuse. Sellisel juhul peavad kõik osanikud või aktsionärid hääletama ümberkujundamisotsuse poolt.

Lõikes 4 on lisatud viide uuele lõikele 3¹.

Seadustiku 33. peatüki täiendamine 3¹. jaoga (ÄSi täiendamine paragrahvidega § 499¹ ja § 499²)

Paragrahvid 499¹ ja 499² reguleerivad tulundusühistu ümberkujundamisega seotud detailküsimusi, mh häälteenamust ümberkujundamisotsuse vastuvõtmiseks.

Seadustiku 33. peatüki 4. jao pealkirja muutmise, § 500 lg 1 muutmise; ÄS 33. peatüki 5. jao pealkirja muutmise, § 504 lg 1 muutmise

Paragrahvid 500 lg 1 ja 504 lg 1 täpsustavad osaühingu ja aktsiaseltsi ümberkujundamise võimalust tulundusühistuks, MTÜ-ks ja sihtasutuseks.

Paragrahvi 511³ kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 511³ on pakutud seadusest välja jätta, kuna selle oluline sisu on viidud äriregistri seaduse eelnõusse (§ 60).

Seadustiku täiendamine §-ga 520¹

Muudatus on seotud ÄS §-s 140¹ ette nähtud seoses sellega, et tühistatakse võimalus asutada osaühing sissemaksed tasumata. Nende osaühingute jaoks, mis on selliselt asutatud, olukord ei muutu ning et nad saaksid jätkata varasematel tingimustel ning neil ei tekiks kohustust oma asjade ümberkorraldamiseks, lisatakse rakendussätteid, mis on sisult samad neile seni kehtinud sissemaksed tasumata jätmisega seotud erisustega.

Sisuline muutus on lõikes 4 (§ 140¹ lg 5), millest jäetakse välja viide ÄS §-le 140 lg 3. See säte näeb ette, et ühingu asutamisel ei tohi tasaarvestada sissemaksed tasumise nõuet nõuetega, mis on osaühingul osaühingu vastu. Muudatus toob kaasa selle, et sissemakseta asutatud osaühingutel kaob keeld tasaarvestada osakapitali sissemaksed osaniku nõudega osaühingu vastu. Eelkõige võib tasaarvestamise võimalus tekkida juhul, kui sissemakseta asutatud osaühing on teeninud kasumit. Nii kehtiva õiguse kui ka muudatuse järgi ei saa sellises olukorras jaotada kasumit dividendideks enne, kui kõik sissemaksed on tasutud. Seega võib osanik olla olukorras, kus ta võiks põhimõtteliselt saada osaühingust dividendi, millega tasuda sissemaksed, kuid seda kehtiv õigus ei luba. Muudatusega oleks võimalik, et osanikud teevad dividendi maksmise otsuse ja sellest otsusest tekib osanikul nõue osaühingu vastu. Kuna osaühingule on sissemaksed tasumata, siis on osaühingul omakorda nõue osaniku vastu. Kui tegu on mõlemalt poolt rahaliste nõuetega, on võimalik need tasaarvestada.

Paragrahvi 525 kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 525 on pakutud jätta seadusest välja, kuna selle oluline sisu on viidud TsMS § 595¹ ja KS § 125².

Paragrahvi 541 lg 1¹ kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 541 lg 1¹ kehtetuks tunnistamine on tingitud sellest, et revisjoni raames viiakse kõik registrimenetluse sätteid äriregistri seadusesse. Säte on ka sisuliselt oma aja ära elanud, kuna nõ ühe akna põhimõte peaks Eesti riiklike Infosüsteemide puhul kehtima üldiselt ja ei vaja äriregistri osas eraldi rõhutamist.